

Onderwerp (Co)Investeringsfonds Sportaccommodaties en Mulieronderzoek

Registratienr. 5966423 Steller/telnr. M.Visser/ 77 73 Bijlagen 2

Classificatie	Openbaar ☐ Vertrouwelijk	
Portefeuillehouder	de Rook	Raadscommissie O&W

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

I de inrichting van het (co)investeringsfonds sportaccommodaties vast te stellen, daarmee:

- a. de bestedingscriteria vast te stellen;
- b. de vrijval op kapitaallasten sportaccommodaties jaarlijks te reserveren in een daartoe te vormen bestemmingsreserve;
- c. de bestemmingsreserve (co)investeringsfonds sportaccommodaties in te stellen;
- d. het resultaat op het (co)investeringsfonds sportaccommodaties aan te merken als bijzonder resultaat;

II kennis te nemen van de Mulieronderzoeken 'Ruimte voor sport' en 'Behoeftte aan overdekt zwemwater' en wensen en bedenkingen aan te geven met betrekking tot de aanbevelingen en het standpunt van het college daarover.

Samenvatting

Het Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2016-2020 (door u vastgesteld in juni 2016) geeft onze ambities aan bij sport en bewegen. Eén van de vijf strategieën van dit programma is het faciliteren van verenigingen. In dat kader is in dit meerjarenprogramma het creëren van een (co)investeringsfonds sportaccommodaties opgenomen. Dit is in lijn met de door uw raad aangenomen Motie 'Cofinancieringsfonds breedtesport' uit het voorjaarsdebat 2015. Het (co)investeringsfonds is bedoeld voor de noodzakelijke uitbreiding van sportaccommodaties. Daarnaast kan via cofinanciering worden bijgedragen aan investeringen van de sportclubs zelf. In dit raadsvoorstel doen we een voorstel over de financiële inrichting van dit fonds.

Om zo goed mogelijk keuzes voor investeringen sportaccommodaties te kunnen maken hebben we het Mulier Instituut opdracht gegeven het onderzoek naar de ruimtebehoefte voor binnen- en buitensport in Groningen te actualiseren. Dit onderzoek is eerder door Mulier gedaan in 2008 en 2012. De Sportkoepel Groningen en de Adviescommissie voor de Sport zijn betrokken bij dit onderzoek. Daarnaast hebben wij het Mulier Instituut gevraagd onderzoek te doen naar behoefte aan overdekt zwemwater. Dit onderzoek is niet eerder gedaan. Conclusie van het Mulieronderzoek is dat bij buitensport er met name druk ligt op de zaterdag. Bij binnensport lijkt stadsbreed in totaal voldoende ruimte te zijn in sporthallen, maar ligt feitelijk de druk in de avonden door de week. Er wordt een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn onder andere kijken naar de spreiding (spelen op andere uren, zondagen), omzetten natuurgras in kunstgras en de samenwerking tussen de sportclubs versterken. We geven onze reactie op de aanbevelingen en geven aan hoe we verder gaan om tot investeringsvoorstellen te komen, waarbij we de mogelijkheden van cofinanciering en cocreatie in beeld brengen. Vanuit de Sportkoepel geeft men aan zich niet in alle aanbevelingen te kunnen vinden en komt men nog met een schriftelijke reactie.

B&W-besluit d.d.: 25 oktober 2016

Afgehandeld en naar archief Paraaf Datum

Aanleiding en doel

Met de vaststelling van het Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2016-2020 is besloten tot het creëren van een (co)investeringsfonds sportaccommodaties. In dit raadsvoorstel doen wij een voorstel over de financiële inrichting van het (co)investeringsfonds sportaccommodaties.

Wij hebben het Mulier Instituut opdracht gegeven het onderzoek naar de behoefte aan sportaccommodaties (binnen- en buitensport) te actualiseren. Het Mulier Instituut heeft dit onderzoek eerder in 2008 en 2012 uitgevoerd. De uitkomsten en aanbevelingen van het Mulieronderzoek zijn in sterke mate richtinggevend bij de vervolgbesluiten over sportinvesteringen. Voordat we definitieve investeringsvoorstellen doen, onderzoeken we samen met sportclubs welke mogelijkheden cofinanciering en/of cocreatie bieden.

Het raadsvoorstel beperkt zich nu tot de financiële inrichting en de dekking van het fonds, zodat we na vaststelling door uw raad, de verdere besprekingen met sportverenigingen over investeringen kunnen voeren.

In het voorjaar van 2017 volgen de kredietvoorstellen voor te financieren sportinvesteringen.

Kader

Sport en Bewegen Meerjarenprogramma 2016 - 2020
Voor de verandering - Coalitieakkoord 2014 - 2018, thema Bewegen

Argumenten en afwegingen

In het Meerjarenprogramma Sport en Bewegen is besloten tot het creëren van een (co)investeringsfonds sportaccommodaties. Voor dit fonds is structureel 150 duizend euro beschikbaar uit de intensiveringsmiddelen.

Doel van het (co)investeringsfonds sportaccommodaties is tweeledig:

- I. om de noodzakelijke uitbreiding en vervanging van gemeentelijke sportaccommodaties mogelijk te maken;
- II. om als gemeente via cofinanciering bij te kunnen dragen aan investeringen van sportverenigingen in sportaccommodaties.

Het investeringsfonds is gericht op sportaccommodaties. Bij investeringen op basis van het (co)investeringsfonds kan worden gedacht aan:

- het aanleggen van een nieuw veld;
- het omzetten van natuurgras in kunstgras om capaciteit te vergroten;
- het plaatsen van een lichtinstallatie om capaciteit te vergroten;
- het realiseren van kleedruimte (en lockers);
- het uitbreiden van een sporthal.

Bij de aanleg van bijvoorbeeld een nieuw veld betekent dit dat de structurele investeringskosten van dit veld voor minimaal 11 jaar ten laste gaan van het investeringsfonds. Met een paar investeringen ligt het fonds voor vele jaren vast. De financiële middelen zijn beperkt. Dat maakt het maken van keuzes binnen de gewenste maatregelen niet eenvoudig en geeft de noodzaak aan om de mogelijkheden van cofinanciering en cocreatie samen met de sportclubs te onderzoeken.

Wij stellen voor dat we bij het doen van sportinvesteringen en bijdragen aan investeringen van sportverenigingen de volgende uitgangspunten hanteren:

1. De investering heeft betrekking op een nieuw te realiseren sportaccommodatie en/of de investering leidt tot uitbreiding van een bestaande sportaccommodatie;
2. De investering leidt tot een verbetering van de sportinfrastructuur. De bijdrage uit het investeringsfonds is niet bedoeld voor verenigingsaccommodaties (clubgebouwen/kantines). Voor verenigingsaccommodaties wijzen we op de Regeling garantstellingen leningen breedtesport;
3. De investering en/of bijdrage aan een investering is gericht op het vergroten van de mogelijkheden voor breedtesport.

We zetten het investeringsfonds langs twee lijnen in, waarvan de eerste prioriteit heeft:

I. Cocreatie

Wij gaan over de noodzakelijke sportinvesteringen in de eerste plaats in gesprek met de sportclubs waar op basis van de uitkomsten van het Mulierrapport in hoge mate sprake is van capaciteitsgebrek. Insteek van deze gesprekken is dat we de sportclubs vragen actief mee te denken om de hoogte van het door de gemeente te investeren bedrag te verlagen. Denk daarbij aan de situatie waarbij een sportclub een deel van de voorbereidende werkzaamheden voor zijn rekening neemt. Naarmate het investeringsbedrag lager wordt, kunnen we meer met het investeringsfonds doen.

II. Cofinanciering

In de tweede plaats zijn er sportclubs waar volgens het Mulierrapport er geen sprake is van een groot capaciteitsgebrek, maar die goede ideeën hebben om de sportinfrastructuur te verbeteren. Met hen gaan we ook het gesprek aan. Hierbij vragen we van sportclubs om een investeringsplan te overleggen, waarin wordt aangegeven welke investering de sportclub zelf kan doen en welke bijdrage van de gemeente wordt gevraagd. De bijdrage van de gemeente is incidenteel van aard.

Om het investeringsfonds zo optimaal mogelijk te kunnen benutten, hanteren we als uitgangspunt: hoe meer de sportclub verhoudingsgewijs zelf investeert, hoe eerder de sportclub in principe in aanmerking komt voor een bijdrage van de gemeente, tenzij dit vanuit maatschappelijke afwegingen een onredelijke uitkomst geeft. We komen dit najaar hierover met meer praktische informatie naar de sportclubs.

In beide gevallen wordt in het kader van 'Beter Benutten Sportparken' aangegeven welke mogelijkheden zijn onderzocht en wat hiervan de uitkomsten zijn. Daarbij gaat het om intensievere samenwerking tussen clubs, kijken naar de mogelijkheden om langer door te spelen en wedstrijden te verplaatsen naar de zondag. We gaan hier op pagina 6 verder op in.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Het besluit om het (co)financieringsfonds sportaccommodaties te creëren vindt zijn grondslag in het in juni 2016 door u vastgestelde Meerjarenprogramma Sport en Beweging 2016 – 2020, waarbij zowel de Adviescommissie voor de Sport als de Sportkoepel intensief zijn betrokken.

Over de inrichting van het (co)investeringsfonds sportaccommodaties hebben wij advies gevraagd van de Adviescommissie voor de Sport.

Bij het Mulieronderzoek hebben we vanaf de start van het onderzoek een klankbordgroep ingesteld. Hierin zaten vertegenwoordigers van de Adviescommissie voor de Sport, de Sportkoepel Groningen en de Hanzehogeschool.

De opzet en de uitkomsten van het onderzoek zijn door het Mulier Instituut in de klankbordgroep toegelicht. De Sportkoepel Groningen geeft aan moeite te hebben met een deel van de aanbevelingen. Daarnaast is de Sportkoepel van mening dat het Mulier Instituut in bepaalde gevallen uitgaat van onjuiste aannames. Met name het op wedstrijddagen doorspelen tot 20.30 uur komt volgens hen niet overeen met de feitelijke situatie, waardoor niet het juiste beeld over de ruimtebehoefte ontstaat.

Wij zijn het er mee eens dat dit weliswaar niet de feitelijke situatie is, maar dat de ruimte feitelijk al wel beschikbaar is. Het langer doorspelen tot 20.30 uur is een situatie waar wij naar toe willen. Hiervoor is overleg nodig, onder andere met de KNVB. Na gesprekken hierover, is met het bestuur van de Sportkoepel afgesproken dat de Sportkoepel een eigen aanvullende notitie inbrengt op de aanbevelingen van het Mulier Instituut.

Financiële consequenties

Vrijval van kapitaal reserveren als bestemmingsreserve voor het (co)financieringsfonds

Bij een aantal grote investeringen (zoals uitbreiding velden) binnen het structurele budget van 150 duizend euro ligt het fonds voor vele jaren vast. Hierdoor kan slechts een deel van de gewenste investeringen worden gedaan. We zijn daarom binnen de sportbegroting op zoek gegaan naar middelen waarmee we het fonds kunnen aanvullen.

In de huidige begrotingssystematiek worden kapitaallasten voor elke investeringen van Sport050 berekend over een geheel jaar. De werkelijke kapitaallasten gaan echter pas lopen nadat de sportvoorziening wordt opgeleverd. Dit is vanwege het sportseizoen in veel gevallen halverwege het jaar. Dit leidt tot vrijval die jaarlijks terugvloeit naar de algemene middelen.

Wij stellen voor om de vrijval van kapitaallasten op sportaccommodaties te herbestemmen voor sport. Daardoor kan er binnen de sportbegroting meer rendement worden gehaald. Middelen die al bestemd waren voor sportinvesteringen zetten we alsnog in.

De vrijval kan in de eerste jaren tevens worden besteed aan uitgaven van beperktere aard, zoals een cofinancieringsbijdrage aan een investering van een sportclub. Daarnaast kan een deel worden gebruikt voor langer lopende investeringen van de gemeente in sportaccommodaties. Hiermee kan het fonds naar verwachting met 100 duizend euro per jaar worden verhoogd.

Instellen nieuwe reserve	
Organisatieonderdeel:	Sport050
Naam reserve:	Vrijval kapitaalslasten sportaccommodaties
Algemene of bestemmingsreserve	Bestemmingsreserve
Doel:	Het onlangs ingestelde (co)investeringsfonds sportaccommodaties is niet toereikend voor het doen van alle investeringen die vanuit het Multierrapport worden voorgesteld. De vrijval op kapitaalslasten van sportaccommodaties kan de investeringscapaciteit vergroten. Om deze te reserveren willen we een bestemmingsreserve instellen.
Voeding (welk resultaat):	Vrijval kapitaalslasten sportaccommodaties
Rentetoevoeging? ja of nee	Nee
Standaardpercentage of afwijkend percentage?	n.v.t.
Minimale omvang (bij een algemene reserve):	n.v.t.
Maximale omvang:	Geen maximum
Afspraak voor actualiseren:	Jaarlijks bij Gemeentebegroting / -rekening
Verwachte datum opheffing:	2030
Instellen bij begroting, VGR, rekening of in eigen raadsvoorstel?	Instellen bij raadsvoorstel (co)investeringsfonds sportaccommodaties

Areaaluitbreidingsbudget

Een investering levert naast kapitaallasten ook structurele exploitatielasten voor beheer en onderhoud. Gelet op de uitkomsten van het Mulierrapport, waarin een analyse is gedaan voor de periode 2016 – 2030 waarin bevolkingsprognoses zijn betrokken, hebben wij besloten vanaf 2019 de exploitatielasten uit het budget areaaluitbreiding te dekken. De exploitatiekosten in 2017 en 2018 zullen we ten laste van de bestemmingsreserve brengen, aangezien het areaaluitbreidingsbudget in de jaren 2017 en 2018 niet beschikbaar is.

Overige consequenties

In 2016 hebben we voor de inzet van het budget van het (co)financieringsfonds in overleg met u ervoor gekozen, vooruitlopend op de besluitvorming over de inrichting van het fonds en de actualisatie van het Mulierrapport, een aantal knelpunten aan te pakken die in relatief korte tijd konden worden gerealiseerd (collegebrief d.d. 8 juni 2016 kenmerk 5740649).

Omdat we in 2017 nog een aantal investeringen willen doen, is het van belang nu de financiële inrichting vast te stellen aan de hand waarvan we een definitief investeringsvoorstel kunnen maken. Het Mulierrapport 'Ruimte voor Sport in Groningen' gebruiken wij daarbij in belangrijke mate als richtinggevend instrument, gecombineerd met de bevindingen van Sport050 en de gebruikers.

Hieronder gaan we in op de op de aanbevelingen van de Mulierrapporten 1. Ruimte voor sport en 2. Behoeftte aan zwemwater. We volstaan hieronder met een korte weergave van de aanbevelingen en geven ons standpunt over de toepasbaarheid van de aanbevelingen.

1. Mulierrapport 'Ruimte voor Sport'

In het Mulierrapport staan op pagina 7 tot en met 13 de conclusies en aanbevelingen vermeld. We gaan hier nader in op de aanbevelingen ten aanzien van voetbal, hockey en binnensport:

Voetbal

Bij de opdrachtverstrekking is uitgangspunt geweest dat op kunstgrasvelden op zaterdag tot 20.30 uur kan worden gespeeld. Kunstgrasvelden zijn in alle gevallen voorzien van verlichting. Met dit uitgangspunt komt de behoefte aan wedstrijdelden (48) nagenoeg overeen met de beschikbare capaciteit (50 velden). Omdat spelen tot 20.30 uur bij veel clubs niet gangbaar is en de KNVB hier in veel gevallen geen rekening mee houdt, is er in de praktijk op de zaterdagen sprake van piekbelasting. Na bespreking in de klankbordgroep is het Mulierrapport uitgebreid met een behoefteberekening op basis van spelen tot 16.30 uur. In dat geval is er stadsbreed een behoefte aan 57 wedstrijdelden. Naast de berekening op stedelijk niveau heeft het Mulier Instituut ook de behoefte per sportpark in kaart gebracht.

Aanbevelingen Mulier Instituut:

- betere spreiding over de zaterdag en de zondag, waardoor de piekbelasting op de zaterdag omlaag gaat;
- samenwerking of fusies tussen verenigingen;
- extra velden aanleggen of natuurgas omzetten in kunstgras (vergroot de speelcapaciteit);
- trainingsvelden omzetten naar wedstrijdelden
- concentratie van verenigingen op grotere sportparken, afstoten kleinschalige sportparken.

Standpunt toepasbaarheid aanbevelingen voetbal:

De berekening van de huidige capaciteit geeft de totale capaciteit van onze stad aan. In de praktijk zullen gebruikers van sportparken vooral het beeld per sportpark van belang vinden bij de vraag of zij zich herkennen in de capaciteitsberekening. Feit is dat stadsbreed de piekbelasting bij wedstrijden op de zaterdag ligt en dat op de zondag er veel ruimte over is. De sportkoepel geeft aan dat het uitgangspunt dat op zaterdag tot 20.30 uur gespeeld wordt niet overeenkomt met de huidige situatie, spelen tot 16.30 uur. Spelen tot 20.30 uur had een aanbeveling kunnen zijn, weliswaar met praktische bezwaren. Overleg over meer mogelijkheden om te spelen op zondag is volgens de Sportkoepel een goed uitgangspunt. Daarbij zou wel rekening gehouden moeten worden met sportclubs die om religieuze redenen niet op zondag wensen te spelen.

Wij zijn van mening dat, gelet op de ambitie om ook in de toekomst sporten voor iedereen toegankelijk en bereikbaar te houden en sportparken optimaal te benutten, het nu tijd is om een combinatie van maatregelen te onderzoeken. Wij gaan hiervoor de Campagne 'Beter Benutten Sportvelden' voeren en betrekken hierbij de sportclubs en de Sportkoepel. Insteek van deze campagne is; samenwerking en afstemming tussen clubs, mogelijkheden verplaatsen wedstrijden naar de zondag in beeld brengen, investeren in kunstgras en onderzoeken mogelijkheden om op zaterdagen door te spelen tot 20.30 uur.

Toekomstbestendige sportverenigingen zijn zich ervan bewust dat concrete samenwerking met andere clubs een belangrijke factor is. Onze ervaring is dat sportclubs daar ook nu al voor open staan. Over de planning wie wanneer van welk veld gebruikt maakt, vindt al afstemming plaats. Wij stellen ons voor dat we daarbij nog meer inzetten op gezamenlijk gebruik van de sportparken. Insteek moet daarbij meer worden dat niet alleen het gesprek gaat over welke club wanneer op welk sportpark speelt maar meer vanuit het stadsbrede aanbod gezamenlijk kijken naar de mogelijkheden.

Wij zijn ervan overtuigd dat dit tot een steviger samenwerking van de clubs stadsbreed kan leiden. Het onderzoeken of zaterdagwedstrijden op termijn verplaatst kunnen worden naar de zondag is daarbij uitdrukkelijk onderwerp van gesprek. We realiseren ons terdege dat het om een complex geheel gaat, maar we vinden, gelet op de enorme mogelijkheden die er zijn om op de zondagen de sportparken te benutten. Wij zijn voorstander van een betere spreiding en hebben er vertrouwen in dat we samen met de sportclubs tot een betere spreiding kunnen komen. We realiseren ons dat dit tijd vraagt. Inzetten op betere spreiding is dan ook niet de enige maatregel. We zien dat er een aantal sportparken zijn waar we door nu te investeren in kunstgras ook al op relatief korte termijn de capaciteit kunnen uitbreiden. Kunstgras kan intensiever worden bespeeld dan natuurgras. Bij de aanleg van kunstgras wordt in alle gevallen ook verlichting aangelegd, waardoor de velden langer gebruikt kunnen worden.

Om het maximale rendement uit de investeringen te halen, is het voor ons belangrijk dat daarbij als uitgangspunt geldt dat de kunstgrasvelden op wedstrijddagen tot 20.30 uur kunnen worden bespeeld. Op trainingsdagen wordt uiteraard langer doorgespeeld.

Landelijk speelt momenteel de discussie over risico's over spelen op kunstgras met rubbergranulaat. We volgen hierin op de voet de uitkomsten van nader onderzoek door het RIVM. Hoewel duurder, zijn er alternatieven voor de onderzochte kunstgrasvelden.

Op dit moment is het wat ons betreft niet aan de orde om kleinere sportparken af te stoten en op grotere sportparken een concentratie van verenigingen te laten spelen. Onze verwachting is dat het beter benutten van het huidige aanbod en in combinatie met een aantal uitbreidingen eerst tot voldoende resultaat leidt.

Hockey

Aanbevelingen Mulier Instituut:

- Jeugdteams ook op zondag laten spelen;
- (semi) watervelden vervangen in zandvelden ;
- Teams op zaterdag laten spelen op velden sportcentrum RuG;
- Extra veld(en) aanleggen

Standpunt toepasbaarheid aanbevelingen hockey:

Bij het spelen op zondag geldt een vergelijkbare situatie als bij voetbal. In verband met competitie afspraken ligt hier een oplossing, die voor de langere termijn de moeite waard is om te onderzoeken. Het omzetten van een (semi)waterveld in zandveld betekent kwalitatief en qua gebruik een achteruitgang en beperkt de ambitiemogelijkheden van de vereniging.

Dit biedt ons inziens geen reële mogelijkheid om meer ruimte te creëren. Het uitwijken naar velden van de universiteit (Zernike) vinden wij een interessante optie om verder uit te werken samen met GHBS en RUG. De aanleg van een extra veld vraagt een investering, die in het totaal van de investeringenafwegingen zal worden bekeken. Daarnaast geldt dat aanleg van een veld ten koste zal moeten gaan van naar verwachting een softbalveld omdat er fysiek geen uitbreidingsmogelijkheden zijn.

Binnensport

Conclusie Mulier Instituut:

Groningen is een jonge gemeente waarin binnensport, met name basketbal en volleybal, relatief populair is. Er zijn veertien sporthallen, waarvan er vier worden gebruikt door studenten en er tien beschikbaar zijn voor breedtesport. De verwachting is dat de vraag naar binnensportlocaties zal toenemen, maar dat er ook voldoende ontwikkelingen in gang zijn gezet om de extra capaciteit te creëren.

Sportcentrum Europapark (incl. o.a. turnhal, dojo en danszaal) en schoolsporthal Gomarus zijn in ontwikkeling. Sporthal De Wijert wordt vervangen door een spelhal, waardoor de capaciteit wordt vergroot.

Standpunt ten aanzien van conclusie binnensport:

In de praktijk zien we bij binnensport dat de piek in de avonduren tussen 19 en 22 uur ligt. Binnen deze uren zijn er nauwelijks mogelijkheden voor sportclubs om uren uit te breiden. Samen met de sportclubs proberen we zo slim mogelijk te plannen. Op zondagen is er in alle sporthallen ruimte. Een aantal sportclubs spelen competitie op zondag. Een aantal clubs geven aan dat voor hen, gelet op hun overwegende christelijke achterban, spelen op zondag geen optie is. De mogelijkheden om sporthallen beter te benutten worden daardoor beperkt.

Met het besluit om Sportcentrum Europapark en spelhal de Wijert te ontwikkelen is de verwachting dat we daarmee de gymzalen Corpushuis (de oude ALO) op termijn kunnen afstoten. Het ligt dan ook in de planning om de gymzalen Corpushuis op termijn te sluiten.

Het Corpushuis wordt op dit moment gehuurd door meerdere gebruikers. Meerdere gebruikers en ook andere geïnteresseerden geven aan dat zij ook in de toekomst mogelijkheden zien voor het blijven gebruiken van deze gymzalen. Er is meer onderzoek nodig om te kijken of we het Corpushuis ook in de toekomst nog (tijdelijk) willen blijven gebruiken.

2. Mulieronderzoek 'Behoeftte aan overdekt zwemwater'

Het Mulier Instituut geeft aan dat het gelet op de bevolkingsprognose lastig is om de toekomstige deelname aan zwemmen te bepalen. Het inwonerstal van de stad groeit de komende jaren, tegelijkertijd is de laatste jaren landelijk een daling te zien in zwemdeelname. Wat betreft aanwezige capaciteit zwemwater neemt Groningen een vergelijkbare positie in ten opzichte van steden als Enschede, Tilburg en Zwolle.

Er zijn verschillende mogelijkheden voor het volgen van zwemles. Daarbij zijn geen buitensporige wachtlijsten. Van de zwemverenigingen zijn er twee die aangeven graag te willen uitbreiden voor nieuwe aanwas.

Met het Mulier Instituut delen wij de conclusie dat Groningen met de drie overdekte zwembaden een goed gespreid zwemvoorzieningenaanbod heeft.

Wij vragen u om in deze fase van voorbereiding van de investeringsbesluiten uw wensen en bedenkingen te uiten over de aanbevelingen in het Mulieronderzoek en ons standpunt daarin.

Vervolg

Uitgangspunt bij het verder bepalen van de te financieren sportinvesteringen is dat we ons in hoofdzaak richten op de sportparken waar volgens de uitkomsten van het Mulieronderzoek in hoge mate sprake is van ruimtegebrek. Dat betekent dat we in ieder geval verder in gesprek gaan met de gebruikers van Sportpark Esserberg, Hoogkerk en het Noorden. Verder zijn we in gesprek met Kids United over een structurele locatie. Daarnaast willen we de verhuizing van LTC Hoogkerk mogelijk maken door middel van een bijdrage aan deze club (cofinanciering). In de gesprekken gaan we nadrukkelijk op zoek naar mogelijkheden van cocreatie en cofinanciering. Uiteraard is hierbij sprake van een dynamisch proces en kunnen gaandeweg nieuwe/andere maatregelen noodzakelijk blijken.

Wij verwachten u begin 2017 kredietvoorstellen sportinvesteringen te kunnen doen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

bijlage 159

bij college/raadsvoorstel
[(Co)investeringsfonds Sportaccommodaties
en Mulieronderzoek]

Ruimte voor sport in Groningen 2016 - 2030

Een vraag-aanbodanalyse van buitensport- en
binnensportaccommodaties, 2016 – 2030

oktober 2016

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)

Ruimte voor sport in Groningen 2016 – 2030

Een vraag-aanbodanalyse van buitensport- en binnensportaccommodaties, 2016 – 2030

in opdracht van Gemeente Groningen

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Inhoudsopgave

Conclusies	7
1. Inleiding en werkwijze	15
1.1 Inleiding	15
1.2 Onderzoeksvragen	15
1.3 Werkwijze	15
2. Buitensport	19
2.1 Voetbal	19
2.2 Hockey	36
2.3 Korfbal	38
2.4 Honk- en softbal	40
2.5 Tennis	41
2.6 Rugby	44
2.7 Atletiek	45
3. Binnensport	47
3.1 Draagvlakberekening voor sporthallen	48
3.2 Bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties	50
3.3 Interviews	57
3.4 Toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties	57
3.5 Toekomstige behoefte vanuit onderwijs	59
3.6 Toekomstige behoefte vanuit sportverenigingen en overige gebruikers	60
3.7 Situatie binnensport tot 2030	61
Bijlage 1 Toelichting ruimte-instrument	63
Bijlage 2 Overzicht aantal voetbalteams per vereniging	65
Bijlage 3 Herkomst voetballeden	67
Bijlage 4 Bevolkingsprognose	68
Bijlage 5 Bezetting gymzalen per maand	69
Bijlage 6 Overzicht geïnterviewde organisaties	70
Bijlage 7 Vraag-aanbodanalyse voetbal - variant	71
Bijlage 8 Bezetting per sporthal - uitsplitsingen	73

Conclusies

In 2008 en 2012 voerde het Mulier Instituut een onderzoek uit naar de ruimtebehoefte voor binnen- en buitensport in Groningen. De gemeente Groningen heeft het Mulier Instituut opdracht gegeven dit onderzoek te herhalen. Deze actuele gegevens moeten bijdragen aan het nemen van gefundeerde besluiten over welke aanpassingen in aanmerking komen voor financiering vanuit het door de gemeente Groningen op te zetten investeringsfonds.

Het voorliggend eerste deel van het rapport geeft de belangrijkste conclusies weer van het nieuw uitgevoerde ruimteonderzoek, dat de Groningse accommodatiebehoefte voor de periode 2016 - 2030 onderzoekt. Tevens is er aandacht voor de implicaties van deze uitkomsten voor het accommodatiebeleid. Daarbij is rekening gehouden met ruimtelijke en financiële beperkingen voor uitbreidingen en aanpassingen van de ruimte voor sport. Mogelijkheden om de aanwezige ruimte beter te benutten worden met name bij voetbal en hockey beschreven.

Buitensportvoorzieningen

In het navolgende wordt per sporttak aangegeven of in de gemeente Groningen sprake is van overschotten dan wel tekorten. Indien dergelijke overschotten of tekorten zich voordoen, dragen we hiervoor oplossingsrichtingen aan.

Voetbal

De totale behoefte aan wedstrijdvelden (48 velden) komt nagenoeg overeen met de huidige capaciteit (50 velden). Hierbij wordt uitgegaan dat er op kunstgrasvelden op zaterdag tot 20.30 uur gespeeld wordt¹. Toch zijn er vijf sportparken waar, op zaterdag, een tekort aan wedstrijdcapaciteit wordt geconstateerd. Dit tekort wordt op deze sportparken, met uitzondering van Hoogkerk, de komende jaren nog groter. De huidige overschotten op Coendersborg en Corpus den Hoorn veranderen de komende jaren in een evenwichtssituatie, terwijl de overschotten op sportparken De Kring, De Parrel/Selwerd en Kardinge ook de komende jaren zichtbaar blijven. Sportpark Engelbert heeft nu precies genoeg capaciteit en heeft volgens de bevolkingsprognose in de toekomst ook geen extra ruimte nodig. Door de aanwezigheid van Meerstad (met een verwachting van 6500 extra bewoners) is het echter de verwachting dat hier wel extra capaciteit noodzakelijk zal zijn.

Alle tekorten treden op zaterdag op, terwijl op zondag genoeg ruimte is. De scheefgroei tussen zaterdag en zondag is de afgelopen jaren steeds groter geworden, waardoor de veldbehoefte op zaterdag (48 velden) veel hoger is dan op zondag (zeventien velden). De trainingscapaciteit is meer dan voldoende en laat zelfs een gemeentebreed overschot van zes velden zien. Sportpark Esserberg vormt hierop een uitzondering waar een tekort aan trainingsvelden wordt geconstateerd (mogelijk opgevangen door trainingsruimte op het (kleinere) oefenveld en de oefenhoek). Het is de vraag in hoeverre de gemeente extra ruimte moet en kan faciliteren terwijl elders in de stad of op andere tijdstippen (zondag) wel ruimte is.

¹ Wanneer een wedstrijddag om 16.30 uur eindigt, is er een behoefte aan 57 wedstrijdvelden. De uitwerking van deze variant is opgenomen in bijlage 7.

Er zijn grofweg vijf methoden om meer teams te kunnen laten voetballen:

- Betere verdeling over de zaterdag en zondag, waardoor de piekbelasting op de zaterdag omlaag gaat en velden ook op zondag meer worden gebruikt. Voor de natuurgrasvelden is het wel van belang om de maximale belastbaarheid van deze velden in de gaten te houden, omdat anders de kwaliteit van de grasmat te slecht wordt om op te spelen.
- Samenwerkingen of fusies tussen verenigingen kunnen ervoor zorgen dat niet alleen op alle sportparken afzonderlijk optimaal gebruik wordt gemaakt van de velden, maar ook op meerdere sportparken samen. Wanneer teams ook wedstrijden op andere sportparken kunnen gaan spelen, worden de velden in de gemeente beter benut en kunnen meer wedstrijden plaatsvinden.
- Extra velden aanleggen (met bijbehorende extra kleedruimtes) of natuurgrasvelden omzetten naar kunstgras. De omzetting naar kunstgras heeft een positief effect op de trainingscapaciteit omdat deze velden zowel voor wedstrijden als voor trainingen kunnen worden gebruikt. Bovendien wordt de wedstrijdcapaciteit op de zaterdag verhoogd, omdat dan tot 20.30 uur kan worden doorgespeeld (als de verlichting ook voldoende is voor het spelen van wedstrijden). Overigens is de huidige trainingscapaciteit op alle sportparken toereikend.
- Trainingsvelden omzetten naar wedstrijdvelden. Op sportparken met blijvende overcapaciteit aan trainingsvelden is het een optie om de trainingsvelden om te zetten naar wedstrijdvelden met bijbehorende eisen en specificaties van de wedstrijdvelden.
- In het verlengde van de genoemde samenwerkingen of fusies (punt 2) ligt de mogelijkheid om kleinschalige sportparken af te stoten en op de grote(re) sportparken waar uitbreidingsmogelijkheden liggen, de voetbalvoorzieningen te concentreren.

Naast deze manieren om meer voetbalteams te kunnen laten spelen, liggen er mogelijkheden om de bezetting op zondag te verhogen door combinatievelden te creëren. Dit gebeurt reeds op sportpark Corpus den Hoorn, waar twee velden gecombineerd gebruikt worden door voetbal (zaterdag) en *American Football* (zondag) en rugby (zondag). Op sportpark Esserberg wordt het natuurgrasveld nu reeds gebruikt door voetbal en rugby, maar door aanleg van een gecombineerd kunstgrasveld kan de capaciteit worden uitgebreid.

Hieronder volgen per sportpark de belangrijkste conclusies en eventuele voorstellen om de ruimtebehoefte aan voetbalvelden beter op het aanbod af te stemmen. Als verenigingen meer op zondag gaan voetballen en meer gaan samenwerken zodat beter van elkaars ruimte gebruikgemaakt gaat worden, geldt uiteraard dat de extra ruimtebehoefte op sportparken minder zal worden en eventuele investeringen niet noodzakelijk hoeven te zijn.

Het Noorden

Op sportpark Het Noorden is in de huidige situatie een tekort aan een half wedstrijdveld op zaterdag. Dit tekort loopt op tot een heel veld in 2030. Ook wanneer de verhuisplannen van Kids United doorgaan, blijft dit tekort bestaan. Mogelijkheden om in de extra behoefte te voorzien, liggen wellicht op het nabijgelegen sportpark De Parrel/Selwerd, waar meer dan voldoende wedstrijdcapaciteit is.

De Kring

Op sportpark De Kring is het aanbod nu en in de toekomst conform de behoefte. Er is zelfs overcapaciteit van een trainingsveld.

De Parrel/Selwerd

Op sportpark De Parrel/Selwerd is het aanbod aan wedstrijd- en trainingsvelden nu en in de toekomst hoger dan de behoefte. Er is 1,5 wedstrijdveld en één trainingsveld over. Het nabijgelegen sportpark Het Noorden kampt met ruimtetekort, wellicht dat hier mogelijkheden liggen voor medegebruik.

Hoogkerk

Op sportpark Hoogkerk is momenteel ruimte tekort (1,5 wedstrijdveld). Volgens de prognose loopt dit tekort terug naar 0,5 veld. Omzetting van een trainingsnatuurgrasveld naar kunstgrasveld lijkt hier een goede oplossing om de wedstrijdcapaciteit te verhogen en de trainingscapaciteit te behouden. Ook op dit sportpark is de druk op de zaterdag vele malen hoger dan op de zondag. Het is daarom zeker de moeite waard om de vereniging te stimuleren om teams op zondag te laten spelen.

West-End/Vinkhuizen

Dit sportpark heeft in de huidige situatie 1,5 veld over, maar dit overschot neemt de komende jaren af tot een half veld. De trainingscapaciteit is voldoende, er is momenteel 0,5 veld over. De verenigingen op dit sportpark hebben afgelopen jaren allemaal wel een (flinke) ledengroei laten zien. Wanneer dit doorzet, wordt de ruimtebehoefte groter dan op basis van de bevolkingsprognose is voorspeld. Ook op dit sportpark ligt de druk op zaterdag. Bovenstaande opmerking over het stimuleren van verenigingen om ook teams op zondag te laten spelen is ook voor de verenigingen op dit sportpark van toepassing. Op basis van de prognoses is het advies om voorlopig niets aan de wedstrijd- en trainingscapaciteit te veranderen.

Coendersborg

Coendersborg heeft in de huidige situatie een veld over, maar dit overschot verandert vanaf 2025 in een evenwichtssituatie. De verenigingen op dit sportpark laten een wisselend beeld zien qua ledenontwikkeling. Een van de verenigingen is flink gegroeid terwijl de andere twee verenigingen stabiel zijn of juist een daling laten zien. Qua trainingsvelden verandert de huidige evenwichtssituatie in een tekort van één veld. Op basis van de prognoses is het advies om voorlopig niets aan de wedstrijdcapaciteit te veranderen en de trainingscapaciteit uit te breiden, als blijkt dat de groei van de verenigingen daadwerkelijk doorzet. Deze uitbreiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door een natuurgrasveld om te zetten naar een kunstgrasveld.

Corpus den Hoorn

Dit sportpark is de afgelopen jaren geherstructureerd, waardoor aanbod en behoefte goed op elkaar afstemmen. Als de groei van de verenigingen doorzet, ontstaan in de toekomst wel tekorten, die deels opgevangen kunnen worden door meer op zondag te gaan spelen. Een ontwikkeling die mogelijk nog van invloed is op de vraag naar sportvoorzieningen op dit sportpark zijn de geplande uitbreidingen (woningen) in de aangrenzende gemeente Tynaarlo (Ter Borch).

Esserberg

Op sportpark Esserberg is in de huidige situatie een tekort van één wedstrijdveld en één trainingsveld, wat op basis van de bevolkingsprognose oploopt tot een tekort van twee wedstrijdvelden vanaf 2020 en twee trainingsvelden vanaf 2030. Er is overigens wel extra trainingsruimte beschikbaar op het oefenveld en de oefenhoek. De verenigingen laten de afgelopen jaren een lichte ledendaling zien, waardoor het de vraag is of de behoefte aan velden inderdaad verder gaat stijgen. Er liggen op dit sportpark mogelijkheden om een combinatieveld (kunstgras) te creëren, waarbij ook andere sporten (waaronder rugby) van de velden gebruikmaken.

Stadspark

Het Stadspark heeft een licht tekort aan wedstrijdcapaciteit (net één veld) en dit tekort houdt stand tot 2030. De trainingscapaciteit is nu nog voldoende, maar zal op basis van de bevolkingsprognose niet toereikend zijn. Samenwerking met het nabijgelegen Corpus den Hoorn of een betere verdeling tussen de zaterdag en zondag behoren ook tot de mogelijkheden om voldoende capaciteit te creëren.

Velocitas

Velocitas heeft een half wedstrijdveld tekort en krijgt in de toekomst ook een tekort aan een trainingsveld. Omzetting van het natuurgrasveld (wedstrijd- en trainingsveld) naar kunstgras lijkt een goede oplossing. De wedstrijdcapaciteit wordt groter, omdat op zaterdag langer kan worden doorgespeeld en de trainingscapaciteit met een veld toeneemt. Samenwerking met het nabijgelegen Corpus den Hoorn of een betere verdeling tussen de zaterdag en zondag behoren ook tot de mogelijkheden om voldoende capaciteit te creëren.

Engelbert

Sportpark Engelbert heeft (precies) genoeg aan het huidige wedstrijd- en trainingsveld, maar in de toekomst verandert dit naar verwachting in een tekort aan wedstrijdcapaciteit. Zeker gezien de ontwikkeling van Meerstad (net over de gemeentegrens, maar vanaf 2017 formeel bij de gemeente Groningen behorend) lijkt het aannemelijk dat de behoefte op dit sportpark gaat stijgen en er dus meer capaciteit nodig is. Omzetting van een natuurgrasveld in een kunstgrasveld biedt hier uitkomst. Wanneer het wedstrijdveld wordt omgezet, neemt de wedstrijdcapaciteit licht toe omdat er langer op zaterdag kan worden doorgespeeld. De trainingscapaciteit wordt met de aanleg van een kunstgrasveld verdubbeld. Wanneer het trainingsveld wordt omgezet naar een wedstrijdveld wordt de wedstrijdcapaciteit meer dan twee keer zo hoog (extra veld, waar ook nog langer op gespeeld kan worden). De trainingscapaciteit blijft dan gelijk.

Kardinge

Op Sportpark Kardinge is nu en in de toekomst overcapaciteit van zowel een wedstrijd- als een trainingsveld. Afstoting van velden of gebruik door andere verenigingen zijn hierbij opties voor de toekomst.

Lewenborg

Op sportpark Lewenborg zijn nu voldoende wedstrijd- en trainingsvelden en dat wijzigt niet op basis van de bevolkingsprognose tot 2030. Wanneer de ledenontwikkeling zich doorzet, ontstaat echter wel een tekort aan wedstrijd- en trainingsvelden. De trainingscapaciteit is nu ruim, maar als de ledenontwikkeling doorzet zal dit vanaf 2020 conform de behoefte zijn. Voor dit sportpark wordt geadviseerd om te monitoren in hoeverre de vereniging daadwerkelijk wil en kan groeien en in hoeverre daarvoor extra capaciteit nodig is of dat samenwerkingen of een betere verdeling over de zaterdag en zondag uitkomst bieden.

Hockey

Het huidige aantal van vier velden is een beperkende factor voor de verdere groei van de vereniging. Hoewel het niet aannemelijk is dat GHBS tot 2030 in hetzelfde tempo doorgroeit als de afgelopen jaren, ligt een groei die sterker is dan de bevolkingsontwikkeling wel in de lijn der verwachting. Om extra capaciteit te creëren zijn er grofweg vier mogelijkheden:

- Jeugdteams gaan ook wedstrijden op zondag spelen om de druk op zaterdag te verlagen. Dit kan alleen in overleg met de KNHB en dat zou een flinke (regionale) hervorming betekenen.
- De (semi-)watervelden worden vervangen door zandvelden. Op zandvelden kunnen zeven rondes op een wedstrijddag worden gespeeld, terwijl op watervelden zes rondes kunnen plaatsvinden. Hoewel dit qua capaciteit een vooruitgang biedt, betekent het volgens de vereniging een achteruitgang voor de sport zelf. Zandvelden leveren meer blessures op en zet de vereniging, naar eigen zeggen, op technische achterstand.
- Teams wijken op zaterdag uit naar de velden bij sportcentrum RUG/HG. De hockeyvelden die daar liggen worden op zondag door de studentenhockeyverenigingen gebruikt, maar op zaterdag worden deze slechts incidenteel door andere verenigingen gebruikt. Juist op zaterdag is de druk bij GHBS het grootst.
- Er worden één of meer extra velden aangelegd of andere sportvelden worden vervangen door een hockeyveld.

Korfbal

Kijken we naar het aantal normteams voor de korfbalverenigingen in Groningen dan zien we dat, op basis van de bevolkingsprognose, NIC en Hoogkerk van twaalf normteams naar dertien normteams in 2030 gaan. Club Brothers blijft klein, met nog geen zes normteams in 2030. Ook Rog blijft in 2030 met negen normteams een kleine vereniging. Omdat NIC en Hoogkerk zowel op zaterdag als op zondag spelen, voldoet voor deze verenigingen één speelveld van 20 x 40 meter. Voor Club Brothers is één veld nu en in de toekomst eveneens voldoende voor alle wedstrijden. Rog heeft, wanneer de wedstrijden alleen op zaterdag worden gespeeld (net) behoefte aan extra ruimte. Wanneer echter een paar wedstrijden op zondag worden gespeeld, dan voldoet het huidige veld.

Honk- en softbal

BSC Caribe, de enige honk- en softbalvereniging in de gemeente Groningen, heeft op sportpark Corpus den Hoorn de beschikking over één honkbalveld en twee softbalvelden. Toepassing van de planningsnormen in combinatie met de bevolkingsprognose laat zien dat BSC Caribe nu en tot 2030 voldoende heeft aan één honkbalveld en één softbalveld. Dit betekent dat een van de twee softbalvelden niet nodig is.

Tennis

Het huidige aanbod aan tennisbanen in de gemeente Groningen past gemeentebreed bij de behoefte van de verenigingen. Tennisvereniging G.L.T.B heeft een tekort van drie banen, terwijl Cream Crackers, De Hunze en Be Quick alle drie beperkte ruimte over hebben. Omdat Cream Crackers gebruikt maakt van banen op Vorenkamp, waar G.L.T.B. ook speelt, liggen er wellicht mogelijkheden om de banen beter over deze verenigingen te verdelen. In tegenstelling tot de andere buitensporten in deze rapportage faciliteert de gemeente in haar huidige beleid overigens de tennisverenigingen niet. De verenigingen moeten zelf voor het onderhoud en de aanleg van banen zorgen.

Kijken we naar de toekomst, dan neemt de behoefte aan tennisbanen op basis van de bevolkingsprognose toe en ontstaat in 2030 gemeentebreed een tekort van zes banen. G.L.T.B. houdt het grootste tekort van alle verenigingen, te weten vijf banen. Hoewel landelijk gezien het aantal

tennissers daalt, is deze trend in Groningen niet zichtbaar. De afgelopen jaren is met name vereniging G.L.T.B. sterk gegroeid, maar ook tennisvereniging Van Starckenborgh en L.T.C. Hoogkerk laten een toename van het aantal leden zien. Trekken we deze ledenontwikkeling door tot 2030, dan ontstaat gemeentebreed een tekort van veertien banen, waarbij G.L.T.B. zelfs met een tekort van zeventien banen te maken krijgt. De beschikbare capaciteit zal voor deze vereniging een beperking zijn om verder te groeien. De prognose op basis van de ledenontwikkeling lijkt daarmee voor G.L.T.B. geen realistisch voorspelling te geven. De prognose op basis van de bevolkingsontwikkeling lijkt voor deze vereniging beter aan te sluiten bij de situatie in Groningen.

Rugby

Met het huidige aantal teams is een rugbyveld niet toereikend voor alle wedstrijden. RCG maakt nu op zondag al gebruik van het naastliggende voetbalveld door daar een rugbyveld uit te wijken. Hoewel de voetbalverenigingen nu op zondag nauwelijks gebruikmaken van dit veld, is dit slechts een tijdelijk werkbare oplossing. Voor de lange(re) termijn is dit echter niet geschikt.

De vereniging geeft aan ook voor de trainingen krap te zitten. Het wedstrijdveld heeft nog geen verlichting, waardoor er 's avonds vaak geen gebruik van kan worden gemaakt. De vereniging maakt nu met meer dan 250 leden gebruik van twee oefenhoeken en een kunstgrasveld (waarbij het kunstgrasveld slechts een deel van de trainingsuren beschikbaar is).

Voor de toekomst verwacht RCG, net als de landelijke trend, een groeiend aantal leden. Er zal dus in de toekomst meer ruimte nodig zijn. Mogelijke oplossingen liggen wellicht in combinatie met de Groninger Studenten Rugby Club die op Corpus den Hoorn speelt of in extra velden op sportpark De Esserberg (al dan niet een gedeeld veld met voetbal)

Atletiek

Met de ledenaantallen van Groningen Atletiek (750) en Vitalis (160) hebben beide verenigingen nog mogelijkheden om binnen de huidige accommodatie te groeien. Vanwege de ligging van de atletiekaccommodatie in het Stadspark maken loopSPORTERS regelmatig gebruik van dit aangrenzende park en daarmee minder van de atletiekbaan zelf.

Binnensportvoorzieningen

De gemeente Groningen is een jonge gemeente waarin binnensport relatief populair is. Vooral volleybal is in Groningen populairder dan gemiddeld in Nederland (Sportmonitor Groningen, maart 2016). Groningen is verder een echte basketbalstad, getuige het aantal bezoekers aan Donar en de ledenaantallen bij de verenigingen (Sportmonitor Groningen, maart 2016). In de huidige situatie zijn er veertien sporthallen, waarvan er vier exclusief zijn voorbehouden aan de studentensport. Voor de breedtesport blijven daarmee in de praktijk tien sporthallen beschikbaar. Er zijn geen sportzalen of grote gymzalen die als buffer kunnen dienen om de druk op sporthallen te verkleinen. Ten opzichte van het aantal inwoners in de gemeente Groningen (exclusief studenten) is het aantal van tien sporthallen, op basis van de draagvlakmethode, te laag. Dit is ook wat vanuit de bezetting wordt ervaren. Vooral op de avonden in de wintermaanden worden de sporthallen volop gebruikt. Overigens laat de analyse van de bezetting van de sporthallen heel duidelijk zien dat de bezetting niet alleen gedurende het jaar sterk varieert, maar ook per sporthal. Zo heeft sporthal Hoogkerk een gemiddelde jaarbezetting van 35 procent, terwijl Vinkhuizen voor bijna drie kwart van de tijd (73%) wordt gebruikt. Gemiddeld is de jaarbezetting van de sporthallen 54 procent. Kijken we naar de verschillende gebruikers van de

sporthallen, dan blijken vooral de sportverenigingen gedurende het jaar voor fluctuaties te zorgen. Dat is (deels) te verklaren door veldsporten die in de wintermaanden gebruikmaken van de binnensportaccommodaties.

Kijken we naar de toekomst, dan zien we dat door de bevolkingsontwikkeling de vraag naar binnensportruimte, op basis van bevolkingsaantallen, zal toenemen. Ook aan de aanbodkant zijn er diverse ontwikkelingen. Er komen twee sporthallen bij (Europapark en schoolsporthal Gomarus). De Oude ALO wordt buiten gebruik gesteld en sporthal De Wijert wordt vervangen door Multifunctionele Accommodatie (MFA) De Wijert (met een speelhal ter grootte van twee gymzalen). Het aantal sporthallen blijft daarmee gelijk, maar de buffercapaciteit neemt toe door de aanwezigheid van de speelhal in MFA De Wijert en door sportcentrum Europapark waar naast een sporthal ook een dojo, danszaal, multifunctionele tussenzaal en turnzaal worden gerealiseerd. Door deze buffercapaciteit zal de druk op de sporthallen lager kunnen worden. Voor de draagvlakberekening betekent dit dat de situatie van de maximale variant (één sporthal per 15.000 inwoners) verschuift richting de minimale variant (één sporthal per 20.000 inwoners). Omdat de uitbreiding van de buffercapaciteit zich wel beperkt tot stadsdeel Zuid, is het niet aannemelijk dat in 2030 in z'n geheel de minimumvariant wordt bereikt. Een evenwichtssituatie tussen vraag en aanbod naar sporthallen ligt wel in de lijn der verwachting, zeker als vanuit de gemeente en vanuit aanbieders moeite wordt gedaan om deze buffercapaciteit optimaal te (laten) gebruiken.

1. Inleiding en werkwijze

1.1 Inleiding

De gemeente Groningen wil in 2016 over een update beschikken van het ruimteonderzoek dat het Mulier Instituut in 2008 en 2012 heeft uitgevoerd. Dit ruimteonderzoek moet bijdragen aan het nemen van gefundeerde besluiten over welke aanpassingen in aanmerking komen voor financiering vanuit het door de gemeente Groningen op te zetten investeringsfonds.

De gemeente Groningen wenst daarom, ook gegeven de bevolkingsontwikkeling en de ontwikkelingen in het sportlandschap, de eerdere onderzoeken te actualiseren om grip te blijven houden op veranderingen in de behoefte aan ruimte voor de buiten- en binnensport, nu en in de toekomst. Met de prognoses die in dit onderzoek naar voren komen kan door de gemeente een juiste inschatting worden gemaakt welke investeringen op korte en lange termijn op het gebied van sportaccommodaties nodig zijn.

Het ruimteonderzoek wordt grotendeels volgens dezelfde principes uitgevoerd als het onderzoek 'Ruimte voor sport in Groningen 2012-2030' uit 2012. Aan de hand van het door het Mulier Instituut ontwikkelde ruimte-instrument wordt een zo objectief mogelijk beeld van de behoefte aan sportruimte nu en op de langere termijn geschetst. Het instrument zet aantallen velden en teams en de daarbij behorende planningsnormen af tegen bevolkingscijfers en ledenontwikkelingscijfers, waarmee inzicht ontstaat in overschotten dan wel tekorten die mogelijk ontstaan.

1.2 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verschaffen in de ruimtelijke vraag naar en aanbod van de buiten- en binnensport nu en in de toekomst en in de ruimtelijke spreiding van leden van een aantal buitensportverenigingen. Hiermee kan de gemeente grip blijven houden op veranderingen in de behoefte aan ruimte voor de buiten- en binnensport, nu en in de toekomst.

In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

1. Waar zijn per voetbal- en tennisvereniging in de gemeente Groningen de betreffende leden woonachtig, en hoe ver reizen zij gemiddeld naar hun vereniging?
2. Wat is de vraag naar velden voor voetbal, hockey, korfbal, honk- en softbal, tennis, rugby en atletiek in de huidige situatie en wat is de verwachte vraag in 2020, 2025 en 2030 in de gemeente Groningen, en welke overschotten/tekorten kunnen zich voor gaan doen uitgaande van het aanbod in 2015?
3. Wat is de huidige en toekomstige (2020, 2025 en 2030) vraag naar sporthallen en sportzalen in de gemeente Groningen en hoe verhoudt zich dit tot het huidige aanbod?

1.3 Werkwijze

Herkomstanalyse

Op basis van de locatiegegevens van de voetbal- en tennisverenigingen en de locatiegegevens van de leden van de betreffende verenigingen wordt inzicht verschaft in waar leden van de diverse verenigingen woonachtig zijn. Hiermee wordt tevens inzicht geboden in de verzorgingsgebieden van de verschillende verenigingen. We laten hierbij zien hoe ver leden gemiddeld naar hun vereniging moeten reizen en uit welke wijken de leden komen. Deze laatste informatie is gebruikt voor het toepassen van de bevolkingsprognosemethode (zie bijlage 1). Per vereniging is bepaald uit welke wijk de leden komen.

Vervolgens is de bevolkingsontwikkeling van die betreffende wijk naar rato toegepast om het toekomstig aantal teams/leden te bepalen (zie bijlage 1 voor toelichting). Op een vereniging die bijvoorbeeld veel leden uit de wijk Zuidoost heeft, is een relatief sterkere groei toegepast dan op een vereniging met voornamelijk leden uit Noordoost.

Vraag-aanbodanalyse buitensport

Voor de vraag-aanbodsanalyses voor de buitensport gebruiken we ons ruimte-instrument. Dit instrument is eerder gebruikt in verschillende vergelijkbare onderzoeken in Alkmaar (Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2015), Oss (Romijn et al., 2014), Leeuwarden (Wezenberg-Hoenderkamp, 2014) en Heerenveen (Wezenberg-Hoenderkamp, 2016). Ook de eerder uitgevoerde ruimteonderzoeken in Groningen zijn met behulp van dit ruimte-instrument uitgevoerd. Voor de buitensporten voetbal, hockey, korfbal, honk- en softbal en tennis worden op basis van teamaantallen of leden (tennis) en door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en NOC*NSF vastgestelde planningsnormen het benodigde aantal velden/banen berekend. Voor voetbal gebruiken we naast de standaard planningsnormen ook de 'Groningse norm', waarbij geldt dat op zaterdag op kunstgras tot 20.30 uur kan worden gespeeld. In bijlage 1 is een toelichting op het ruimte-instrument opgenomen. Voor atletiek en rugby zijn geen algemene planningsnormen beschikbaar, voor deze sporten geven we een prognose in beschrijvende vorm.

Om de toekomstige (2020, 2025 en 2030) vraag in kaart te brengen, is voor alle sporten de 'bevolkingsprognosemethode' toegepast. Deze methode berekent op basis van de verwachte bevolkingsontwikkeling en de veranderende bevolkingsamenstelling wat de vraag naar velden/banen is in 2020, 2025 en 2030. In bijlage 1 wordt deze methode verder toegelicht. Voor de sporten voetbal, tennis en hockey is, naast de bevolkingsprognosemethode ook de 'ledenontwikkelingsmethode' toegepast, waarbij de ontwikkeling in het aantal leden/teams in de afgelopen jaren is gebruikt om een raming te doen voor het aantal teams/leden in de toekomst. In bijlage 1 wordt deze methode verder toegelicht.

Eventuele tekorten of overschotten worden zichtbaar door het vergelijken van de huidige en toekomstige behoefte met het aanbod. Wanneer het zeker is dat het aanbod voor 2020 of later verandert, bijvoorbeeld door vastgestelde uitvoeringsplannen voor omzetting van natuurgras naar kunstgras, wordt dit meegenomen in het aanbod voor 2020 (of later).

Vraag-aanbodanalyse binnensport

Bij binnensporten zijn verschillende takken van sport zoals basketbal, gymnastiek, volleybal, futsal (zaalvoetbal) en volleybal in binnensportaccommodaties geclusterd. Doordat deze sporten gebruikmaken van dezelfde ruimte kan niet voor iedere tak van sport afzonderlijk de ruimtebehoefte worden berekend. De (huidige en toekomstige) ruimtebehoefte voor de binnensport baseren we daarom op de resultaten van een aantal analyses:

- Draagvlakberekening voor sporthallen: de draagvlakmethode gaat uit van een maximale en minimale variant. De maximale variant neemt als uitgangspunt één sporthal per 15.000 inwoners (zes jaar en ouder), de minimale variant één sporthal per 20.000 inwoners (zes jaar en ouder). De draagvlakcijfers geven een bandbreedte aan waarbinnen de werkelijke behoefte ligt.
- Bezettingcijfers van gemeentelijke binnensportaccommodaties: we analyseren de verhuuroverzichten van de gemeentelijke binnensportaccommodaties en brengen in kaart in hoeverre (waar en wanneer) er in deze accommodaties nog ruimte is.

- Interviews met betrokkenen: diverse betrokkenen vanuit het onderwijs zijn telefonisch gevraagd om aan te geven in hoeverre zij knelpunten ervaren of verwachten knelpunten te gaan ervaren met betrekking tot binnensportruimtes.
- Toekomstige behoefte vanuit onderwijs o.b.v. leerlingenprognoses: op basis van de leerlingenprognose is een analyse uitgevoerd om te bepalen in hoeverre de behoefte aan binnensportruimte vanuit het onderwijs de komende jaren zal veranderen.
- Toekomstige behoefte vanuit verenigingen/overige gebruikers o.b.v. huidige gebruikersprofielen. Op basis van landelijke cijfers over het gebruik van binnensportruimtes door verschillende leeftijdsgroepen is een prognose opgesteld voor het gebruik van de Groningse binnensportruimte in de toekomst.

Door de bezettingscijfers, de interviews en de prognoses voor de toekomst te betrekken bij de draagvlakberekening is bepaald of de minimale of maximale variant het meest van toepassing is op de situatie in Groningen.

2. Buitensport

In dit hoofdstuk staan de buitensporten voetbal, hockey, korfbal, honk- en softbal, tennis, rugby en atletiek centraal. We beschrijven de huidige behoefte aan ruimte voor deze sporten en geven aan in hoeverre deze behoefte past bij het aanbod. Tevens geven we aan hoe op basis van de bevolkingsontwikkeling, en voor voetbal, hockey en tennis op basis van de ledenontwikkeling, de behoefte aan sportruimte tot 2030 zal veranderen. Door deze behoefte af te zetten tegen het huidige aanbod, ontstaat inzicht in de huidige en toekomstige knelpunten en kunnen gefundeerde beslissingen worden genomen om een optimale balans tussen vraag en aanbod aan sportruimte te bereiken. Dit onderzoek beperkt zich tot de gemeentelijke sportparken. Studentensportverenigingen die gebruikmaken van een eigen accommodatie (voetbal, hockey, tennis) zijn daarom niet in de analyse meegenomen. De studentensportverenigingen voor rugby en atletiek, die wel op een gemeentelijk sportpark sporten komen daarentegen wel aan de orde bij de betreffende sporttakken. Alle afzonderlijke paragrafen sluiten we af met een vergelijking van de uitkomsten uit de eerder uitgevoerde onderzoeken, in het bijzonder het vergelijkbare ruimte-onderzoek uit 2012. De conclusies van de verschillende sporten zijn opgenomen in het hoofdstuk Conclusies (vanaf p. 7).

2.1 Voetbal

Vraag-aanbodanalyse

Huidige situatie

In Groningen zijn in het seizoen 2015/2016 543² voetbalteams actief in de zaterdagse en zondagse bondscompetitie³ (tabel 2.1). Niet alle teams belasten wedstrijd- en trainingsvelden in dezelfde mate. Om te corrigeren voor kleinere teams heeft de KNVB in samenwerking met de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en NOC*NSF een bespelingsnorm opgesteld die 'terugrekent' naar het equivalent van volledige seniorenteams, te weten 'normteams'. Een verdere toelichting van deze bespelingsequivalenten per leeftijd-/speelcategorie is opgenomen in bijlage 1. Op basis van deze equivalenten spreken we in het seizoen 2015/2016 over ruim 370 normteams, waarvan het grootste deel (82%) op zaterdag actief is.

² Dit is exclusief de teams van RVO FC Groningen/Cambuur, die vanwege hun specifieke doelgroep niet in de analyse en de verdere rapportage worden meegenomen. De samenwerking tussen FC Groningen en Cambuur stopt vanaf seizoen 2016/2017. Ook de studentenvoetbalteams zijn niet in dit aantal meegenomen (zie opmerking inleiding bij hoofdstuk 2)

³ Een aantal verenigingen heeft een of meerdere teams die doordeweeks competitie spelen. Deze teams spelen geen rol om het benodigde aantal wedstrijdsvelden te bepalen en zijn daarom niet meegenomen in de analyse. Omdat deze teams over het algemeen niet (veel) trainen, worden ze ook niet gebruikt voor het bepalen van de behoefte aan trainingsvelden.

Tabel 2.1 Aantal voetbalteams in Groningen

	Seizoen 2015/2016
Totaal aantal teams (zaterdag en zondag)	543*
Totaal aantal normteams	371,3
Aantal normteams zaterdag	303,3 (82%)
Aantal normteams zondag	68,0 (18%)

* Exclusief de teams van RVO FC Groningen/Cambuur

De voetbalteams van de gemeente Groningen zijn verdeeld over 27 voetbalverenigingen die samen dertien sportparken bespelen. In tabel 2.2 staat het aantal teams en het aantal normteams op zaterdag en zondag per sportpark en per sportvereniging beschreven. Van de 27 verenigingen spelen twee verenigingen alleen op zondag, zeven alleen op zaterdag en achttien zowel op zaterdag en zondag. De grootste druk in Groningen ligt overduidelijk op de zaterdag. Deze uitgangsggegevens worden gebruikt voor de berekening van de benodigde capaciteit. Een overzicht van het aantal teams per categorie is opgenomen in bijlage 2.

Tabel 2.2 Huidig aantal teams en normteams per vereniging

Sportpark	Voetbalvereniging(en)	Aantal teams	Normteams		
			Zaterdag	Zondag	Totaal
Het Noorden	VV Groningen	5	3,0	2,0	5,0
	Potetos	10	7,1	0,0	7,1
	VVK	19	11,3	4,0	15,3
	Kids United	4	3,0	0,0	3,0
	Totaal Het Noorden	38	24,4	6,0	30,4
De Kring	PKC'83	4	3,8	0,0	3,8
De Parrel/Selwerd	Italian Boys	1	0,0	1,0	1,0
	Mamio	7	5,5	0,0	5,5
	Totaal De Parrel/Selwerd	8	5,5	1,0	6,5
Hoogkerk	HFC'15	55	29,3	4,0	33,3
West-End/Vinkhuizen	Groninger Boys	8	3,2	3,0	6,2
	Gruno	12	4,9	5,0	9,9
	Lycurgus	55	36,9	0,0	36,9
	OZW	2	0,0	2,0	2,0
	Totaal West-End/Vinkhuizen	77	45,1	10,0	55,1
Coendersborg	Amicitia VMC	23	10,4	6,0	16,4
	Blauw Geel	4	0,8	3,0	3,8
	Oranje Nassau	19	13,8	0,0	13,8
	Totaal Coendersborg	46	24,9	9,0	33,9
Corpus den Hoorn	RVO FC Groningen/Cambuur*	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	GRC Groningen	32	15,5	4,0	19,5
	Groen Geel	15	11,0	4,0	15,0
	Totaal Corpus den Hoorn	47	26,5	8,0	34,5
Esserberg	Be Quick 1887	44	23,4	5,0	28,4

	Helpman	48	27,4	5,0	32,4
	Totaal Esserberg	92	50,8	10,0	60,8
Stadspark	SC Stadspark	23	13,1	5,0	18,1
Velocitas	Velocitas 1897	31	14,8	4,0	18,8
Engelbert	Engelbert	11	6,4	1,0	7,4
Kardinge	DIO Groningen	8	5,4	0,0	5,4
	DIVA'83	1	1,0	0,0	1,0
	GVAV Rapiditas	58	31,7	4,0	35,7
	Oosterparkers	10	5,9	1,0	6,9
	Totaal Kardinge	77	44,0	5,0	49,0
Lewenborg	FC Lewenborg	34	14,8	5,0	19,8
Totaal Groningen		543	303,3	68,0	371,3

* RVO FC Groningen/Cambuur heeft wel vijf teams die af en toe wedstrijden in het weekend spelen. Daarvoor zijn afspraken gemaakt met GRC Groningen.

Huidige capaciteit

Tabel 2.3 beschrijft de huidige capaciteit van wedstrijd- en trainingsvelden per sportpark. Een kunstgrasveld kan gebruikt worden voor wedstrijden en trainingen en telt daarom zowel mee voor de 'capaciteit wedstrijdvelden' als voor de 'capaciteit trainingsvelden'. De kunstgraspupillenvelden tellen mee als half veld, zowel voor trainingen als voor wedstrijden. De totale wedstrijdcapaciteit bedraagt 50 velden en de totale trainingscapaciteit 31 velden.

Tabel 2.3 Aantal huidige wedstrijd- en trainingsvelden per vereniging

Sportpark	Velden		Kunstgras	Totale capaciteit wedstrijdvelden	Totaal capaciteit trainingsvelden
	Natuurgras				
	training	wedstrijd			
Het Noorden	0,0	1,0	2,0	3,0	2,0
De Kring	2,0	1,0	0,0	1,0	2,0
De Parrel/Selwerd	0,0	1,0	1,5	2,5	1,5
Hoogkerk	1,0	2,0	1,5	3,5	2,5
West-End/Vinkhuizen ^a	1,0	5,0	3,5	8,5	4,5
Coendersborg ^b	0,0	3,0	2,0	5,0	2,0
Corpus den Hoorn ^c	0,0	1,0	4,0	5,0	4,0
Esserberg ^d	0,0	4,0	3,0	7,0	3,0
Stadspark	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5
Velocitas	0,0	1,0	1,0	2,0	1,0
Engelbert	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0
Kardinge	1,0	5,0	3,0	8,0	4,0
Lewenborg	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0
Totaal Groningen	6,0	25,0	25,0	50,0	31,0

A) Buiten sportpark West-End/Vinkhuizen liggen drie velden die als trainingsveld gebruikt worden. Ze behoren formeel niet tot het sportpark en worden daarom niet als capaciteit meegenomen.

B) Op sportpark Coendersborg ligt nog een oefenhoek die als buffercapaciteit voor trainingen kan dienen. De oefenhoek telt niet mee als volledig trainingsveld.

C) Op sportpark Corpus Den Hoorn worden twee kunstgrasvelden gedeeld met rugby en *American Football*. De drie natuurgrasvelden die door RVO FC Groningen/Cambuur worden gebruikt, zijn niet als capaciteit meegenomen.

D) Op sportpark Esserberg liggen nog een oefenveld en een oefenhoek die als buffercapaciteit voor voetbal- (en rugby-) trainingen kunnen worden gebruikt. Deze velden tellen niet mee als volledige trainingsvelden.

Vraag- aanbodanalyse op sportparkniveau

Bij het berekenen van de behoefte aan het aantal wedstrijd- en trainingsvelden gaan we uit van de situatie dat alle verenigingen op het sportpark optimaal gebruikmaken van de aanwezige velden op het betreffende park. Dit kan dus betekenen dat een wedstrijdveld op dezelfde dag door meerdere verenigingen moet worden gebruikt. Wanneer voor elke vereniging apart het aantal benodigde velden wordt berekend, dan komt dit, door afronding, hoger uit. Zo hebben voetbalverenigingen Italian Boys en Mamio, beide spelend op sportpark De Parrel/Selwerd, beiden de (afgeronde) behoefte aan één wedstrijdveld, maar kunnen ze samen ook prima op één veld uit de voeten.

Huidige behoefte

In de eerder genoemde normberekening van de KNVB en de VSG wordt gewerkt met normteams omdat daarmee 'teruggerekend' wordt naar benodigde hele speelvelden. Voor trainingsvelden gaan we in deze rapportage uit van de kwaliteit van kunstgrasvelden, waarbij er vanuit wordt gegaan dat de trainingsvelden van (zeer) goede kwaliteit zijn zodat ze volop voor trainingen gebruikt kunnen worden (belastbaarheid van 880 uur per jaar). De berekening voor het aantal trainingsvelden betreft een *indicatie* voor het aantal benodigde trainingsvelden en is in die zin minder 'hard' dan de norm voor wedstrijdvelden.

Voor de wedstrijdvelden geldt dat er zowel een organisatorische als een cultuurtechnische behoefte is aan speelvelden. Het eerste is op basis van de vraag of alles op wedstriiddagen wel past, getuige de veldafmetingen en speelminuten van de teams. Cultuurtechnische behoefte betreft de mate waarin de velden redelijkerwijs belast kunnen worden. Op basis van de normen zoals deze voorgeschreven worden, ronden we de cultuurtechnische veldbehoefte naar boven af bij een getal van 0,25 of hoger. In de praktijk betekent dit: wanneer er een tekort is van een kwart veld of meer, beschouwen we dit als de behoefte aan een volledig extra veld. Voor de organisatorische norm geldt dat er bij een extra behoefte van 0,01 naar boven wordt afgerond. In de praktijk is dit vaak niet nodig, omdat door bijvoorbeeld strakker inplannen, eerder beginnen of langer doorspelen extra capaciteit kan worden gecreëerd. In deze rapportage ronden we daarom ook de veldbehoefte op basis van de organisatorische norm naar boven af bij een getal van 0,25 of hoger.

Voor de situatie in Groningen wordt met een aangepaste organisatorische norm, de zogenoemde 'Groningse Norm' gerekend, waarbij voor de kunstgrasvelden geldt dat er op zaterdag kan worden doorgespeeld tot 20.30 uur (i.p.v. 16.30 uur). Voor natuurgrasvelden geldt deze verlenging van speeltijden niet. Bij het toepassen van de Groningse Norm wordt bij een extra veldbehoefte van 0,01 naar boven afgerond, omdat het bij de Groningse Norm nauwelijks mogelijk is om strakker in te plannen of langer door te spelen.

Het aantal benodigde wedstrijdvelden op basis van de standaard organisatorische norm is bijna altijd hoger of gelijk aan de behoefte op basis van de cultuurtechnische norm. Dit betekent dat het benodigde aantal wedstrijdvelden veelal wordt bepaald door het aantal wedstrijden dat volgens de norm op een dag kan worden gespeeld. Alleen bij verenigingen die veel op zaterdag en zondag spelen gaat de maximale belastbaarheid van de velden een rol spelen, waardoor de cultuurtechnische norm dan leidend wordt voor het aantal benodigde wedstrijdvelden. Door toepassing van de Groningse organisatorische norm, waarbij de speeltijden zijn verruimd, wijkt de behoefte aan wedstrijdvelden op

basis van deze organisatorische norm nauwelijks nog af van de behoefte op basis van de cultuurtechnische norm. Het uiteindelijke aantal benodigde wedstrijdvelden past daarbij als het ware bij een optimale benutting van de velden: de velden worden volop (maximaal) gebruikt qua bezetting, maar de belastbaarheid van de velden wordt niet overschreden. Tabel 2.4 beschrijft de behoefte aan wedstrijd- en trainingsvelden. Hierbij is in de eerste kolom het aantal benodigde velden opgenomen wanneer op kunstgras tot 20.30 uur wordt doorgespeeld (Groningse Norm) en in de tweede kolom wanneer de wedstrijddag om 16.30 uur eindigt. In het vervolg van de rapportage gaan we uit van de wedstrijdveldbehoefte op basis van een verlengde speeldag tot 20.30 uur (voor kunstgras).

Voor een aantal sportparken kan een pupillenveld (kunstgras) van nut zijn om in voornamelijk wedstrijdcapaciteit te voorzien. Dit is terug te zien als een half veld in tabel 2.4. Een pupillenveld is alleen in de tabel opgenomen, wanneer door de aanwezigheid van het pupillenveld de druk op andere velden dusdanig lager wordt dat een volledig wedstrijdveld minder nodig is. Wanneer bijvoorbeeld op Hoogkerk met een pupillenveld wordt gerekend, dan blijft de behoefte voor de overige (niet-pupillen)teams nog steeds vijf velden.

De uiteindelijke behoefte komt hiermee op 48 wedstrijdvelden en 25 trainingsvelden voor alle sportparken in de gemeente Groningen, wanneer op kunstgrasvelden tot 20.30 uur wordt gespeeld. Wanneer deze verlengde speeldag niet wordt aangehouden, betekent dit een extra behoefte aan wedstrijdvelden van negen velden, waarmee de totale behoefte op 57 velden komt.

Tabel 2.4 Aantal benodigde wedstrijd- en trainingsvelden per sportpark (2015-2016)

Sportpark	Behoefte aan wedstrijdvelden (wedstrijden tot 20.30 uur)	Behoefte aan wedstrijdvelden (wedstrijden tot 16.30 uur)	Behoefte aan trainingsvelden
Het Noorden	3,5 (3,5)	4 (4,0)	2 (1,9)
De Kring	1 (0,6)	1 (0,6)	1 (0,3)
De Parrel/Selwerd	1 (0,8)	1 (0,9)	1 (0,4)
Hoogkerk	5 (4,6)	6 (5,7)	2 (2,1)
West-End/Vinkhuizen	7 (6,6)	8 (8,0)	4 (3,4)
Coendersborg	4 (3,8)	5 (4,3)	2 (2,1)
Corpus den Hoorn	4 (3,8)	5 (4,6)	2 (2,2)
Esserberg	8 (7,7)	10 (9,4)	4 (3,8)
Stadspark	2 (2,0)	2 (2,0)	1 (1,1)
Velocitas	2,5 (2,3)	3 (3,0)	1 (1,2)
Engelbert	1 (1,2)	1 (1,2)	1 (0,5)
Kardinge	7 (6,9)	8 (8,2)	3 (3,1)
Lewenburg	2 (2,2)*	3 (3,0)	1 (1,2)
Totaal Sportparken	48,0	57,0	25,0

* Omdat op sportpark Lewenburg zowel wedstrijden op zaterdag als zondag worden gespeeld, geldt voor dit park dat de cultuurtechnische norm hier de hoogste uitkomst geeft. Deze uitkomst wordt pas bij een extra behoefte van een kwart veld naar boven afgerond, waardoor in de huidige situatie een veldbehoefte van twee velden bestaat.

Capaciteit in relatie tot de behoefte

Kijken we gemeentebreed, dan is het aanbod aan wedstrijdvelden (50) nagenoeg gelijk aan de huidige behoefte (48)⁴, terwijl het aantal trainingsvelden een overcapaciteit van zes velden laat zien. Kijken we echter per sportpark, dan zien we dat zich een drietal situaties voordoet: vraag en aanbod sluiten op elkaar aan, er is meer vraag dan aanbod (tekort) en er is meer aanbod dan vraag (overschot). Tabel 2.5 beschrijft per sportpark in welke mate er een overcapaciteit aan velden is, dit zijn de positieve getallen. Wanneer de huidige capaciteit onvoldoende is, valt dit te lezen in negatieve getallen.

Tabel 2.5 Resultaat huidige capaciteit en benodigde capaciteit per sportpark

Sportpark	Capaciteit		Behoefte		Overschot/tekort	
	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden
Het Noorden	3,0	2,0	3,5	2,0	-0,5	0,0
De Kring	1,0	2,0	1,0	1,0	0,0	1,0
De Parrel/Selwerd	2,5	1,5	1,0	1,0	1,5	0,5
Hoogkerk	3,5	2,5	5,0	2,0	-1,5	0,5
West-End/Vinkhuizen	8,5	4,5	7,0	4,0	1,5	0,5
Coendersborg	5,0	2,0	4,0	2,0	1,0	0,0
Corpus den Hoorn	5,0	4,0	4,0	2,0	1,0	2,0
Esserberg	7,0	3,0	8,0	4,0	-1,0	-1,0
Stadspark	1,5	1,5	2,0	1,0	-1,0*	0,5
Velocitas	2,0	1,0	2,5	1,0	-0,5	0,0
Engelbert	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0
Kardinge	8,0	4,0	7,0	3,0	1,0	1,0
Lewenborg	2,0	2,0	2,0	1,0	0,0	1,0
Totaal sportparken	50,0	31,0	48,0	25,0		

* Voor het Stadspark geldt dat het pupillenveld er niet voor zorgt dat de behoefte aan volledige wedstrijdvelden afneemt. Deze behoefte blijft twee wedstrijdvelden.

Vatten we tabel 2.5 samen (zie tabel 2.6) dan zien we dat er vijf sportparken zijn met een tekort aan wedstrijdvelden, vijf sportparken met een overschot aan wedstrijdvelden en drie sportparken met precies voldoende wedstrijdvelden. Kijken we naar de trainingsvelden, dan zijn er acht sportparken met een overschot aan trainingsvelden, één sportpark met een tekort en vier sportparken met het aantal trainingsvelden overeenkomstig de norm.

⁴ Voor de volledigheid zijn in bijlage 7 tabellen 2.5, 2.6 en 2.7 opgenomen op basis van de veldbehoefte wanneer een wedstrijddag om 16.30 uur eindigt.

Tabel 2.6 Conclusies per sportpark

Sportpark	Resultaten per sportpark
Esserberg	Tekort van 1 wedstrijdveld en 1 trainingsveld
Hoogkerk	Tekort van 1,5 wedstrijdveld en overschot van 0,5 trainingsveld
Stadspark	Tekort van 1 wedstrijdveld en overschot van 0,5 trainingsveld
Het Noorden	Tekort van 0,5 wedstrijdveld
Velocitas	Tekort van 0,5 wedstrijdveld
Engelbert	Conform behoefte
Lewenborg	Overschot van 1 trainingsveld
De Kring	Overschot van 1 trainingsveld
Coendersborg	Overschot van 1 wedstrijdveld
Kardinge	Overschot van 1 wedstrijdveld en 1 trainingsveld
Corpus den Hoorn	Overschot van 1 wedstrijdveld en 2 trainingsvelden
De Parrel/Selwerd	Overschot van 1,5 wedstrijdveld en 0,5 trainingsveld
West-End/Vinkhuizen	Overschot van 1,5 wedstrijdveld en 0,5 trainingsveld

Kijken we naar de ligging van de sportparken in de verschillende stadsdelen (tabel 2.7), dan zien we dat in Centrum/Oude Wijken een tekort van een half wedstrijdveld is. In Zuid is ook een tekort van een half wedstrijdveld, maar tegelijkertijd een overschot van 1,5 trainingsveld. In Noorddijk is een overschot van één wedstrijdveld en twee trainingsvelden, terwijl in Noordwest zelfs een overschot van 1,5 wedstrijdveld en 2,5 trainingsveld aanwezig is. Deze indeling in stadsdelen is enigszins arbitrair in die zin dat de grenzen van de stadsdelen geen fysieke barrières tussen de sportparken vormen. Zo liggen sportpark De Parrel/Selwerd en sportpark Het Noorden dicht bij elkaar, terwijl ze wel in twee stadsdelen liggen (Noordwest en Centrum/Oude Wijken).

Tabel 2.7 Conclusies per stadsdeel

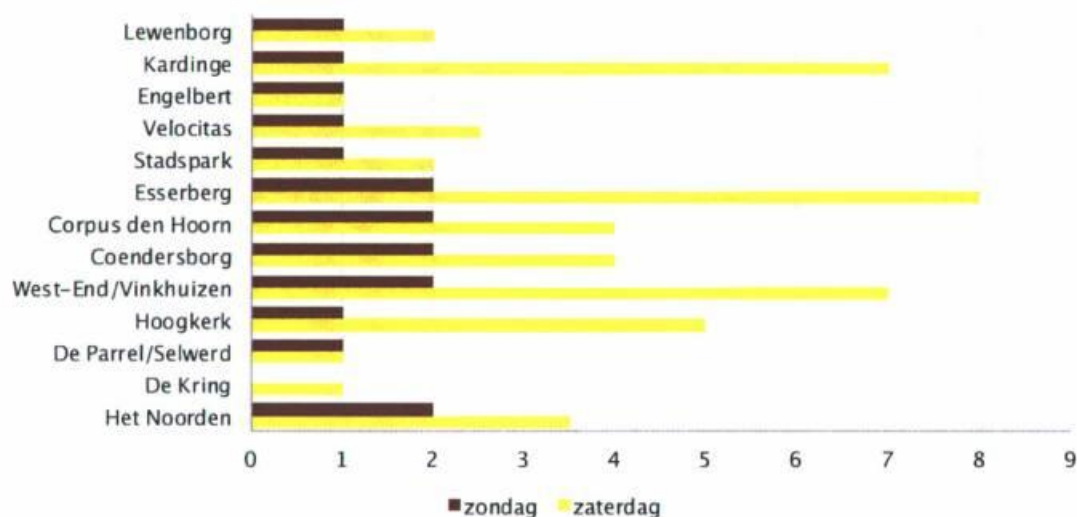
Stadsdeel	Sportparken	Optelling resultaten afzonderlijke sportparken
Centrum/Oude Wijken	Het Noorden	Tekort van 0,5 wedstrijdveld
Zuid	Coendersborg, Corpus den Hoorn, Esserberg, Stadspark, Velocitas	Tekort van 0,5 wedstrijdveld en overschot van 1,5 trainingsveld
Noorddijk	Engelbert, Kardinge, Lewenborg	Overschot van 1 wedstrijdveld en 2 trainingsvelden
Noordwest	De Kring, De Parrel, Hoogkerk, West-End	Overschot van 1,5 wedstrijdveld en 2,5 trainingsveld

Behoeftte zaterdag en zondag

De behoefte aan wedstrijdvelden is afhankelijk van de piekbelasting op zaterdag en/of zondag. In Groningen, maar ook in veel andere gemeenten, ligt deze piek overduidelijk op de zaterdag. Figuur 2.1 laat per sportpark de behoefte aan wedstrijdvelden op zaterdag en zondag zien. Het blijkt overduidelijk dat de behoefte aan velden op zaterdag (48 velden) veel groter is dan op zondag (zeventien velden). Door toepassing van de Groningse norm, waarbij op zaterdag op kunstgrasvelden tot 20.30 uur wordt

gespeeld, is het verschil tussen de veldbehoefte op zaterdag en zondag wel kleiner geworden, maar nog steeds aanzienlijk. Wanneer meer verenigingen of teams in plaats van zaterdag op zondag gaan spelen, wordt de druk op zaterdag lager, waardoor mogelijk investeringen in extra velden niet nodig zijn. Ook de omzetting van natuurgras naar kunstgras voor wedstrijdvelden (met bijbehorende wedstrijdverlichting) zal ervoor zorgen dat de druk op zaterdag omlaag gaat, omdat dan tot 20.30 uur gespeeld kan worden. Er zijn overigens wel velden die op zondag door andere type sporten worden gebruikt, bijvoorbeeld door lacrosse of frisbee. Dergelijke combinaties tussen sporten zijn ook een mogelijke oplossing om de bezetting op zondag te verhogen, al wordt de druk daarmee op zaterdag niet lager.

Figuur 2.1 Wedstrijdveldbehoefte zaterdag en zondag

Vraag- aanbodanalyse op stadsdeel- en gemeenteniveau

Naast de analyse per sportpark, waarbij er vanuit wordt gegaan dat de verenigingen optimaal gebruikmaken van de velden op het betreffende park, zijn er ook analyses uitgevoerd op stadsdeel- en gemeenteniveau (tabel 2.8). De berekening op stadsdeelniveau betekent dat de aanname wordt gedaan dat alle teams in het betreffende stadsdeel optimaal gebruikmaken van de aanwezige velden. Dit betekent dat een team dat gewoonlijk speelt op sportpark Engelbert, ook wedstrijden kan gaan spelen op sportpark Kardinge of sportpark Lewenborg.

Bij de analyse op gemeenteniveau wordt er vanuit gegaan dat de teams optimaal van de velden over de gehele stad gebruikmaken. Dit betekent dat een team wat gewoonlijk op sportpark Engelbert speelt, ook wedstrijden kan gaan spelen op sportpark Coendersborg of een ander sportpark in de gemeente.

Hoewel deze cijfers op basis van de optimale verdeling per stadsdeel of voor de gehele gemeente wellicht geen realistische weergave van de praktijk geven, laat de tabel wel duidelijk zien dat het in stand houden van de dertien sportparken een extra behoefte van vier wedstrijdvelden en twee trainingsvelden oplevert. Bij een optimale verdeling van alle teams over de gemeente zijn namelijk 44 wedstrijdvelden nodig (tabel 2.8), terwijl voor de afzonderlijke sportparken samen 48 wedstrijdvelden nodig zijn (tabel 2.5). Voor trainingsvelden geldt een behoefte van 23 velden voor de optimale verdeling over de gemeente tegenover een behoefte van 25 velden voor de afzonderlijke sportparken.

Tabel 2.8 Optimale verdeling

Stadsdeel	Capaciteit		Behoefte		Overschot/tekort	
	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden
Centrum/Oude Wijken	3,0	2,0	3,5	2,0	-0,5	0,0
Noorddijk	11,0	7,0	10,0	5,0	1,0	2,0
Zuid	20,5	12,0	19,0	11,0	1,5	1,0
Noordwest	15,5	10,0	13,0	6,0	2,5	4,0
	50,0	31,0	45,5	24,0		
Gemeente	50,0	31,0	44,0	23,0	6,0	8,0

Toekomst

Om de toekomstige behoefte aan wedstrijd- en trainingsvelden te bepalen zijn twee methoden toegepast: de bevolkingsprognosemethode en de ledenontwikkelingsmethode. Beide methoden worden in bijlage 1 toegelicht.

Bevolkingsprognosemethode

De verwachte bevolkingsontwikkeling (bijlage 4) in de gemeente Groningen zorgt ervoor dat de behoefte aan wedstrijd- en trainingsvelden de komende jaren gaat stijgen. De behoefte aan wedstrijdvelden stijgt met 4,5 veld tot een behoefte van 52,5 wedstrijdveld in 2030. Het aantal benodigde trainingsvelden neemt met vijf velden toe tot 30 velden. Sportparken West-End Vinkhuizen, Coendersborg, Corpus den Hoom, Esserberg en Stadspark krijgen alle vijf een extra behoefte van één wedstrijdveld, terwijl sportpark Het Noorden een half veld extra nodig heeft. Sportpark Hoogkerk heeft op basis van de bevolkingsprognose in 2030 een wedstrijdveld minder nodig. Qua trainingsvelden krijgen vijf sportparken de behoefte aan een extra trainingsveld: Corpus den Hoorn, Esserberg, Coendersborg, Stadspark en Velocitas. Alleen voor de laatste drie sportparken betekent dit dat een tekort aan trainingscapaciteit gaat of blijft ontstaan. De andere sportparken hebben nu een trainingsoverschot, waarmee in de toekomst de extra behoefte kan worden opgevangen.

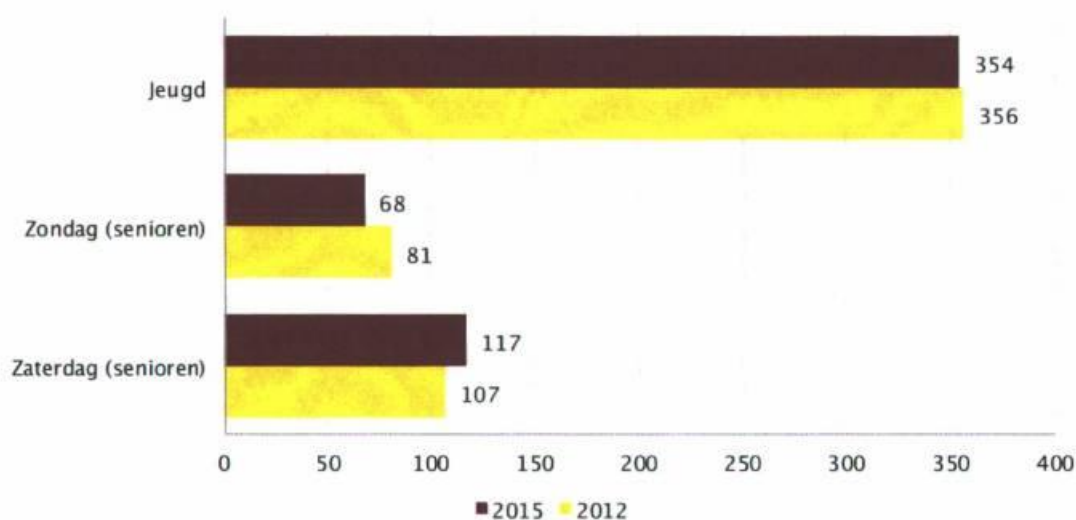
**Tabel 2.9 Behoeftte aan wedstrijd- en trainingsvelden t/m 2030
(bevolkingsprognosemethode)**

Sportpark	Capaciteit		Behoeftte aan wedstrijdvelden				Behoeftte aan trainingsvelden			
	Wed.	Tr	2015	2020	2025	2030	2015	2020	2025	2030
Het Noorden	3,0	2,0	3,5	4,0	4,0	4,0	2,0	2,0	2,0	2,0
De Kring	1,0	2,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
De Parrel/Selwerd	2,5	1,5	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Hoogkerk West- End/Vinkhuizen	3,5	2,5	5,0	5,0	4,0	4,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Coendersborg	8,5	4,5	7,0	8,0	8,0	8,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Corpus den Hoorn	5,0	2,0	4,0	4,0	5,0	5,0	2,0	3,0	3,0	3,0
Esserberg	5,0	4,0	4,0	4,0	4,0	5,0	2,0	2,0	3,0	3,0
Esserberg	7,0	3,0	8,0	9,0	9,0	9,0	4,0	4,0	4,0	5,0
Stadspark	1,5	1,5	2,0	2,0	2,0	3,0	1,0	1,0	2,0	2,0
Velocitas	2,0	1,0	2,5	2,5	2,5	2,5	1,0	1,0	1,0	2,0
Engelbert	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Kardinge	8,0	4,0	7,0	7,0	7,0	7,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lewenborg	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal sportparken	50,0	31,0	48,0	50,5	50,5	52,5	25,0	26,0	28,0	30,0

Ledenontwikkelingsmethode

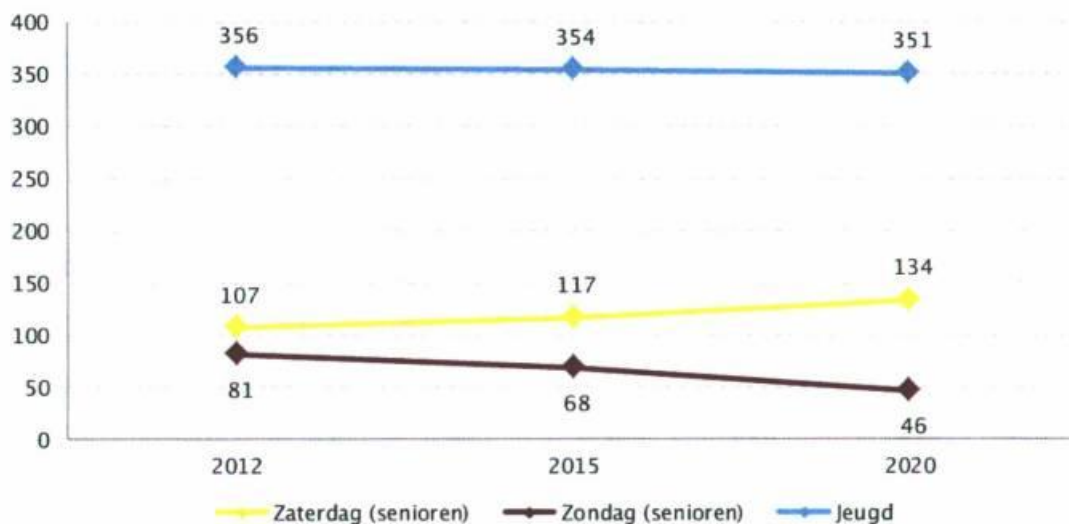
Voor de voetbalverenigingen in de gemeente Groningen die gebruikmaken van de gemeentelijke sportparken, is de ontwikkeling in het aantal teams tussen 2012 en 2015 in kaart gebracht (figuur 2.2). Hoewel het aantal seniorenteams in deze periode met drie teams is gedaald tot 185 teams, valt vooral op dat de verdeling over het weekend nog schever is komen te liggen. Het aantal teams op de zaterdag is met tien toegenomen, terwijl het aantal teams op zondag juist met dertien is afgenomen. Het aantal jeugdteams is tussen 2012 en 2015 vrijwel gelijk gebleven.

Figuur 2.2 Ontwikkeling aantal teams tussen 2012 en 2015

Om op basis van deze ontwikkeling een prognose te maken voor 2020, is de gemiddelde jaarlijkse ontwikkeling tussen 2012 en 2015 ook voor de komende vijf jaar verondersteld (figuur 2.3). Het is niet zinvol om veel verder dan 2020 te kijken omdat er zoveel (externe) ontwikkelingen van invloed zijn op de ledenaantallen, die nu nog niet te voorzien zijn. Het aantal zaterdagteams (senioren) stijgt op basis van deze doorrekening door naar 134, terwijl het aantal zondagteams naar 46 teams zakt. Het aantal jeugdteams blijft vrijwel gelijk. Het is de vraag in hoeverre deze prognose werkelijkheid gaat of kan worden. De druk op zaterdag is nu al (te) groot, waardoor er zonder uitbreiding van capaciteit niet veel extra teams op de zaterdag kunnen gaan spelen. Op zondag ligt deze ruimte er wel, maar dan zullen de verenigingen en teams bereid moeten zijn op zondag te gaan spelen. Qua trainingscapaciteit is er overigens nog voldoende ruimte om te groeien.

Figuur 2.3 Prognose aantal teams in 2020 op basis van ledenontwikkeling

Vergelijken we deze prognose met de bevolkingsprognosemethode dan zien we dat het aantal teams zich op basis van de ledenontwikkeling veel sterker ontwikkelt dan op basis van de bevolkingsprognose. De huidige 117 seniorenteams op zaterdag zijn op basis van de bevolkingsontwikkeling in 2020 gegroeid tot 121 teams, terwijl op basis van de ledenontwikkeling 134 teams worden verwacht. Voor de zondagse teams loopt dit verschil uiteen van 70 (bevolkingsprognose) tot 46 (ledenontwikkeling) teams. Zoals hiervoor al geschetst, is het niet erg waarschijnlijk dat de ledenontwikkeling van de afgelopen jaren zich de komende jaren op dezelfde manier voortzet. De benodigde ruimte op basis van de bevolkingsprognose wordt daarom als meest betrouwbaar beschouwd.

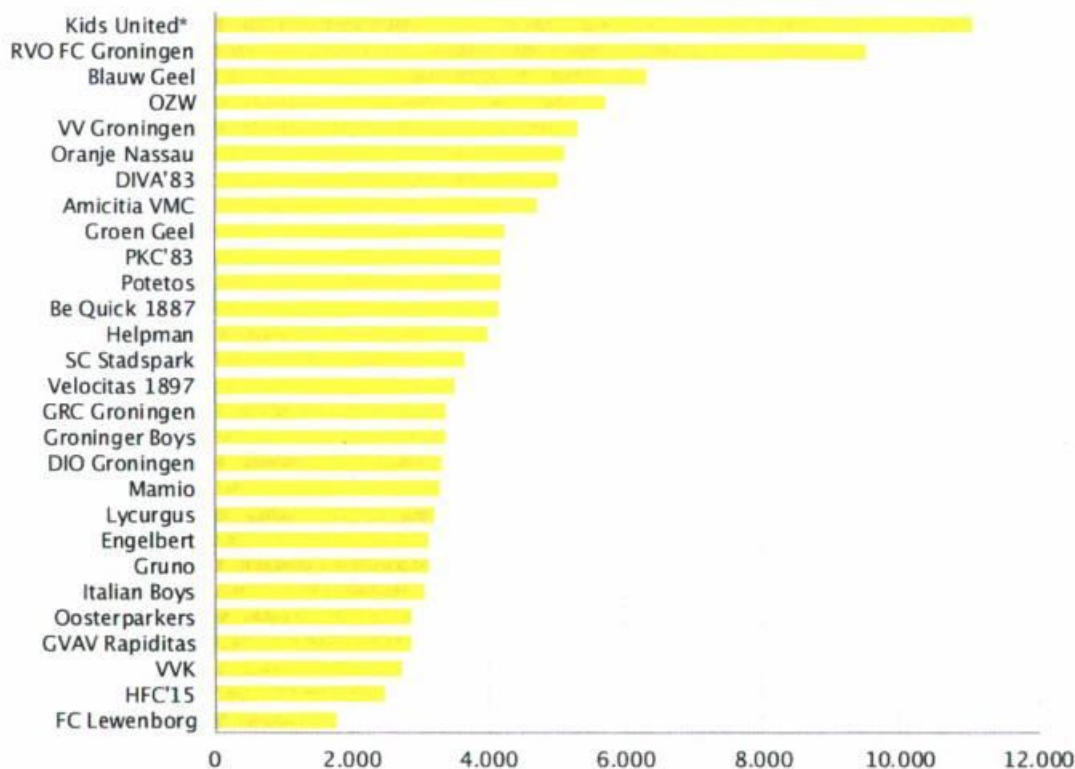
Herkomstanalyse voetballeden

Van alle voetballeden⁵ is bepaald waar de leden vandaan komen en hoe ver zij gemiddeld naar hun vereniging moeten reizen. Deze informatie geeft inzicht in de verzorgingsgebieden van de verenigingen en biedt inzicht in hoeverre een vereniging een wijkfunctie heeft of juist leden uit de hele stad of buurgemeente trekt.

Reisafstand

De gemiddelde reisafstand is 3,5 kilometer (waarbij de leden die meer dan twintig kilometer reizen niet zijn meegenomen in de berekening). De leden van RVO FC Groningen reizen met bijna 9,5 kilometer het verste van alle verenigingen, terwijl de leden van FC Lewenborg met 1,8 kilometer gemiddeld het minst ver hoeven te reizen (figuur 2.4)

Figuur 2.4 Gemiddelde reisafstand per vereniging (uitgezonderd leden met reisafstand > 20 km)

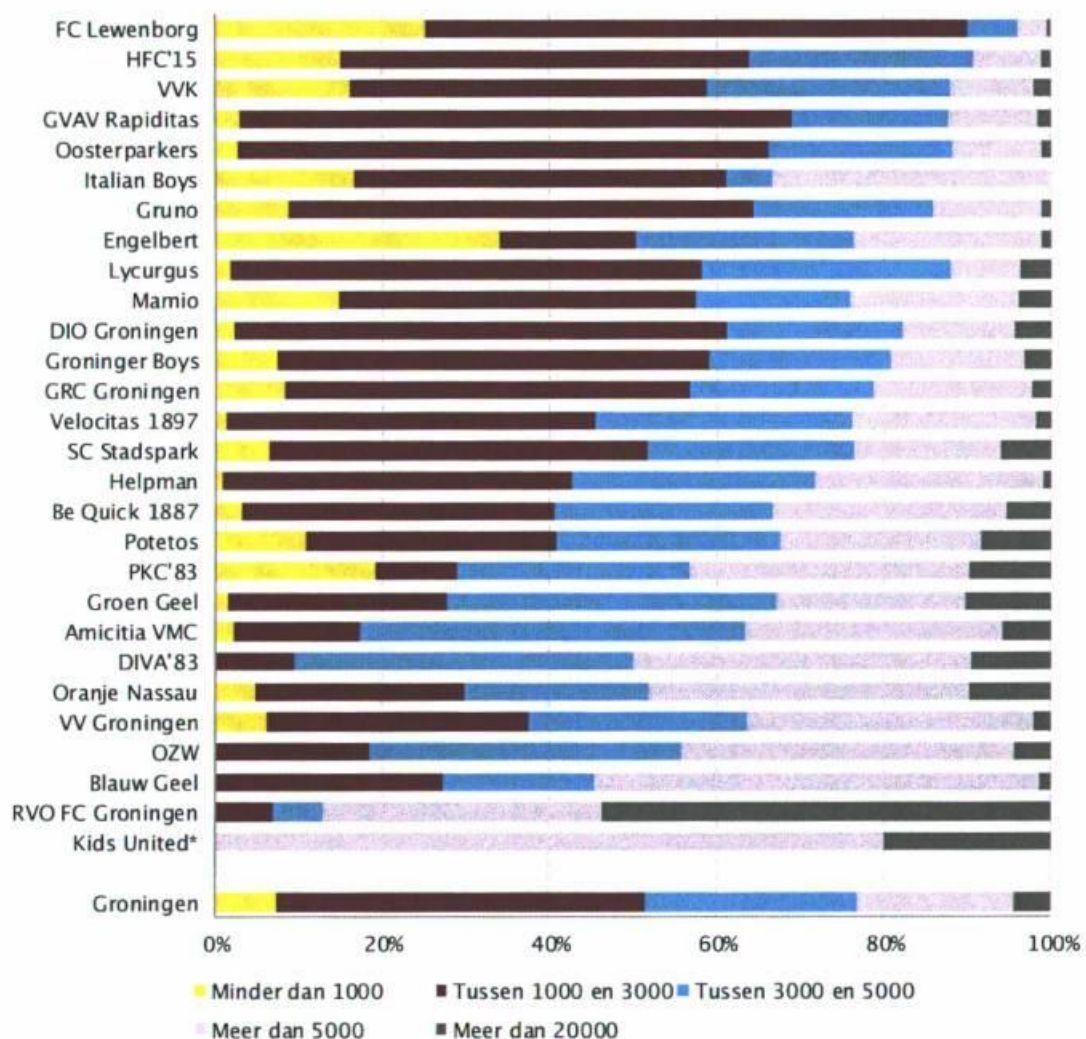
* Gegevens niet representatief voor vereniging, zie voetnoot p. 30

⁵ De gegevens van de leden van de verenigingen zijn door de KNVB aangeleverd. Van Kids United zijn geen gegevens van de jeugdleden beschikbaar. De gebruikte gegevens betreffen gegevens van (enkele) seniorleden, en zijn daarmee niet representatief voor de vereniging.

Gemiddeld woont 7,3 procent van de Groningse voetballers binnen één kilometer van zijn of haar vereniging (figuur 2.5). Engelbert heeft relatief gezien de meeste leden die maximaal één kilometer hoeven te reizen (33,9%), terwijl van Blauw Geel, DIVA'83, OZW en RVO FC Groningen bijna niemand binnen één kilometer woont.

Het lijkt dat de meeste verenigingen geen echte wijkfunctie hebben en leden uit de wijdere omtrek trekken. Dit is een belangrijk gegeven in het kader van eventuele optimalisering van het gebruik van de voetbalvelden over de gemeente. Voetballers blijken tenslotte bereid om gemiddeld 3,5 kilometer te reizen naar hun voetbalvereniging. Opgemerkt moet worden dat het voor met name jeugdspelers wel van belang kan zijn om een vereniging in de buurt te hebben.

Figuur 2.5 Samenstelling voetballedenbestand, afstand vanaf woonhuis tot vereniging (procenten)

* Gegevens niet representatief voor vereniging, zie voetnoot p. 30

Herkomst

Van alle voetbalverenigingen in Groningen komt 87 procent van de leden uit de gemeente zelf (tabel 2.10). De meeste voetballers wonen in de wijk Nieuw-West gevolgd door Hoogkerk (kaart B3.1 in bijlage 3). Uit de wijken Meerdorpen en Zuidoost komen de minste voetballers. De herkomst van de leden verschilt sterk per vereniging. Van bijna alle verenigingen komt meer dan 80 procent van de leden uit de gemeente zelf. Alleen van Kids United, RVO FC Groningen, Be Quick 1887 en Oranje Nassau komt minder dan 80 procent van de leden uit de gemeente zelf. Van de eerste twee verenigingen is dit vanuit de doelgroep van de vereniging logisch. Be Quick 1887 heeft relatief veel leden die uit Haren komen, terwijl Oranje Nassau relatief veel leden heeft die uit Tynaarlo en Zuidhorn komen.

Tabel 2.10 Herkomst leden van verenigingen

Naam	Centrum	Helptman e.o.	Hoogkerk e.o.	Meerdersen e.o.	Nieuw-West	Noorddijk e.o.	Noordwest	Oosterpark wijk	Oud-Noord	Oud-West	Oud-Zuid	Zuidoost	Zuidwest	Gemeente	Buiten gemeente
Amicilia VMC	11,6	7,9	0,3	0,0	2,8	3,4	2,3	17,6	9,1	8,8	10,5	1,7	7,4	85,6	14,4
Be Quick 1887	3,7	30,3	1,3	0,4	1,3	1,2	3,1	2,8	1,2	2,7	3,4	2,8	11,6	66,9	33,1
Blauw Geel	5,2	7,8	1,3	0,0	7,8	3,9	9,1	3,9	10,4	2,6	24,7	0,0	1,3	81,8	18,2
DIO Groningen	5,2	2,2	0,0	0,0	0,0	20,9	35,1	3,7	7,5	3,0	1,5	3,7	0,7	91,0	9,0
DIVA'83	15,6	3,1	3,1	3,1	3,1	0,0	3,1	18,8	9,4	6,3	6,3	3,1	0,0	84,4	15,6
Engelbert	0,5	1,1	0,0	47,0	0,5	28,4	3,8	0,0	1,1	0,0	0,0	4,4	0,5	88,0	12,0
FC Lewenberg	1,3	0,0	0,0	0,2	0,4	78,0	8,5	0,6	1,5	0,2	0,6	0,6	0,2	96,8	3,2
GRC Groningen	3,1	9,6	6,0	0,0	7,8	1,6	1,3	6,2	2,9	0,9	6,7	0,2	34,1	84,0	16,0
Groen Geel	13,0	5,4	1,2	0,0	2,7	1,5	1,5	6,6	5,7	7,3	19,9	0,9	3,6	83,7	16,3
Groninger Boys	2,0	3,3	3,3	0,0	45,0	6,0	6,6	11,9	7,3	1,3	0,7	0,0	1,3	94,0	6,0
Gruno	3,0	3,4	4,9	0,0	52,1	2,3	4,6	14,1	4,6	2,7	1,1	0,0	0,4	94,7	5,3
GVAV Rapiditas	2,0	0,5	1,5	0,1	2,1	22,5	43,3	4,0	5,2	0,6	0,5	0,4	0,6	94,4	5,6
Helptman	5,0	39,0	3,5	0,0	2,4	1,5	1,7	2,2	1,8	4,7	10,9	4,7	8,2	88,7	11,3
HFC'15	0,8	0,9	70,1	0,0	19,2	0,5	0,8	2,6	0,3	0,9	0,8	0,0	0,6	98,0	2,0
Italian Boys	5,6	0,0	0,0	0,0	22,2	22,2	11,1	27,8	0,0	5,6	0,0	0,0	5,6	100,0	0,0
Kids United*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Lycurgus	5,0	0,6	4,8	0,0	28,3	0,6	2,3	21,1	4,1	15,8	5,3	0,3	1,5	92,3	7,7
Marmo	6,7	6,0	5,3	0,0	12,0	9,3	8,7	20,7	13,3	4,7	2,7	0,0	0,7	92,0	8,0
Oosterparkers	2,3	0,0	0,6	0,0	4,5	26,0	36,7	1,7	15,8	7,3	0,6	0,0	0,6	96,0	4,0
Oranje Nassau	4,5	19,8	4,2	0,0	5,3	2,9	2,6	3,4	6,9	1,6	12,2	5,0	3,2	75,1	24,9
OZW	11,4	2,9	7,1	0,0	12,9	8,6	8,6	1,4	2,9	7,1	8,6	1,4	5,7	80,0	20,0
PKC'83	10,6	1,9	33,7	0,0	3,8	2,9	6,7	6,7	6,7	1,9	2,9	0,0	1,9	87,5	12,5
Poretos	6,1	3,2	4,3	0,0	5,8	5,1	7,2	17,0	4,3	4,3	5,8	1,1	2,2	80,5	19,5
RVO FC Groningen	0,0	6,1	0,7	0,0	2,7	2,7	4,1	1,4	0,7	0,0	0,7	0,0	2,7	22,4	77,6
SC Stadspark	8,0	5,3	5,8	0,0	8,9	5,3	5,8	6,5	3,1	5,8	12,5	0,7	4,1	87,0	13,0
Velocitas 1897	4,9	2,3	26,3	0,0	14,1	2,6	1,9	5,9	1,2	3,5	9,9	0,5	9,6	85,2	14,8
VV Groningen	6,3	6,3	3,1	0,0	12,5	11,5	11,5	9,4	8,3	9,4	2,1	0,0	1,0	82,3	17,7
VVK	7,8	2,2	1,1	0,0	5,3	5,6	6,2	20,2	23,5	7,8	6,2	1,1	2,5	95,8	4,2
Groningen	4,6	8,6	10,3	1,0	10,3	9,7	8,3	7,0	6,1	4,7	5,8	1,3	5,1	87,0	13,0

* Gegevens niet representatief voor vereniging, zie voetnoot p. 30

Vergelijking ruimteonderzoek 2012

In dit onderzoek gaan we uit van het huidige aantal voetbalteams (seizoen 2015/2016). Op basis van dit aantal en de bevolkingsprognose voor 2020 en verder is het aantal voetbalteams in de toekomst voorspeld (bevolkingsprognosemethode). Hieronder plaatsen we deze berekeningen in perspectief op basis van de ontwikkelingen in de afgelopen vier jaar. Daarbij wordt ingegaan op de verschuivingen die zijn waargenomen.

Teams

In onderstaande tabel (tabel 2.11) staat een overzicht van het aantal voetbalteams in 2012 en 2015/2016, aangevuld met de prognose die in 2012 berekend is voor 2016. De laatste kolom geeft het verschil weer tussen de prognose en de huidige situatie.

Tabel 2.11 Overzicht aantal voetbalteams 2012, prognose 2016 en huidige situatie (2015-2016)

	2012	prognose 2016	2015	Vershil prognose – huidige situatie
Mannen za	84	81,94	90	8,06
Mannen zo	81	79,01	66	-13,01
Vrouwen	23	22,44	29	6,56
A	18	19,42	25	5,58
B	25	26,97	36	9,03
C	46	49,62	47	-2,62
D	59	61,89	60	-1,89
E	92	96,5	89	-7,5
F	93	97,55	90	-7,55
G-team	0	0	4	4
Meisjes (C-7)*	8	8,63	7	-1,63
Totaal	529	543,97	543	-0,97

* De overige meisjesteams zijn niet apart geregistreerd en vallen onder de standaard juniorenteams

Het valt op dat de prognose voor het aantal teams zeer goed overeenkomt met de daadwerkelijke situatie in seizoen 2015-2016. De verdeling tussen de teams is echter wel anders dan voorspeld. Het totaal aantal mannenteams (zaterdag en zondag) is gedaald van 165 in 2012 tot 156 in 2015. De prognose zat hier, met 161 teams, precies tussenin. In de toelichting bij het onderzoek uit 2012 werd al opgemerkt dat er een licht dalende trend is in het aantal mannenteams, ondanks de bevolkingsgroei. Deze daling is dus nog iets groter geweest dan voorspeld, zeker gezien de bevolkingsgroei die in dezelfde periode plaatsvond. De verdeling tussen de zaterdag en zondag is nog schever komen te liggen dan voorheen. De populariteit van voetballen op zondag is nog verder afgenomen, waardoor 's zondags de velden minder worden benut. Als deze trend doorzet, wordt het contrast tussen de 'drukke zaterdag' en de 'rustige zondag' de komende jaren nog groter.

Vrouwenvoetbal kent, zowel in Groningen als landelijk, een stijgende populariteit. Verwacht mag worden dat het aantal vrouwenteams zich sterker ontwikkelt dan op basis van de bevolkingsontwikkeling berekend is. De berekende teamaantallen zijn daarmee een ondergrens. De toename van het vrouwenvoetbal zal ook gevolgen hebben voor het inplannen van de kleedkamers.

Het aantal woorspelde juniorenteams is lager dan in het seizoen 2015-2016 in de competitie actief is. Dit was in het vorige onderzoek reeds in de toelichting benoemd, omdat in de voorgaande jaren een enorme groei bij de jongste jeugd te zien was. De verenigingen zijn geslaagd om deze jongste jeugd vast te houden en te laten doorstromen naar de juniorenteams. Bij de pupillenteams is te zien dat de prognose hoger ligt dan de huidige situatie.

Velden

Het totaal aantal velden is tussen 2012 en 2016 met 1,5 veld toegenomen tot 56 velden (tabel 2.12). Wanneer de drie trainingsvelden voor FC Groningen (Corpus den Hoorn) ook worden meegerekend, zijn er sinds 2012 1,5 extra velden. In 2012 waren er 21 kunstgrasvelden, 29,5 natuurgraswedstrijdvelden en zeven natuurgrastrainingsvelden. In het seizoen 2015-2016 zijn er in totaal vier kunstgrasvelden (drie hele kunstgrasvelden en twee pupillenvelden op Hoogkerk en Stadspark) bijgekomen. Tegelijkertijd zijn er 4,5 wedstrijdvelden (natuurgras) en 1,0 trainingsveld (natuurgras) minder in gebruik. De totale wedstrijdcapaciteit is gedaald van 50,5 veld naar 50 velden, terwijl de trainingscapaciteit met drie velden is gegroeid tot 31 velden.

Tabel 2.12 Overzicht aantal en type velden 2012 en huidige situatie (2015-2016)

Type veld	2012	2016
Kunstgrasvelden	21	25
Wedstrijdvelden (natuurgras)	29,5	25
Trainingsvelden (natuurgras)	7	6
Totaal	57,5	56

Vraag-aanbodanalyse

In 2012 werd op basis van de analyse op stadsdeelniveau geconcludeerd dat de stadsdelen Centrum/Oude Wijken en Noordijk aanbod hebben dat overeenkomstig is met de behoefte en dat hierin geen verandering optreedt tot 2030. In het stadsdeel Noordwest werd in 2030 een klein tekort aan wedstrijdvelden verwacht. In stadsdeel Zuid werden in 2012 de grootste knelpunten voorzien. Het stadsdeel kende in 2012 reeds een klein tekort en dit tekort zou uitgroeien tot 3,5 wedstrijdvelden in 2030. Ook in de huidige analyse zijn de knelpunten op de sportparken in stadsdeel Zuid het grootst, al heeft Hoogkerk (stadsdeel Noordwest) momenteel het grootste tekort aan wedstrijdvelden (1,5). De sportparken De Parrel/Selwerd en West-End/Vinkhuizen in Noordwest laten echter grote overschotten zien. De sportparken Esserberg en Stadspark in Zuid laten nu al tekorten zien en deze tekorten nemen, op basis van de bevolkingsontwikkeling, ook nog verder toe tot in 2030. De trainingscapaciteit is voor alle sportparken nu en in de toekomst (meer dan) toereikend (op basis van de bevolkingsontwikkeling). Alleen Coendersborg, Velocitas en Stadspark krijgen behoefte aan extra trainingscapaciteit.

Conclusie

De totale behoefte aan wedstrijdvelden (48 velden) komt nagenoeg overeen met de huidige capaciteit (50 velden). Hierbij wordt uitgegaan dat er op kunstgrasvelden op zaterdag tot 20.30 uur gespeeld wordt⁶. Toch zijn er vijf sportparken waar, op zaterdag, een tekort aan wedstrijdcapaciteit wordt

⁶ Wanneer een wedstrijddag om 16:30 eindigt, is er een behoefte aan 57 wedstrijdvelden.

geconstateerd. Dit tekort wordt op deze sportparken, met uitzondering van Hoogkerk, de komende jaren nog groter. De huidige overschotten op Coendersborg en Corpus den Hoorn veranderen de komende jaren in een evenwichtssituatie, terwijl de overschotten op sportparken De Kring, De Parrel/Selwerd en Kardinge ook de komende jaren zichtbaar blijven. Sportpark Engelbert heeft nu precies genoeg capaciteit en heeft volgens de bevolkingsprognose in de toekomst ook geen extra ruimte nodig. Door de aanwezigheid van Meerstad (met een verwachting van 6500 extra bewoners) is echter de verwachting dat hier wel extra capaciteit noodzakelijk zal zijn.

Alle tekorten treden op zaterdag op, terwijl op zondag ruimte genoeg is. Het is de vraag in hoeverre de gemeente extra ruimte moet en kan faciliteren, terwijl elders in de stad of op andere tijdstippen (zondag) wel ruimte is.

In het hoofdstuk Conclusies (vanaf p.7) staan de conclusies per sportpark weergegeven en wordt dieper ingegaan op mogelijkheden om meer voetbalteams te kunnen faciliteren.

2.2 Hockey

Voor de berekening van de ruimtebehoefte van de hockeysport in Groningen is gebruikgemaakt van het aantal teams en aantal velden van hockeyvereniging GHBS. Deze vereniging heeft inmiddels vier kunstgrasvelden tot haar beschikking en heeft 92 teams die in de competitie actief zijn.

De planningsnorm die is gebruikt om de huidige en toekomstige behoefte aan hockeyvelden te bepalen wijkt af van de normen die zijn opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties (en daarmee zijn afgesproken met NOC*NSF en VSG). De hockeybond is voornemens om een nieuwe norm in dit Handboek te laten opnemen. In dit onderzoek wordt deze nieuwe norm alvast toegepast. Deze nieuwe norm sluit beter aan bij de praktijk, waardoor de vraag-aanbodanalyse realistische uitkomsten biedt. De gebruikte planningsnorm voor hockey staat beschreven in bijlage 1.

Vanwege de buitengewone ontwikkeling die de hockeysport in Groningen (en de rest van Nederland) heeft meegemaakt, is gekozen om de toekomstige behoefte aan hockeyvelden in 2020, 2025 en 2030 met twee methoden te berekenen. De bevolkingsprognosemethode gaat uit van de teamaantallen in 2015. Deze teamaantallen worden opgehoogd met de verwachte bevolkingsontwikkeling tot 2030. De methode ledengroeipercentage gaat uit van de ontwikkeling in ledenaantal die GHBS tussen 2008 en 2015 heeft doorgemaakt. Door twee methoden te hanteren ontstaat een bandbreedte in de beraming van toekomstige behoefte aan hockeyvelden.

GHBS heeft 32 seniorenteams, 37 juniorenteams en 23 pupillenteams (tabel 2.13). De senioren spelen op zondag, de junioren en pupillen op zaterdag. In 2012 bestond de vereniging nog uit 85 hockeyteams en werd op basis van de bevolkingsprognose een groei tot 92 teams verwacht in 2030. Dit aantal is dus dit seizoen al bereikt. De prognoses op basis van de ledengroei (KNHB en GHBS) voorspelden al meer dan 100 teams voor 2016 en meer dan 150 teams in 2030. Deze groei is geen praktijk geworden, mogelijk mede veroorzaakt door een tekort aan capaciteit.

Tabel 2.13 Uitgangsgegevens hockeyvereniging GHBS

Vereniging	Aantal velden			Totaal	Aantal teams			Totaal aantal teams
	Zandveld	Semi-waterveld	Waterveld		Senioren (zon)	Junioren (A - D11)	Pupillen (D8 t/m F)	
GHBS	1	2	1	4	32	37	23	92

De vraag-aanbodanalyse laat in de huidige situatie een tekort van 0,4 (0,35) zandveld zien (tabel 2.14). Het tekort wordt weergegeven in aantallen zandvelden (met een bespelingsnorm van zeven wedstrijdrondes). Wanneer met (semi)watervelden (bespelingsnorm van zes wedstrijdrondes) wordt gerekend, blijft het tekort 0,4 (0,41) (semi)watervelden. De gebruikte norm betekent dat de velden de gehele dag volop worden gebruikt. Er is nauwelijks ruimte binnen de norm om extra teams te faciliteren. Het tekort van 0,4 veld wijst er daarmee op, dat een extra (half) veld nodig is. Dit tekort treedt overigens alleen op zaterdag op. Op zondag is er voldoende ruimte (overschot van 0,8 veld). Op basis van de bevolkingsprognose treedt er niet veel verandering op in de behoefte aan hockeyvelden. Het tekort op zaterdag blijft een half veld.

Tabel 2.14 Vraag-aanbodanalyse GHBS t/m 2030 (bevolkingsprognosemethode)

Vereniging	Aantal normteams			Huidig aantal velden	Behoefte aan velden	Overschot / tekort (zandvelden)	
	za	zo	Totaal			za	zo
2015 GHBS	45,8	32,0	77,8	4	4,4	-0,4	0,8
2020 GHBS	46,1	33,4	79,5	4	4,4	-0,4	0,7
2025 GHBS	48,4	34,7	83,0	4	4,6	-0,6	0,6
2030 GHBS	48,9	36,0	84,9	4	4,6	-0,6	0,5

Tabel 2.15 laat de behoefte aan velden zien wanneer GHBS even hard doorgroeit als het in de periode 2008 - 2015 heeft gedaan. Het huidige tekort van een half veld loopt dan op tot zes velden in 2030. Ook dit tekort doet zich alleen voor op de zaterdag.

Tabel 2.15 Vraag-aanbodanalyse GHBS t/m 2030 (ledenontwikkelingsmethode)

Vereniging	Aantal normteams			Huidig aantal velden	Behoeft aan velden	Overschot / tekort (zandvelden)	
	za	zo	Totaal			za	zo
2015 GHBS	45,8	32,0	77,8	4	4,4	-0,4	0,8
2020 GHBS	66,5	35,3	101,7	4	6,1	-2,1	0,5
2025 GHBS	87,2	38,5	125,7	4	7,9	-3,9	0,3
2030 GHBS	107,9	41,8	149,7	4	9,7	-5,7	-0,0

Conclusie

Het huidige aantal van vier velden is een beperkende factor voor de verdere groei van de vereniging. Hoewel het niet aannemelijk is dat GHBS tot 2030 doorgroeit in hetzelfde tempo als de afgelopen jaren, ligt een groei die sterker is dan de bevolkingsontwikkeling wel in de lijn der verwachting. In het hoofdstuk Conclusies (vanaf p. 7) wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn om de capaciteit te verhogen en meer hockeyteams te kunnen faciliteren.

2.3 Korfbal

Voor het berekenen van de ruimtebehoefte voor korfbal in Groningen is gebruikgemaakt van teamaantallen en veldaantallen van NIC, Hoogkerk, Club Brothers en Rog.

Voor korfbal geldt met ingang van seizoen 2014-2015 een nieuwe planningsnorm. Voor huidige kunstgrasvelden gelden overgangsregels tot renovatie en realisatie van nieuwe velden plaatsvindt. Per competitiecategorie geldt een eigen belastingcoëfficiënt om het aantal normteams te bepalen. Voor senioren, A- en B-jeugd is deze belastingcoëfficiënt 1,0; voor C- en D-jeugd 0,625 en voor E- en F-jeugd 0,40. In de nieuwe situatie geldt dat een vereniging recht heeft op een basisvoorziening van twee velden van 24 x 44 meter (speelveld heeft een afmeting van 20 x 40 meter). Afhankelijk van het aantal normteams wordt berekend of een vereniging meer of minder velden nodig heeft. Voor kunstgras geldt dat wanneer een zaterdagvereniging meer dan veertien normteams heeft, een derde veld nodig is. Voor verenigingen die op zaterdag en zondag spelen is vanaf 21 normteams een derde veld nodig. Door deze veranderende norm is vergelijking met het onderzoek uit 2012 niet mogelijk.

Kijken we naar het aantal normteams voor de korfbalverenigingen in Groningen dan zien we dat, op basis van de bevolkingsprognose, NIC en Hoogkerk van twaalf naar dertien normteams in 2030 gaan. Club Brothers blijft klein met nog geen zes normteams in 2030 en ook Rog blijft met een kleine negen normteams in 2030 een kleine vereniging. Omdat NIC en Hoogkerk beide zowel op zaterdag als op zondag spelen, voldoet één speelveld van 20 x 40 meter voor deze verenigingen. Voor Club Brothers is eveneens één veld nu en in de toekomst voldoende voor alle wedstrijden. Rog heeft, wanneer de wedstrijden alleen op zaterdag worden gespeeld, (net) behoefte aan extra ruimte. Wanneer echter een paar wedstrijden op zondag worden gespeeld, dan voldoet het huidige veld.

Tabel 2.16 Aantal teams en normteams per vereniging, t/m 2030

	Vereniging	Senioren	AB	CD	EF	Totaal	Aantal normteams
2015	NIC	5	3	4	3	15	11,7
	Hoogkerk	3	4	5	4	16	11,7
	Club Brothers	4	0	1	0	5	4,6
	Rog	5	1	1	2	9	7,4
2020	NIC	5,3	3,1	4,1	3,0	15,5	12,1
	Hoogkerk	3,2	4,1	5,1	4,0	16,4	12,1
	Club Brothers	4,2	0,0	1,0	0,0	5,2	4,9
	Rog	5,3	1,0	1,0	2,0	9,3	7,7
2025	NIC	5,5	3,2	4,2	3,1	16,0	12,6
	Hoogkerk	3,3	4,2	5,3	4,1	17,0	12,5
	Club Brothers	4,4	0,0	1,1	0,0	5,5	5,1
	Rog	5,5	1,1	1,1	2,1	9,7	8,1
2030	NIC	5,8	3,2	4,3	3,1	16,5	13,0
	Hoogkerk	3,5	4,3	5,4	4,2	17,4	12,8
	Club Brothers	4,6	0,0	1,1	0,0	5,7	5,3
	Rog	5,8	1,1	1,1	2,1	10,0	8,4

Tabel 2.17 Vraag-aanbodanalyse korfbal t/m 2030

	Vereniging	Aantal velden		Behoefte	Overschot/tekort
		Kunstgras	Natuurgras		
2015	NIC	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Hoogkerk	1	1	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Club Brothers*	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Rog	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
2020	NIC	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Hoogkerk	1	1	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Club Brothers*	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Rog	1	0	2 speelvelden van 40 x 20	Ruimte tekort**
2025	NIC	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Hoogkerk	1	1	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Club Brothers*	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Rog	1	0	2 speelvelden nodig	Ruimte tekort**
2030	NIC	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Hoogkerk	1	1	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Club Brothers*	1	0	1 speelveld van 40 x 20	Conform behoefte
	Rog	1	0	2 speelvelden nodig	Ruimte tekort**

*Club Brothers heeft één groot kunstgrasveld onderverdeeld in 1 pupillen-, 1 aspiranten- en 1 seniorenveld

** Wanneer enkele wedstrijden op zondag worden gespeeld, voldoet één speelveld en is er geen ruimtetekort

Conclusie

Kijken we naar het aantal normteams voor de korfbalverenigingen in Groningen dan zien we dat, op basis van de bevolkingsprognose, NIC en Hoogkerk van twaalf naar dertien normteams in 2030 gaan. Club Brothers blijft klein met nog geen zes normteams in 2030 en ook Rog blijft met een kleine negen normteams in 2030 een kleine vereniging. Omdat NIC en Hoogkerk beide zowel op zaterdag als op zondag spelen, voldoet één speelveld van 20 x 40 meter voor deze verenigingen. Voor Club Brothers is eveneens één veld nu en in de toekomst voldoende voor alle wedstrijden. Rog heeft, wanneer de wedstrijden alleen op zaterdag worden gespeeld, (net) behoefte aan extra ruimte. Wanneer echter een paar wedstrijden op zondag worden gespeeld, dan voldoet het huidige veld.

2.4 Honk- en softbal

De berekeningen van de ruimtebehoefte voor de honk- en softbalsport in Groningen zijn gedaan op basis van team- en veldaantallen van BSC Caribe, de huidige en toekomstige bevolkingscijfers en de bespelingsnormen.

BSC Caribe, de enige honk- en softbalvereniging in de gemeente Groningen, heeft op sportpark Corpus den Hoorn de beschikking over één honkbalveld en twee softbalvelden. Toepassing van de planningsnormen in combinatie met de bevolkingsprognose laat zien dat BSC Caribe nu en tot 2030

voldoende heeft aan één honkbalveld en één softbalveld. Dit betekent dat een van de twee softbalvelden niet nodig is.

Hoewel het aantal normteams in 2015 hoger is dan was voorspeld in 2012, blijft de behoefte aan aantal velden hetzelfde als in 2012 was verwacht. Het advies van toen was om een softbalveld te vervangen door een hockeyveld. Deze optie blijkt echter niet uitvoerbaar vanwege de afmetingen van het veld.

Conclusie

BSC Caribe, de enige honk- en softbalvereniging in de gemeente Groningen, heeft de beschikking over één honkbalveld en twee softbalvelden op sportpark Corpus den Hoorn. Toepassing van de planningsnormen in combinatie met de bevolkingsprognose laat zien dat BSC Caribe nu en tot 2030 voldoende heeft aan één honkbalveld en één softbalveld. Dit betekent dat een van de twee softbalvelden niet nodig is.

Tabel 2.18 Vraag- aanbodanalyse honk- en softbal in Groningen t/m 2030

	Vereniging	Aantal velden		Aantal normteams		Behoefte aan velden		Tekort / Overschot	
		Honkbal	Softbal	Honkbal	Softbal	Honkbal	Softbal	Honkbal	Softbal
2015	BSC Caribe	1	2	8,00	8,00	1 (1)	1 (0,8)	0	1
2020	BSC Caribe	1	2	8,35	8,35	1 (1)	1 (0,8)	0	1
2025	BSC Caribe	1	2	8,67	8,67	1 (1,1)	1 (0,9)	0	1
2030	BSC Caribe	1	2	9,00	9,00	1 (1,1)	1 (0,9)	0	1

2.5 Tennis

In de huidige situatie hebben de zes tennisverenigingen in de gemeente Groningen samen een behoefte aan 51 banen (tabel 2.19). Met een aanbod van 50 banen⁷ is er daarmee gemeentebreed een tekort van één baan. In tegenstelling tot de andere buitensporten in deze rapportage faciliteert de gemeente in haar huidige beleid de tennisverenigingen niet. De verenigingen moeten zelf voor het onderhoud en de aanleg van banen zorgen.

Tennisvereniging Cream Crackers heeft de beschikking over veertien banen bij Corpus den Hoorn (waar ook tennisvereniging De Hunze drie banen heeft) en zeven banen bij Vorenkamp. Deze vereniging zou met het huidige aantal leden met een baan minder uit de voeten kunnen en dus één baan minder bij Vorenkamp kunnen gebruiken. Deze baan kan dan aan de huidige veertien banen van G.L.T.B. worden toegevoegd, waardoor het tekort bij G.L.T.B. wordt verkleind tot twee banen. Starkenborgh heeft met de huidige acht banen een klein tekort, terwijl de kleine tennisvereniging Be Quick met drie banen ruimte over heeft. LTC Hoogkerk heeft 2 onverlichte banen en is met de gemeente in gesprek over verhuizing naar een andere locatie.

⁷ Er liggen bij sportcentrum Kardingse ook nog acht buitenbanen, maar hierop is geen vereniging actief.

Kijken we naar de toekomst, dan zien we dat op basis van de bevolkingsprognose het aantal leden stijgt en daarmee de behoefte aan tennisbanen toeneemt (tabel 2.19). Het tekort zou in 2030 gemeentebreed uitkomen op zes banen, waarbij G.L.T.B de grootste capaciteitstekorten krijgt.

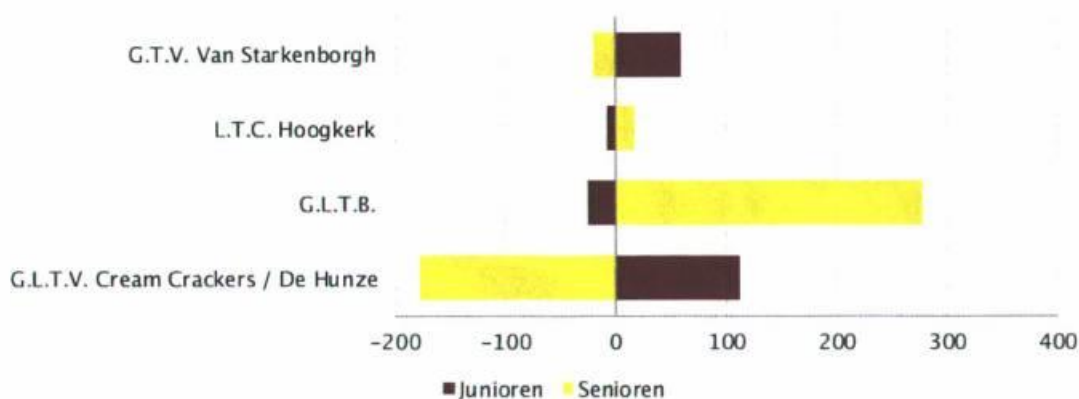
Tabel 2.19 Vraag-aanbodanalyse tennis in Groningen, t/m 2030 (bevolkingsontwikkeling)

Jaar	Vereniging	Aantal leden			Behoefte		Huidig aanbod			Resultaten
		Sen.	Jeugd	Tot.	Banen	Afge- rond	Verlicht	On- verlicht	Banen	Overschot / tekort
2015	G.L.T.V. Cream Crackers	1.098	261	1.359	19,6	20	14	7	21	1
	De Hunze	105	-	105	2,0	2	0	3	3	1
	G.L.T.B.	1.029	246	1.275	16,8	17	14	0	14	-3
	L.T.C. Hoogkerk	95	5	100	1,9	2	0	2	2	0
	G.T.V. Van Starckenborgh	460	123	583	7,6	8	7	0	7	-1
	G.S.V. Be Quick	104	-	104	1,4	2	3	0	3	1
	Totaal sportparken	2.891	635	3.526	49,7	51	38	12	50	-1
2020	G.L.T.V. Cream Crackers	1.141	277	1.418	20,5	21	14	7	21	0
	De Hunze	110	-	110	2,1	2	0	3	3	1
	G.L.T.B.	1.070	267	1.337	17,6	18	14	0	14	-4
	L.T.C. Hoogkerk	99	5	104	1,9	2	0	2	2	0
	G.T.V. Van Starckenborgh	479	128	606	7,9	8	7	0	7	-1
	G.S.V. Be Quick	107	-	107	1,5	2	3	0	3	1
	Totaal sportparken	3.005	677	3.681	51,9	53	38	12	50	-3
2025	G.L.T.V. Cream Crackers	1.185	299	1.484	21,4	22	14	7	21	-1
	De Hunze	114	-	114	2,1	2	0	3	3	1
	G.L.T.B.	1.112	292	1.404	18,4	19	14	0	14	-5
	L.T.C. Hoogkerk	103	5	108	2,0	2	0	2	2	0
	G.T.V. Van Starckenborgh	496	134	630	8,3	9	7	0	7	-2
	G.S.V. Be Quick	111	-	111	1,5	2	3	0	3	1
	Totaal sportparken	3.120	730	3.851	54,2	56	38	12	50	-6
2030	G.L.T.V. Cream Crackers	1.226	314	1.540	22,2	22	14	7	21	-1
	De Hunze	118	-	118	2,2	2	0	3	3	1
	G.L.T.B.	1.155	307	1.462	19,2	19	14	0	14	-5
	L.T.C. Hoogkerk	107	5	112	2,1	2	0	2	2	0
	G.T.V. Van Starckenborgh	514	136	651	8,5	9	7	0	7	-2

G.S.V. Be Quick	114	-	114	1,6	2	3	0	3	1
Totaal sportparken	3.233	762	3.996	56,2	56	38	12	50	-6

Het is de vraag in hoeverre de prognose op basis van de bevolkingsontwikkeling realistisch is. Hoewel landelijk het aantal tennisleden afneemt, laten de tennisverenigingen in Groningen een ander beeld zien (figuur 2.6). Cream Crackers en De Hunze, beide gebruikmakend van de banen op Sportpark Corpus den Hoorn, laten een daling zien in het aantal seniorleden (-13% t.o.v. 2008), maar juist een sterke groei in het aantal jeugdleden (+74% t.o.v. 2008). Beide verenigingen samen laten een daling van 4 procent van het totale ledenbestand zien. G.L.T.B laat juist een grote groei zien bij de senioren en een daling bij de junioren. Bij Starckenborgh is het tegenovergestelde te zien: het aantal junioren neemt toe, terwijl het aantal seniorleden afneemt.

Figuur 2.6 Ontwikkeling aantal leden tennisverenigingen (2015 t.o.v. 2008)

Passen we de ontwikkeling van het aantal leden tussen 2008 en 2015 toe op de huidige ledenaantallen, dan blijkt dat de behoefte aan banen in 2030 nog groter is dan op basis van de bevolkingsprognose (volledig veroorzaakt door de grote groei bij GLTB). We gaan er hierbij van uit dat de gemiddelde jaarlijkse groei tussen 2008 en 2015 tot 2030 doorzet. Vooral bij G.L.B.T. ontstaat een groot tekort aan banen, omdat deze vereniging de afgelopen jaren een sterke groei laat zien. Capaciteitstekort kan ervoor zorgen dat deze vereniging niet verder groeit, waardoor het tekort in 2030 in de praktijk kleiner zal zijn.

**Tabel 2.20 Vraag-aanbodanalyse tennis in Groningen, t/m 2030
(ledenontwikkelingsmethode)**

		Huidig aantal banen	Behoefte aan banen			
			2015	2020	2025	2030
Corpus Den Hoorn/ Vorenkamp*	G.L.T.V. Cream Crackers	21	20	19	18	18
Corpus Den Hoorn	De Hunze	3	2	2	2	2
Vorenkamp	G.L.T.B.	14	17	21	25	31
Hoogkerk	L.T.C. Hoogkerk	2	2	2	3	3
Van Starckenborgh	G.T.V. Van Starckenborgh	7	8	8	8	8
De Esserberg	G.S.V. Be Quick	3	2	2	2	2
Totaal sportparken		50	51	54	58	64

Vergelijking ruimteonderzoek 2012

Kijken we naar de prognose in 2012, dan zien we dat destijds voor alle verenigingen een lichte daling in het aantal leden werd verwacht. Dit is niet voor alle verenigingen uitgekomen, waardoor de behoefte aan banen ook iets afwijkt. Het algemene beeld blijft wel hetzelfde: de grootste tekorten zijn te zien bij G.L.T.B. terwijl de andere verenigingen maximaal één baan tekort of één baan te veel hebben.

Conclusie

Het huidige aanbod aan tennisbanen in de gemeente Groningen past gemeentebreed bij de behoefte van de verenigingen. Kijken we naar de toekomst, dan neemt de behoefte aan tennisbanen op basis van de bevolkingsprognose toe en ontstaat in 2030 gemeentebreed een tekort van zes banen. G.L.T.B. houdt het grootste tekort van alle verenigingen, te weten vijf banen. In het hoofdstuk Conclusies (vanaf p. 7) staan oplossingsrichtingen beschreven.

2.6 Rugby

In Groningen is, buiten de studentenrugbyvereniging, één rugbyvereniging actief: Rugby Club Groningen (RCG). Deze vereniging is gehuisvest op sportpark Esserberg waar ze de beschikking heeft over één rugbyveld en een oefenhoek. RCG heeft momenteel drie mannenteams, twee vrouwenteams en twee jeugdteams (juniores en cubs). De senioren spelen op zondag, terwijl de junioren op zaterdag hun wedstrijden spelen. De vereniging heeft ook nog een aantal jeugdteams, die wel trainen, maar slechts incidenteel in het weekend een wedstrijd spelen.

Met het huidige aantal teams is het ene rugbyveld niet toereikend voor alle wedstrijden. De vereniging maakt nu op zondag al gebruik van het naastliggende voetbalveld door daar een rugbyveld uit te zetten. Hoewel de voetbalverenigingen nu op zondag nauwelijks gebruikmaken van dit veld, is dit slechts een tijdelijk werkbare oplossing. Voor de lange(re) termijn is dit echter niet geschikt.

Ook voor de trainingen geeft de vereniging aan krap te zitten. Het wedstrijdveld heeft nog geen verlichting, waardoor er 's avonds vaak geen gebruik van kan worden gemaakt. De vereniging maakt nu met meer dan 250 leden gebruik van twee oefenhoeken en een kunstgrasveld (waarbij het kunstgrasveld slechts een deel van de trainingsuren beschikbaar is).

Voor de toekomst verwacht RCG, net als de landelijke trend, een groeiend aantal leden. Er zal dus in de toekomst meer ruimte nodig zijn. Mogelijke oplossingen liggen wellicht in combinatie met de Groninger Studenten Rugby Club die op Corpus den Hoorn speelt of in extra velden op sportpark De Esserberg (al dan niet een gedeeld veld met voetbal).

Vergelijking ruimteonderzoek 2012

Ook in 2012 werd geconcludeerd dat in de toekomst extra ruimte voor rugby nodig is en dat deze ruimte gevonden kan worden door combinatievelden te realiseren.

Conclusie

Met het huidige aantal teams is een rugbyveld niet voor alle wedstrijden toereikend. Ook voor de trainingen geeft de vereniging aan krap te zitten. Voor de toekomst worden meer leden verwacht, waardoor dus in de toekomst meer ruimte nodig zal zijn. In het hoofdstuk Conclusies (vanaf p. 7) staan oplossingsrichtingen beschreven.

2.7 Atletiek

Groningen kent drie verenigingen die gebruikmaken van de atletiekaccommodatie. De hoofdgebruiker is Groningen Atletiek met ongeveer 750 leden (50 meer dan in 2012), waarvan circa de helft baanatleten en de helft loopsporters. Studentenatletiekvereniging Vitalis heeft 160 leden en is de afgelopen jaren daarmee flink gegroeid. In 2008 had deze vereniging nog 100 leden, in 2012 120 leden.

Triathlonvereniging GVAV Rapiditas organiseert één avond in de week looptrainingen op of rondom de atletiekbaan.

De atletiekaccommodatie ligt in het Stadspark en beschikt over een 6-laans 400-meterbaan en een 8-laans sprintbaan. Volgens de normen van de Atletiekunie is er bij een ledental boven de 1000 een 8-laans 400-meterbaan nodig in plaats van een 6-laans. Ook wordt dan zelfs een tweede atletiekaccommodaties aanbevolen. Met de ledenaantallen van Groningen Atletiek (750) en Vitalis (160) hebben beide verenigingen nog mogelijkheden om binnen de huidige accommodatie te groeien. Vanwege de ligging van de atletiekaccommodatie in het Stadspark maken loopsporters regelmatig gebruik van dit aangrenzende park en daarmee minder van de atletiekbaan zelf.

Vergelijking ruimteonderzoek 2012

In het adviesrapport uit 2012 is geadviseerd om de huidige situatie te behouden, omdat de atletiekaccommodatie voldoet aan de behoefte van de drie verenigingen en er nog mogelijkheden zijn om te groeien tot een totaal ledenaantal van 1000 leden. Ook in 2016 is dit nog het geval, al zijn beide verenigingen wel zodanig gegroeid dat er inmiddels meer dan 900 leden zijn en de 'grens' van 1000 leden in zicht komt.

Conclusie

Beide atletiekverenigingen hebben nog mogelijkheden om binnen de huidige accommodatie te groeien.

3. Binnensport

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de huidige en toekomstige ruimtebehoefte voor de binnensport in Groningen. Bij binnensporten zijn verschillende takken van sport zoals basketbal, gymnastiek, volleybal, futsal (zaalvoetbal) en volleybal in binnensportaccommodaties geclusterd. Doordat deze sporten gebruikmaken van dezelfde ruimte kan niet voor iedere tak van sport afzonderlijk de ruimtebehoefte worden berekend. De (huidige en toekomstige) ruimtebehoefte voor de binnensport baseren we daarom op de resultaten van een aantal analyses:

- Draagvlakberekening voor sporthallen
- Bezettingcijfers van gemeentelijke binnensportaccommodaties
- Interviews met betrokkenen
- Toekomstige behoefte vanuit onderwijs o.b.v. leerlingenprognoses
- Toekomstige behoefte vanuit verenigingen/overige gebruikers o.b.v. gebruikersprofielen

In de gemeente Groningen bevinden zich twaalf sporthallen met in totaal veertien afzonderlijke hallen (tabel 3.1). De gemeente beheert en verhuurt zelf negen van deze sporthallen. Twee sporthallen behoren tot het sportcentrum van de RUG/HG en één sporthal tot de HIS (Hanze Instituut Sportstudies, een onderdeel van de Hanzehogeschool Groningen). De sporthal Alfa behoort tot het Alfa-college, afdeling Sport en Bewegen (mbo-opleiding). Deze sporthal is niet in beheer van de gemeente, maar wordt in de avonden en weekenden wel door (burger)verenigingen gebruikt. De Alfa sporthal wordt daarom bij het aanbod aan sporthallen meegenomen.

Binnen de gemeente zijn nog diverse sporthallen die niet voor de breedtesport beschikbaar zijn en daarom niet in deze analyse zijn meegenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om MartiniPlaza (topsporthal), sporthallen bij onderwijsinstellingen en sportspecifieke hallen, zoals een tennishal.

Tabel 3.1 Sporthallen in de gemeente Groningen

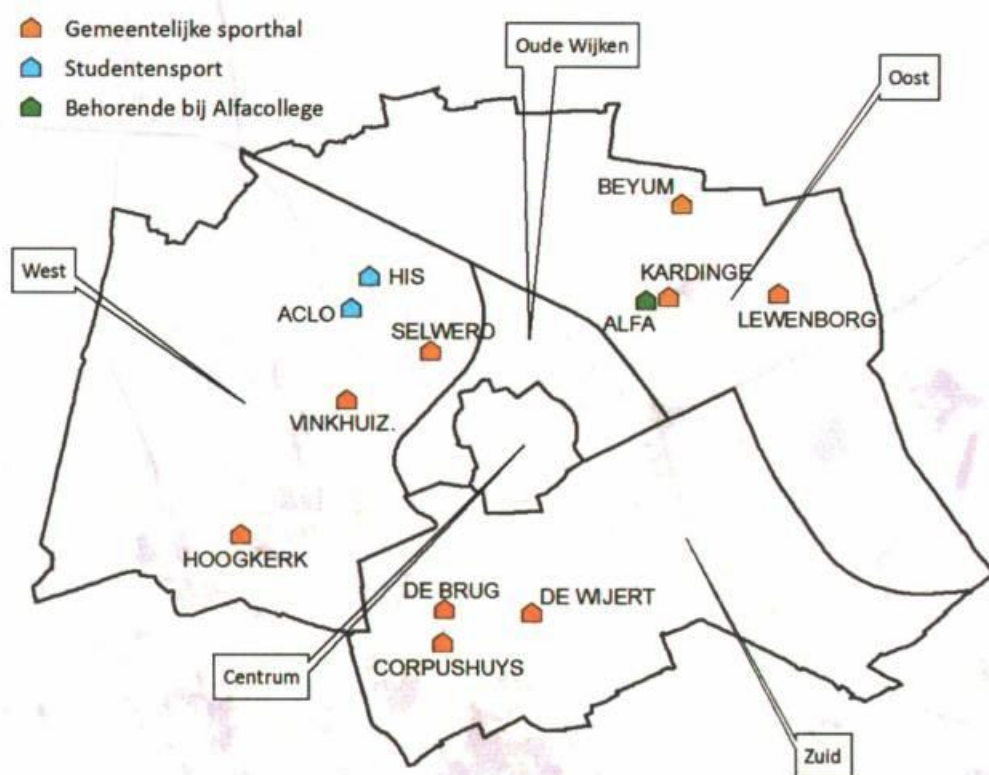
Sporthal	Stadsdeel	Aantal sporthallen
Alfa-college	Oost	1
Beyum	Oost	1
Kardinge	Oost	1**
Lewenborg	Oost	1
Hoogkerk	West	1
Selwerd	West	1
Vinkhuizen	West	1
Studentensport		
- Sportcentrum RUG/HG (ACLO)	West	3*
- HIS	West	1
Corpushuys ('Oude ALO')	Zuid	1
De Brug	Zuid	1
De Wijert	Zuid	1
Groningen totaal		14

* Eén van deze sporthallen is een oude tennishal, die in de praktijk als sporthal wordt gebruikt

** Sporthal Kardinge heeft geen tribune, maar wel voldoende vloeroppervlakte en uitloop om wedstrijden te kunnen spelen

De veertien sporthallen zijn, behoudens het ontbreken van sporthallen in stadsdeel Centrum/Oude Wijken, goed over de gemeente gespreid (zie figuur 3.1)

Figuur 3.1 Overzicht sporthallen in de gemeente Groningen

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut, ondergrond: Esri Nederland & Community Maps Contributors

3.1 Draagvlakberekening voor sporthallen

De behoefte aan ruimte voor binnensport in de gemeente Groningen wordt cijfermatig berekend aan de hand van draagvlakcijfers voor sporthallen. Uitgangspunt is daarbij het huidige aanbod aan sporthallen. In de vorige paragraaf hebben we kunnen zien dat er veertien sporthallen zijn.

De draagvlakmethode gaat uit van een maximale en minimale variant. De maximale variant neemt als uitgangspunt één sporthal per 15.000 inwoners (zes jaar en ouder), de minimale variant één sporthal per 20.000 inwoners (zes jaar en ouder). De draagvlakcijfers geven een bandbreedte aan waarbinnen de werkelijke behoefte ligt. Door de huidige bezettingsgraden en eventuele overloopmogelijkheden in sportzalen, gymzalen en sportspecifieke hallen bij de vraag-aanbodanalyse te betrekken, wordt bepaald of de minimale of maximale variant het meest op de situatie in Groningen van toepassing is.

Sporthallen hebben minimaal drie vakken en hebben als afmeting vaak 44 of 48 meter bij 28 meter. In sporthallen wordt ruimte geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor de volgende sporten: badminton, basketbal, boksen, judo/karate, korfbal, tafeltennis, tennis, volleybal,

zaalhandbal, zaalhockey en zaalvoetbal, alsmede trainingsvormen voor klimsport en sporten zonder belijning (zoals gymnastiek en turnen). De draagvlakberekening houdt geen rekening met sport- en gymzalen, omdat deze kleiner zijn dan sporthallen en niet toereikend zijn voor alle vormen van sportbeoefening. Sportzalen hebben als afmeting vaak 22 bij 28 meter en bieden voor de sporten badminton, basketbal, boksen, judo/karate, klimsport, tafeltennis en volleybal in principe ook mogelijkheden voor training en competitie. Voor korfbal (uitgezonderd de jongste jeugd), tennis, zaalhandbal, zaalhockey en zaalvoetbal is het echter niet mogelijk om in een sportzaal competitievormen te beoefenen. Sportzalen worden om die reden niet primair in de berekeningen meegenomen, maar dienen als buffer of opvang voor sportactiviteiten die door ruimtegebrek niet in de sporthallen terecht kunnen en die zich lenen voor beoefening in sportzalen. Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van de (basis)scholen te faciliteren en zijn niet voor alle (verenigings)sporten geschikt. Het vloeroppervlak is vaak 13 x 22 meter. Het aantal en de locaties van de gymzalen wordt grotendeels bepaald door de aanwezigheid van onderwijslocaties (elke school dient binnen een normafstand een gymlocatie tot haar beschikking te hebben) en daarom worden de gymzalen niet in de draagvlakberekening meegenomen. In de avonden en de weekenden kunnen gymzalen (vaak) wel aan sportverenigingen ter beschikking worden gesteld.

De vraag naar sporthallen op basis van de draagvlakmethode voor 2015 is in tabel 3.2 berekend voor het totaal aan sporthallen in Groningen. Omdat Groningen relatief veel studenten kent en vier sporthallen exclusief aan de studentensport zijn voorbehouden, voeren we hierna een aanvullende analyse uit, waarin studenten en de vier 'studentensporthallen' buiten beschouwing worden gelaten.

Tabel 3.2 Vraag-aanbodanalyse sporthallen (2015)

	Minimumvariant	Maximumvariant
Draagvlakcijfers sporthallen	20.000	15.000
Aantal inwoners (zes jaar en ouder, inclusief studenten)	189.498	189.498
Benodigd aantal sporthallen	9,5	12,6
Huidig aanbod (incl. studentensport, incl. Alfa-college)	14	14
Overschot (+) of tekort (-)	+4,5	+1,4

De analyse op basis van draagvlakcijfers laat zien dat de gemeente Groningen gemiddeld genomen over voldoende sporthallen beschikt. De bandbreedte geeft aan dat er tussen de tien en dertien sporthallen nodig zijn, waarmee de huidige veertien sporthallen meer dan voldoende ruimte bieden. Aan het eind van dit hoofdstuk komen we terug op de vraag of de maximale of de minimale variant het meest op de situatie in Groningen van toepassing is.

Studenten in Groningen

In de gemeente Groningen is een aanzienlijk deel van de inwoners student. Aan de Rijksuniversiteit Groningen studeren 28.500 studenten en aan de Hanzehogeschool 27.650 (Stadsmonitor 2015). De overige hbo-instellingen met een vestiging in Groningen hebben ruim 1.000 studenten. Van al deze studenten wonen er ongeveer 35.000 in de gemeente zelf. Dit betekent dat bijna één op de zes inwoners van de stad student is. Tabel 3.3 toont de vraag-aanbodanalyse als daarin zowel de studenten als de studentensporthallen buiten beschouwing worden gelaten. De bandbreedte geeft nu aan dat er tussen de acht en (afgerond) elf sporthallen nodig zijn. De huidige tien sporthallen zijn daarmee in de maximumvariant niet voldoende om aan alle vraag te voldoen. Deze berekening gaat er vanuit dat alle studenten in Groningen alleen gebruikmaken van de studentensporthallen, terwijl in werkelijkheid een

deel van de studenten ook gebruikmaakt van de overige sporthallen. De studentensporthallen worden daarentegen wel voor het overgrote deel alleen door studenten gebruikt, waardoor de beschikbaarheid voor de Groningse breedtesport minimaal is. Dit wijst er dan ook op dat het huidige aanbod aan sporthallen in Groningen eerder tien (dus zonder de studentensporthallen) dan veertien is. Hier komen we aan het eind van het hoofdstuk nog op terug.

Tabel 3.3 Vraag-aanbodanalyse sporthallen, exclusief studenten (2015)

	Minimumvariant	Maximumvariant
Draagvlakcijfers sporthallen	20.000	15.000
Aantal inwoners (zes jaar en ouder, exclusief studenten)	154.498	154.498
Benodigd aantal sporthallen	7,7	10,3
Huidig aanbod (excl. Studentensport, incl. Alfa-college)	10	10
Overschot (+) of tekort (-)	+ 2,3	- 0,3

3.2 Bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties

Van de gemeentelijke binnensportaccommodaties is de bezetting gedurende het jaar geanalyseerd. Het gaat hierbij om negen sporthallen, één sportzaal en 38 gymzalen (waarvan twee dojo's en één danszaal). Sporthallen en sportzalen kunnen ook voor de helft of een derde worden gehuurd, gymzalen alleen als geheel. De bezetting is berekend door het aantal verhuurde uren af te zetten tegen de maximaal mogelijke verhuur. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gebruikt voor de maximaal mogelijke verhuur:

Sporthallen/sportzalen

- Maandag t/m vrijdag:
 - 8.00 - 16.00 uur: onderwijs
 - 16.00 - 23.00 uur: sportverenigingen/overig
- Zaterdag
 - 8.00 - 22.00 uur: sportverenigingen/overig
- Zondag
 - 9.00 - 20.00 uur: sportverenigingen/overig
- Schoolvakanties en feestdagen uitgesloten (zie bijlage 5)
- Sporthallen/sportzalen die voor de helft of een derde worden verhuurd, tellen voor 50 procent resp. 33,3 procent mee voor de bezetting

Totaal: 1696 (onderwijs) + 2534 (sportverenigingen/overig) = 4230 uren

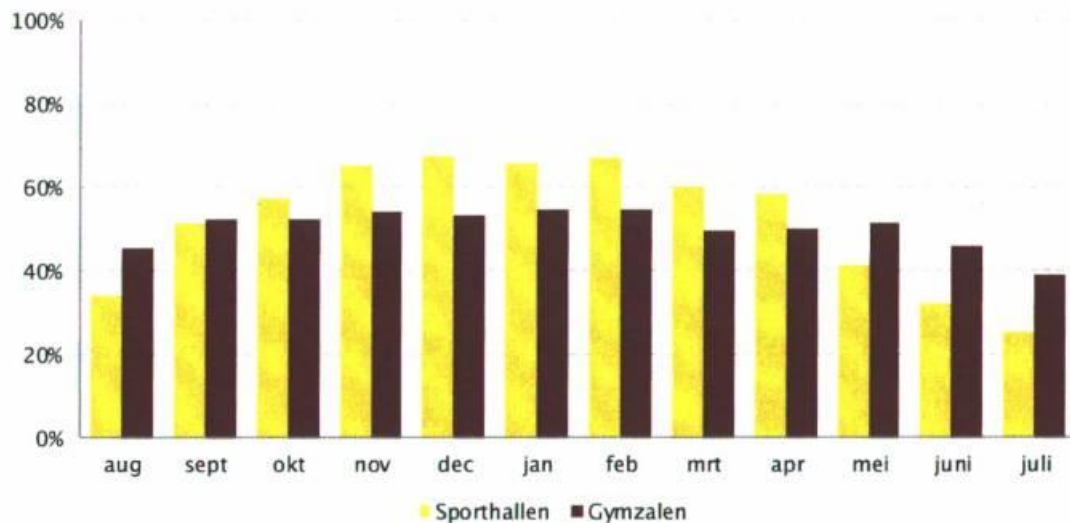
Gymzalen:

- Maandag t/m vrijdag:
 - 8.00 - 16.00 uur: onderwijs
 - 16.00 - 22.00 uur: sportverenigingen/overig
- Zaterdag/zondag
 - 10.00 - 16.00 uur: sportverenigingen/overig
- Schoolvakanties en feestdagen uitgesloten (zie bijlage 5)

Totaal: 1696 (onderwijs) + 1776 (sportverenigingen/overig) = 3472 uren

Voor elke accommodatie is de bezetting bepaald door het aantal verhuurde uren af te zetten tegen het aantal uren openstelling. Sporthallen hebben een gemiddelde jaarbezetting van 54 procent, terwijl gymzalen met 51 procent een iets lagere bezetting kennen. Kijken we over het jaar, dan zien we dat de bezetting van voornamelijk de sporthallen sterk fluctueert (figuur 3.2). Bedacht moet worden dat de bezetting is bepaald door het aantal verhuurde uren per maand af te zetten tegen het aantal uren 'openstelling' per maand. In tabel 3.4 is per maand het totaal aantal verhuurde uren en het aantal uren openstelling per maand opgenomen. Uit deze tabel blijkt dat in de maanden januari en februari veruit de meeste uren in sporthallen worden verhuurd, terwijl in de maanden juli en augustus de verhuur sterk achterblijft.

Figuur 3.2 Bezetting over het jaar, sporthallen en gymzalen (augustus 2015 - juli 2016)

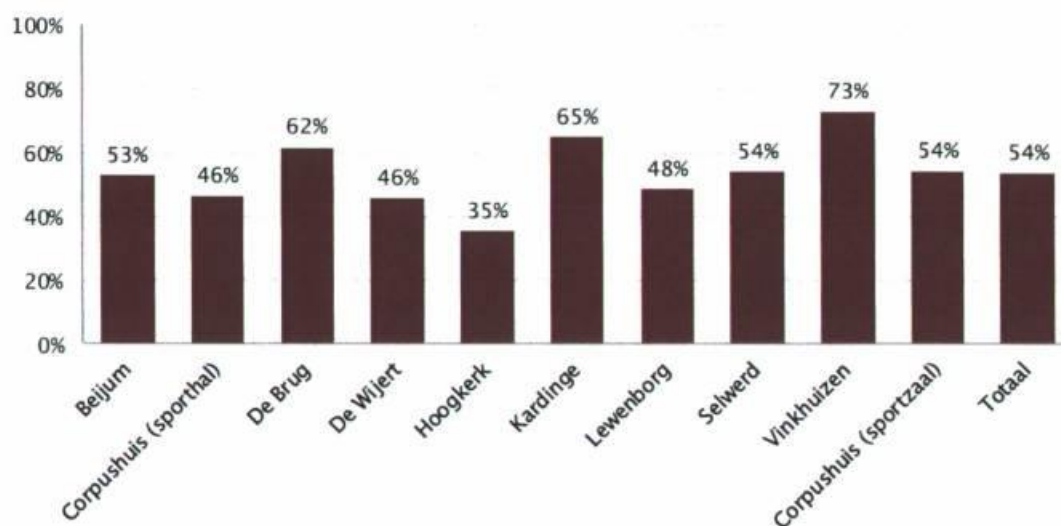

Tabel 3.4 Totaal verhuurde uren en uren openstelling per maand, sporthallen en gymzalen

	Sporthallen			Gymzalen		
	Verhuurde uren	Uren openstelling	Bezetting (%)	Verhuurde uren	Uren openstelling	Bezetting (%)
aug	74	215	34%	81	178	46%
sept	222	430	52%	186	356	52%
okt	198	344	57%	147	280	52%
nov	277	426	65%	188	348	54%
dec	193	285	68%	124	232	54%
jan	262	400	66%	180	328	55%
feb	268	400	67%	180	328	55%
mrt	217	360	60%	150	302	50%
apr	217	370	59%	151	300	50%
mei	136	330	41%	142	274	52%
juni	138	430	32%	163	356	46%
juli	61	240	25%	74	190	39%
Hele jaar	2.263	4.230	54%	1.766	3472	51%

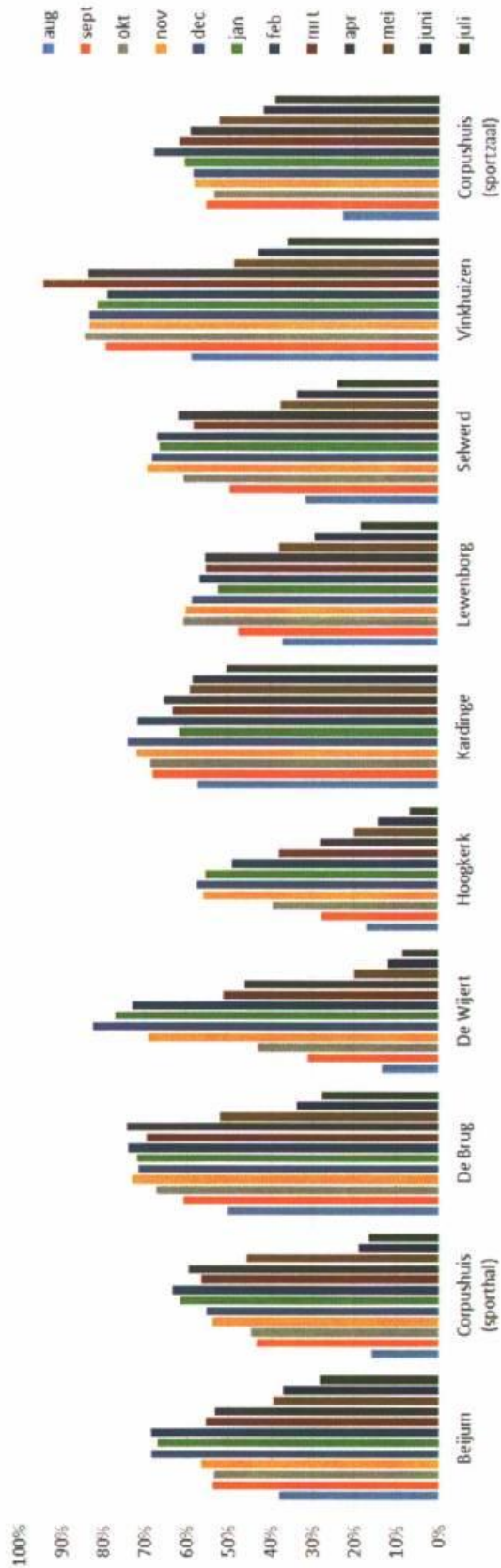
Kijken we naar de bezetting per sporthal, dan blijkt dat deze per sporthal sterk verschilt. Sporthal Vinkhuizen heeft met een gemiddelde jaarbezetting van 73 procent de hoogste bezetting, terwijl de bezetting van Sporthal Hoogkerk met 35 procent een stuk lager ligt (figuur 3.3).

Figuur 3.3 Bezetting per sporthal (procenten)

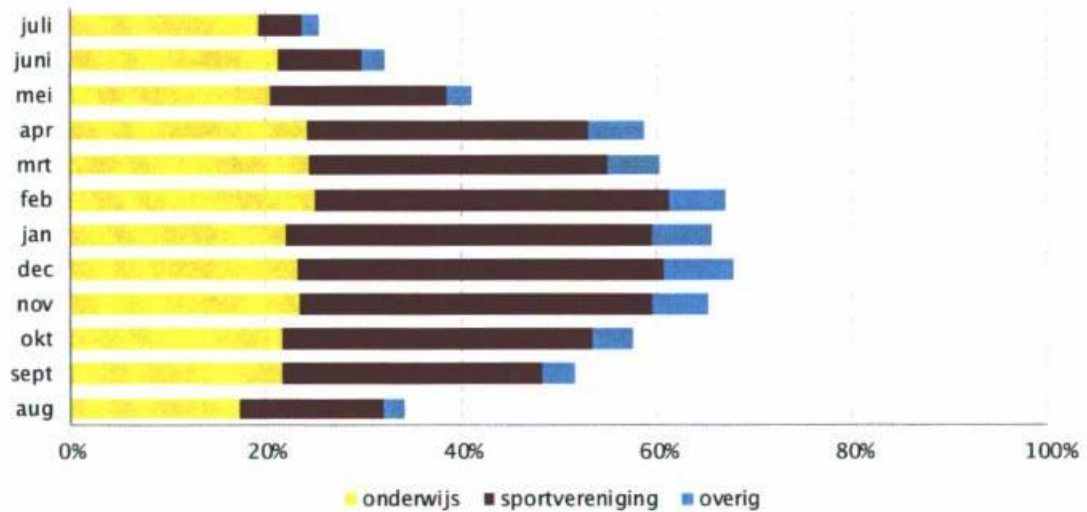

Interessant is om te zien hoe de bezetting over het jaar fluctueert. Gebruikers ervaren tenslotte duidelijke piekmomenten, die ook naar voren komen in de bezetting per maand (figuur 3.4). De weergegeven bezetting is de gemiddelde bezetting over de maand, waarbij bedacht moet worden dat de doordeweekse avonden een hogere bezetting kennen dan de weekenden. Als we kijken naar de verschillende gebruikers van de sporthallen, dan blijken vooral de sportverenigingen te zorgen voor de fluctuaties in het jaar (figuur 3.5). Dat is ook logisch, aangezien diverse sporten alleen in de wintermaanden gebruikmaken van de binnensportaccommodaties (o.a. korfbal, hockey).

Figuur 3.4 Bezetting per maand, sporthallen (procenten)

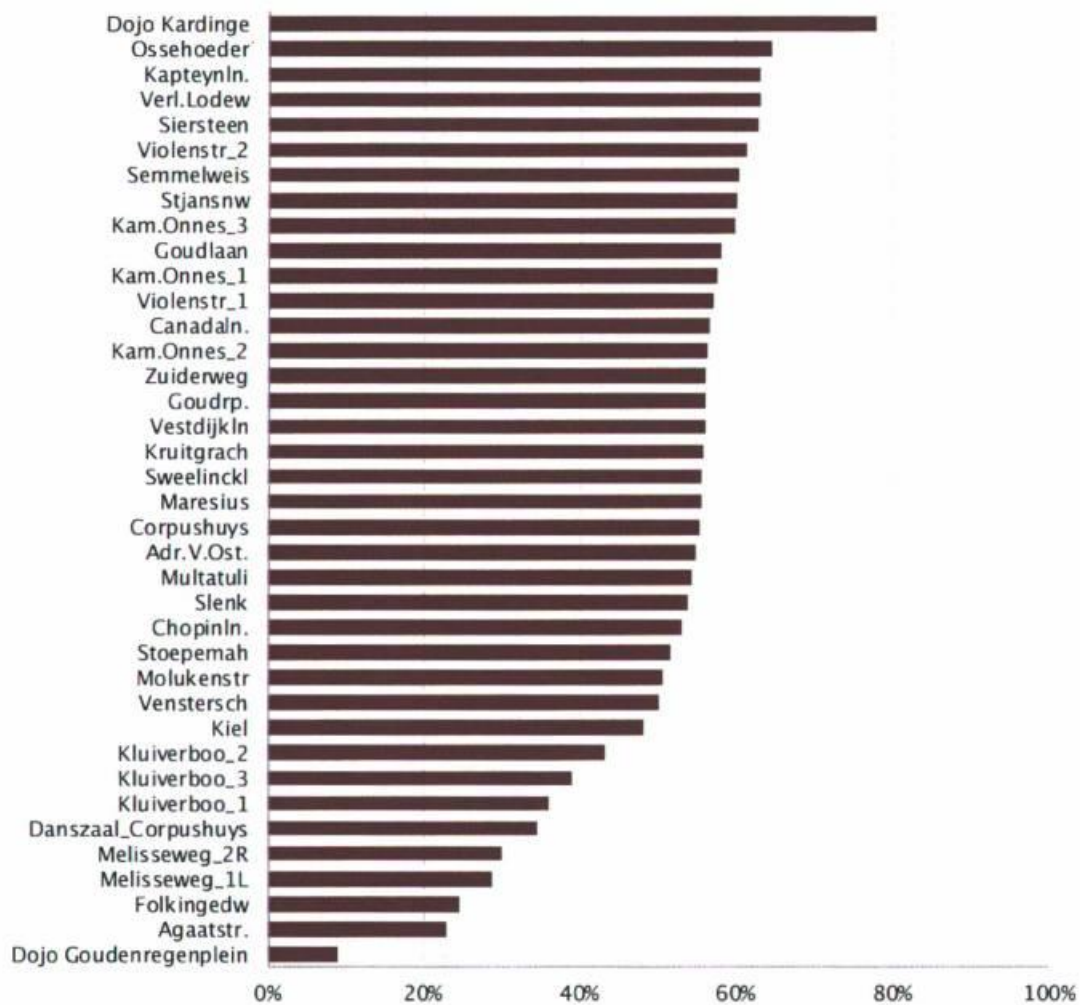
Figuur 3.5 Bezigting sporthallen naar doelgroep, per maand (procenten)

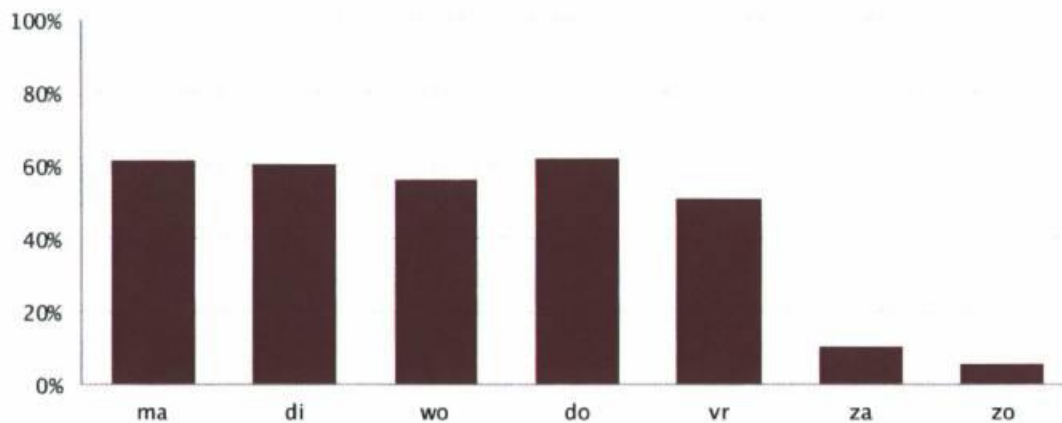
Ook voor de gymzalen is de bezetting per gymzaal berekend (figuur 3.6). De dojo aan het Goudenregenplein heeft met 9 procent de laagste bezetting. De gymzaal aan de Agaatstraat heeft met 23 procent de laagste bezetting van alle echte gymzalen, terwijl de gymzaal aan de Ossehoederstraat met 64 procent de hoogste bezetting heeft. De dojo in Kardinge heeft met 78 procent ook een hoge bezetting, maar is geen echte gymzaal. In bijlage 5 is de bezetting per maand voor elke gymzaal opgenomen.

Het is geen verrassing dat bezetting van de gymzalen doordeweeks het hoogste is. Figuur 3.7 toont duidelijk aan dat het gebruik van de gymzalen in het weekend zeer beperkt is, terwijl van maandag tot en met vrijdag de gymzalen vrij constant worden gebruikt. Op woensdag en vrijdag is de bezetting iets lager vanwege de vrije woensdagmiddag (waarop geen bewegingsonderwijs plaatsvindt) en de vrijdagmiddag waarop ook relatief weinig bewegingsonderwijs wordt aangeboden.

Figuur 3.6 Bezetting per gymzaal

Figuur 3.7 Bezetting gymzalen per dag (procenten)

3.3 Interviews

Om meer zicht te krijgen op de bezetting van de sporthallen, is een aantal partijen (telefonisch) gevraagd hoe zij de beschikbaarheid van binnensportruimte ervaren. In bijlage 6 is een overzicht opgenomen van de gesproken organisaties. Uit de interviews komt naar voren dat er net voldoende ruimte is in de sporthallen, maar dat het van de gebruikers veel gepuzzel en flexibiliteit vraagt. Er is weinig tot geen ruimte om groei van onderwijs, bewegingsonderwijs, talentscholen of (buitenschoolse) sportactiviteiten op te vangen. Ook accommodaties die alleen in de weekenden of avonden door verenigingen kunnen worden gehuurd, geven aan dat er meer vraag is dan ruimte. Hetzelfde geldt voor de studentensportvoorzieningen: regelmatig moeten aanvragen voor huur door niet-studenten worden afgewezen.

3.4 Toekomstige behoefte aan binnensportaccommodaties

Door het toekomstige aanbod aan sporthallen tegenover de bevolkingsontwikkeling voor 2020 en 2030 te plaatsen, komen tekorten dan wel overschotten aan het licht. Ten opzichte van de situatie in 2016 verandert in het aanbod het volgende:

- Sportcentrum Europapark, gepland voor ingebruikname vanaf seizoen 2018/2019. Het sportcentrum zal bestaan uit een sporthal, dojo, danszaal, multifunctionele tussenzaal en turnzaal.
- Sporthal De Wijert wordt gesloopt en vervangen door MFA De Wijert (twee gymzalen). De ingebruikname staat gepland voor 2017.
- Schoolsporthal Gomarus komt er bij, deze sporthal is 's avonds voor verenigingen te gebruiken. Deze sporthal heeft geen tribune en geen uitloopmogelijkheden, waardoor niet alle wedstrijden hier kunnen worden gespeeld.
- De Oude ALO wordt buiten gebruik gesteld.

Onderstaande tabel gaat op basis van de bevolkingsontwikkeling na hoe de vraag naar binnensportaccommodaties zich de komende jaren naar verwachting ontwikkelt. De tabel geeft de behoefte aan sporthallen weer voor 2020, 2025 en 2030. Evenals in de vorige paragraaf tonen we eerst de behoefte van de gehele gemeente Groningen, waarna we de analyse herhalen zonder de studenten en de studentensporthallen mee te tellen.

Tabel 3.5 vraag-aanbodanalyse 2020 t/m 2030 op basis van draagvlakcijfers

	2020		2025		2030	
	Minimum variant	Maximum variant	Minimum variant	Maximum variant	Minimum variant	Maximum variant
Draagvlakcijfers sporthallen	20.000	15.000	20.000	15.000	20.000	15.000
Aantal inwoners*	199.181	199.181	208.391	208.391	216.898	216.898
Benodigd aantal sporthallen (onafgerond)	10,0	13,3	10,4	13,9	10,8	14,5
Huidig aanbod**	14	14	14	14	14	14
Tekort/overschot	4,0	0,7	3,6	0,1	3,2	-0,5

* Bevolking van zes jaar en ouder, inclusief studenten

** Inclusief vier studentensporthallen, Alfa-college, Sportcentrum Europapark (één sporthal), schoolsporthal Gomarus. Exclusief sporthal De Wijert. De twee gymzalen die onderdeel uitmaken van de vervangende MFA De Wijert dienen als buffercapaciteit, maar zijn qua afmeting niet gelijkwaardig aan een sporthal. Exclusief Oude ALO, deze wordt buiten gebruik gesteld.

Studenten in Groningen in 2015 – 2030

In 2015 wonen in de gemeente Groningen 35.000 studenten die aan de Hanzehogeschool, Rijksuniversiteit Groningen of andere hbo-instelling studeren. Hoewel het totaal aantal studenten aan deze onderwijsinstellingen is gestegen (Stadsmonitor 2015), is het aantal studenten dat in de gemeente woont niet veranderd ten opzichte van 2012. Er zijn geen prognoses voor studentenaantallen voor de toekomst bekend. We hebben daarom een eigen voorspelling gedaan voor het aantal studenten in de toekomst, om zodoende toch een berekening voor 2020, 2025 en 2030 uit te kunnen voeren. Onze prognose gaat uit van de gemiddelde groei per jaar van het aantal studenten sinds 2012 (0,0%) en de verwachte groei van de 18- tot en met 25-jarigen in Groningen voor 2015 - 2020 (+5,7%), 2020 - 2025 (3,9%), 2025 - 2030 (+ 3,7%). Het aantal studenten ontwikkelt zich hiermee als volgt (tabel 3.6)

Tabel 3.6 Prognose aantal studenten in Groningen 2020, 2025 en 2030

	2015	2020	2025	2030
Aantal studenten	35.000	36.988	38.445	39.880

Op basis van deze prognose voor het aantal studenten geeft tabel 3.7 de vraag-aanbodanalyse voor sporthallen in 2020, 2025 en 2030 weer. De tabel laat de studentensport buiten beschouwing. Zoals in paragraaf 3.1 gemeld, tekenen we hierbij aan dat de berekening ervan uitgaat dat alle Groningse studenten alleen gebruikmaken van studentensporthallen, terwijl in werkelijkheid een deel van hen ook gebruikmaakt van de overige sporthallen.

Tabel 3.7 vraag-aanbodanalyse binnensport, exclusief studentensport (2020, 2025, 2030)

	2020		2025		2030	
	Min. Variant	Max. variant	Min. Variant	Max. variant	Min. Variant	Max. variant
Draagvlakcijfers sporthallen	20.000	15.000	20.000	15.000	20.000	15.000
Aantal inwoners*	162.193	162.193	169.946	169.946	177.018	177.018
Benodigd aantal sporthallen (onafgerond)	8,1	10,8	8,5	11,3	8,9	11,8
Aanbod**	10	10	10	10	10	10
Tekort/overschot	1,9	-0,8	1,5	-1,3	1,1	-1,8

* Bevolking van zes jaar en ouder, exclusief studenten

** Inclusief Alfa-college, Sportcentrum Europapark (1 sporthal), schoolsporthal Gomarus. Exclusief vier studentensporthallen en sporthal De Wijert. De twee gymzalen die de vervangende MFA De Wijert zal bevatten dienen als buffercapaciteit, maar zijn qua afmeting niet gelijkwaardig aan een sporthal. Exclusief Oude Alo, deze hal wordt buiten gebruik gesteld.

Wanneer we de studenten en studentensporthallen buiten beschouwing laten, blijkt uit de maximale variant van de prognose dat in 2030 een tekort aan twee sporthallen optreedt, terwijl in de minimale variant een overschot aan één sporthal te zien is.

Nadeel van de toepassing van de draagvlakcijfers is dat deze geen aandacht hebben voor demografische verschuivingen in de bevolkingsaantallen. Om een meer gespecificeerd beeld van de toekomstige

behoefte te kunnen geven, gaan we daarom in het navolgende meer specifiek in op de gevolgen van de demografische verschuiving in Groningen voor de behoefte vanuit het onderwijs en sportverenigingen/overige gebruikers.

3.5 Toekomstige behoefte vanuit onderwijs

Op basis van de leerlingenprognoses voor basis- en voortgezet onderwijs (tabel 3.8) in de gemeente Groningen is globaal vast te stellen dat naar verwachting de behoefte vanuit het onderwijs tot en met 2030 vrijwel constant blijft. Het totaal aantal leerlingen op het (speciaal) basisonderwijs stijgt tot en met 2030 met bijna 4,6 procent, terwijl het totaal aantal leerlingen op het voortgezet onderwijs tot en met 2030 met bijna tien procent afneemt. Het totaal aantal leerlingen in Groningen blijft dan tot 2030 nagenoeg gelijk, waardoor ook de ruimtebehoefte aan gemeentelijke binnensportaccommodaties in grote lijnen gelijk blijft.

In deze analyse gaan we ervan uit dat het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs beiden relatief evenveel gebruikmaken van de gemeentelijke binnensportaccommodaties (bijv. 60 procent^a van de basisschoolleerlingen en 60 procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs maken gebruik van een gemeentelijke accommodatie, terwijl de overige leerlingen van een 'eigen' accommodatie bij school gebruikmaken). Een tweede aanname is dat leerlingen van het basisonderwijs en van het voortgezet onderwijs in de praktijk even vaak gebruikmaken van een accommodatie (bijv. allebei de groepen krijgen twee lessen bewegingsonderwijs in de week).

Tabel 3.8 Ontwikkeling aantal leerlingen 2015 – 2030

Aantal leerlingen	2015	2020	2025	2030
Basisonderwijs	11.778	12.036	12.228	12.503
<i>groei/daling t.o.v. 2015 (in %)</i>		2,2%	3,8%	6,2%
Speciaal basisonderwijs	1.991	1.906	1.876	1.906
<i>groei/daling t.o.v. 2015 (in %)</i>		-4,3%	-5,8%	-4,3%
Voortgezet onderwijs	6.820	6.686	6.423	6.148
<i>groei/daling t.o.v. 2015 (in %)</i>		-2,0%	-5,8%	-9,9%

Bron: Gemeente Groningen, leerlingenprognose 2013 – 2028, bewerking Mulier Instituut

Bij deze verwachte stabilisatie in de toekomstige leerlingenaantallen moet worden opgemerkt dat dit niet per definitie leidt tot een gelijkblijvende onderwijsbehoefte aan binnensportruimte. Er zijn initiatieven om de hoeveelheid lessen in het basisonderwijs uit te breiden van twee naar drie lessen, waarvoor het kabinet-Rutte II zich heeft uitgesproken en de SP-fractie in 2016 een initiatiefwetsvoorstel indiende. Bij het toepassen van drie uren bewegingsonderwijs neemt de behoefte aan sportruimte toe. Die extra ruimte hoeft overigens niet geheel door binnensportaccommodaties gefaciliteerd te worden, ook sportvelden of anderssoortige buitensportaccommodaties kunnen hiervoor gebruikt worden. Het is de vraag of en wanneer dit realiteit gaat worden, maar het is een mogelijke ontwikkeling die in de gaten moet worden gehouden.

^a Fictief percentage

3.6 Toekomstige behoefte vanuit sportverenigingen en overige gebruikers

Het landelijke sportdeelnamecijfer is al jarenlang stabiel (circa 65 procent) evenals de mate van lidmaatschap van een sportvereniging (ca. 30 procent). De verwachting is niet dat hier op termijn veel in gaat veranderen. Voor het gebruik van de sporthallen en sportzalen kan een prognose van het toekomstig aantal (unieke) gebruikers worden gemaakt op basis van landelijk beschikbare cijfers over het accommodatiegebruik per leeftijdscategorie (tabel 3.9).

Tabel 3.9 Gebruik sporthallen/sportzalen, naar leeftijdsgroep, percentage van de bevolking

	Gebruik sporthallen/ sportzalen
6 - 79 jaar	14
6 - 11 jaar	32
12 - 17 jaar	34
17 - 24 jaar	25
25 - 34 jaar	15
35 - 49 jaar	10
50 - 64 jaar	7
65 - 79 jaar	6

OBIN 2010 - 2014

Wanneer we op basis van landelijke gegevens kijken naar welke leeftijdsgroepen de voornaamste gebruikers zijn van sporthallen (tabel 3.9), dan zien we dat het gebruik afneemt met de leeftijd. Door demografische verschuivingen, zoals vergrijzing, kan het aantal (unieke) gebruikers van sporthallen/sportzalen lager of juist hoger zijn dan op basis van de omvang van de bevolking wordt verwacht. In een gemeente met sterke vergrijzing zal het aantal unieke gebruikers lager zijn, terwijl in een gemeente waarin juist het aandeel jongeren groeit, het aantal gebruikers hoger zal zijn. Het aantal inwoners (6 - 79 jaar) in de gemeente Groningen neemt tussen 2015 en 2030 met 13,7 procent toe (tabel 3.10), waarbij de sterkste groei is te zien bij de 25-34 jarigen (19%) en de 65-79 jarigen (41%).

Tabel 3.10 Bevolkingsontwikkeling gemeente Groningen, naar leeftijd

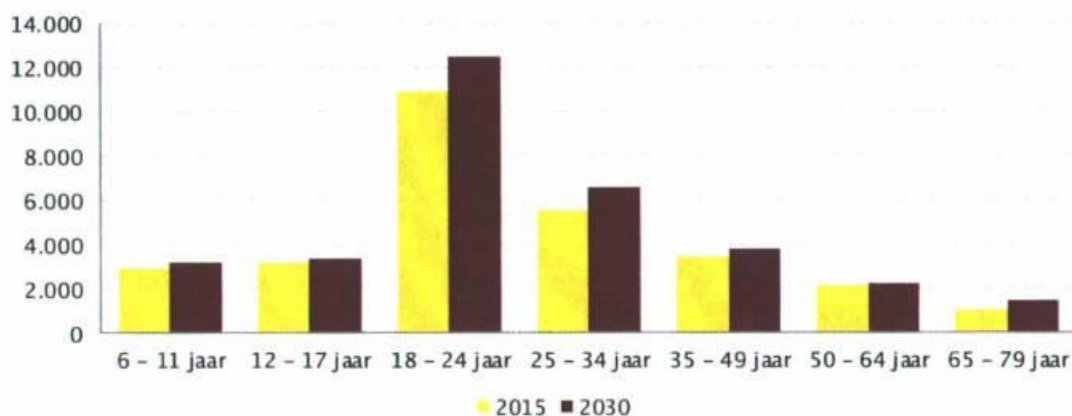
	6 - 11	12 - 17	18 - 24	25 - 34	35 - 49	50 - 64	65 - 79	6 - 79 *
2015	9.336	9.419	43.894	37.129	34.732	31.219	17.547	183.276
2020	9.740	9.459	46.314	40.189	34.707	31.861	20.740	193.010
2025	9.730	10.016	48.115	42.416	35.795	32.074	23.666	201.812
2030	10.008	10.066	49.927	44.078	37.834	31.965	24.742	208.620

* De maximale leeftijd is hier op 79 jaar gelegd, vanwege de gehanteerde leeftijdsgrenzen in OBIN (tabel 3.9) en wijkt daarmee af van de maximale leeftijd in tabel 3.5

Bron: bevolkingsprognose Groningen

Wanneer de accommodatiegebruikprofielen van de diverse leeftijdsgroepen worden gekoppeld aan de bevolkingsgroei en de demografische verschuiving in Groningen (figuur 3.8), dan blijkt dat het aantal unieke gebruikers van sporthallen/sportzalen met 12,8 procent toeneemt. Zoals verwacht ligt, door de demografische verschuiving, dit percentage iets lager dan de bevolkingsgroei. Hoewel het aantal 65-plussers dat gebruik maakt van een sporthal/sportzaal procentueel gezien nog laag is, is dit wel een groep die het sterkste groeit. Vanuit het oogpunt van de bezetting van een sporthal is dit interessant, omdat deze groep vaker overdag gebruik maakt van sportaanbod en daardoor de bezetting overdag kan verhogen en de druk op de avonduren kan verminderen. Bovendien is er veel aandacht om het bewegen onder deze groep te verhogen, wat kan zorgen dat het deelnamepercentage van deze groep wellicht gaat stijgen.

Figuur 3.8 Aantal gebruikers sporthal/sportzaal naar leeftijdscategorie (2015 en 2030)

3.7 Situatie binnensport tot 2030

De gemeente Groningen is een jonge gemeente waarin binnensport relatief populair is. Vooral volleybal is in Groningen populairder dan gemiddeld in Nederland (Sportmonitor Groningen, maart 2016). Groningen is verder een echte basketbalstad, getuige het aantal bezoekers aan Donar en de ledenaantallen bij de verenigingen (Sportmonitor Groningen, maart 2016). In de huidige situatie zijn er veertien sporthallen, waarvan er vier exclusief zijn voorbehouden aan de studentensport. Voor de breedtesport blijven daarmee in de praktijk tien sporthallen beschikbaar. Er zijn geen sportzalen of grote gymzalen die als buffer kunnen dienen om de druk op sporthallen te verkleinen. Vertalen we dit naar draagvlakcijfers, dan is de maximale variant (er is tenslotte geen buffercapaciteit en de populariteit van zaalsporten is hoog), met een aanbod van tien sporthallen het meest aannemelijk. We gaan er daarbij van uit dat alle studenten alleen gebruikmaken van de studentensporthallen. Tabel 3.11 laat zien dat er in de huidige situatie een tekort is aan sporthallen⁹. Dit is ook wat vanuit de bezetting wordt ervaren. Vooral op de avonden in de wintermaanden worden de sporthallen volop gebruikt.

⁹ Wanneer studenten ook gebruikmaken van de 'reguliere' hallen, is het tekort groter.

Tabel 3.11 Resulterende vraag-aanbodanalyse binnensport (2015)

	Maximumvariant
Draagvlakcijfers sporthallen	15.000
Aantal inwoners (6 jaar en ouder, exclusief studenten)	154.498
Benodigd aantal sporthallen	10,3
Huidig aanbod (excl. studentensport, incl. Alfa-college)	10
Overschot (+) of tekort (-)	-0,3

Kijken we naar de toekomst, dan zien we dat door de bevolkingsontwikkeling de vraag naar binnensportruimte, op basis van bevolkingsaantallen, zal toenemen. Ook aan de aanbodkant zijn er diverse ontwikkelingen. Er komen twee sporthallen bij (Europapark en schoolsporthal Gomarus), de Oude ALO wordt buiten gebruik gesteld en sporthal De Wijert wordt vervangen door een MFA De Wijert (met een spelhal ter grootte van twee gymzalen). Het aantal sporthallen blijft daarmee gelijk, maar de buffercapaciteit neemt toe door de aanwezigheid van de spelhal in MFA De Wijert en door sportcentrum Europapark waar naast een sporthal ook een dojo, danszaal, multifunctionele tussenzaal en turnzaal worden gerealiseerd. Door deze buffercapaciteit zal de druk op de sporthallen lager kunnen worden. Voor de draagvlakberekening betekent dit dat de situatie van de maximale variant verschuift richting de minimale variant (tabel 3.12). Omdat de uitbreiding van de buffercapaciteit zich wel beperkt tot stadsdeel Zuid, is het niet aannemelijk dat in 2030 in z'n geheel de minimumvariant wordt bereikt, maar een evenwichtssituatie tussen vraag en aanbod naar sporthallen ligt wel in de lijn der verwachting, zeker als vanuit de gemeente en vanuit aanbieders moeite wordt gedaan om deze buffercapaciteit optimaal te (laten) gebruiken.

Tabel 3.12 Resulterende vraag-aanbodanalyse binnensport (2030)

	"Tussenvariant"
Draagvlakcijfers sporthallen	17.500
Aantal inwoners*	177.018
Benodigd aantal sporthallen (onafgerond)	10,12
Aanbod in 2030**	10
Tekort/overschot	-0,1

* Bevolking van zes jaar en ouder, exclusief studenten

** Inclusief Alfa-college, Sportcentrum Europapark (1 sporthal), schoolsporthal Gomarus. Exclusief vier studentensporthallen en sporthal De Wijert. De twee gymzalen in de nieuwe MFA De Wijert dienen als buffercapaciteit, maar zijn qua afmeting niet gelijkwaardig aan een sporthal. Exclusief Oude ALO, deze hal wordt buiten gebruik gesteld.

Bijlage 1 Toelichting ruimte-instrument

Algemeen

Het ruimte-instrument gaat zoveel mogelijk uit van harde gegevens. Dat wil zeggen dat de berekeningen worden gemaakt aan de hand van duidelijk te kwantificeren gegevens zoals teamaantallen/ ledenaantallen, bevolkingsprognoses en planningsnormen.

Het uitgangspunt van het ruimte-instrument is het aantal teams per leeftijdscategorie. Voor deze teams worden vervolgens het aantal normteams en het aantal benodigde bruto-speelminuten berekend. Het aantal normteams (zie 'gebruikte begrippen') levert, in combinatie met de planningsnorm (zie 'gebruikte begrippen') het benodigde aantal wedstrijdelden volgens de *cultuurtechnische* norm. Hierbij geldt het uitgangspunt dat een behoefte van 0,25 veld of meer de behoefte aan een extra veld betekent. Het aantal speelminuten geeft, omgerekend naar het aantal bespeelbare uren op een wedstrijddag, het aantal wedstrijdelden volgens de *organisatorische* norm. Voor deze norm geldt in principe 'vol = vol', wat betekent dat een behoefte van 0,01 veld of meer de behoefte aan een extra veld betekent.

Gebruikte begrippen

Belastingcoëfficiënt

De belastingcoëfficiënt geeft per type team aan wat de belasting is van dat type team voor het sportveld. Er bestaat een groot verschil in de beschadiging van het veld als gevolg van een pupillenwedstrijd in vergelijking met een seniorenwedstrijd. Niet alleen duurt een pupillenwedstrijd korter dan een seniorenwedstrijd, ook is sprake van een aanzienlijk geringere belasting van het veld per speler. Hierdoor kunnen niet alle teams als gelijkwaardig worden beoordeeld. Om de behoefte van de sportverenigingen naar sportvoorzieningen te bepalen is door NOC*NSF voor de teamsporten een vertaling gemaakt naar belastingcoëfficiënten. Dit betekent dat een senior-competitieteam op een eenheid van 1,0 wordt gesteld en de overige teams hieraan worden gerelateerd.

Normteams (seniorwedstrijdequivalent-teams (SWE-teams))

Op basis van de belastingcoëfficiënten worden de andere teams omgerekend naar seniorteams. Een seniorteam kent een belastingcoëfficiënt van 1, terwijl veel andere teams een lagere belastingcoëfficiënt kennen. Door de andere teams te vermenigvuldigen met de eigen belastingcoëfficiënt wordt de belasting uitgedrukt in de belasting van seniorteams. Het resultaat van de optelling van deze omrekening wordt het aantal normteams (of SWE-teams) genoemd. Een vereniging met relatief veel jeugdteams heeft dus een relatief lager aantal normteams dan een vereniging met vooral seniorenteams.

Planningsnorm

De planningsnorm geeft, al dan niet per type wedstrijdveld, aan hoeveel normteams wedstrijden op dit veld kunnen spelen. Bij voetbal, hockey en korfbal worden andere planningsnormen gehanteerd voor zaterdag, zondag en het gehele weekend. Deze afwijkende normen zijn gebaseerd op de belasting van de velden. De planningsnorm voor het weekend is geen optelling van de norm voor zaterdag en zondag, omdat dit ten koste zou gaan van de kwaliteit van het veld. Zo heeft voetbal een planningsnorm van 7 voor de zaterdag en zondag, en een norm van 9 voor het gehele weekend. Met behulp van de planningsnorm wordt uiteindelijk bepaald hoeveel velden nodig zijn.

Methode bevolkingsprognose

Deze methode is bij alle sporten toegepast en gaat uit van de teamaantallen van het seizoen 2015/2016, behalve bij tennis, waar wordt uitgegaan van individuele leden. Deze teamaantallen zijn opgehoogd of verlaagd met de verwachte ontwikkeling van de bevolking per leeftijdscategorie. Aan de hand van het verwachte aantal teams (bij tennis aan de hand van het verwachte aantal individuele leden) is vervolgens via berekening van het aantal normteams (via de bespelingsnorm) en via de planningsnormen berekend hoeveel velden er nodig zijn in 2020, 2025 en 2030. Dit aantal is afgezet tegen het aantal beschikbare velden/banen.

Methode ledengroeipercentage

De ontwikkeling die de voetbal, tennis- en hockeysport de afgelopen jaren heeft meegemaakt, vraagt om een aparte berekeningswijze bij het ramen van de toekomstige behoefte. Voor voetbal is de ledenontwikkeling vanaf 2012 gebruikt om de gemiddelde groei/daling per jaar te bepalen. Deze jaarlijkse groei is vervolgens verondersteld voor de komende vijf jaar. Voor hockey is de gemiddelde regionale ledengroei vanaf 2010 toegepast op de Groningse hockeyvereniging. Voor tennis is per vereniging de ontwikkeling sinds 2008 toegepast om de prognose voor 2020 en verder te berekenen.

Planningsnorm hockey

Voor hockey is een planningsnorm gebruikt die nog niet is opgenomen in het Handboek Sportaccommodaties (waarin alle andere gebruikte normen wel staan). De KNHB is echter voornemens deze nieuwe norm op te laten nemen en daarom is deze nieuwe norm in deze rapportage reeds toegepast.

De nieuwe norm hanteert de volgende uitgangspunten:

- Zandveld: zeven wedstrijdrondes per weekenddag
- Water/semi-veld: zes wedstrijdrondes per weekenddag

Per ronde is er plek voor 1 normteam:

- Senioren, jongens/meisjes A,B,C,11D: 1 normteam per team
- Jongens/meisjes 8D/8E: 1 normteam per twee teams
- Jongens/meisjes 6E/F: 1 normteam per vier teams

Verenigingen moeten op hun velden 60 procent van hun teams kwijt kunnen. Voorbeeld: een vereniging met een water- en een zandveld kan dus op een wedstrijddag maximaal dertien normteams kwijt (6 + 7). Dit betekent dat deze vereniging maximaal 21 teams kan aannemen (dertien teams = 60 procent, 21 teams = 100 procent).

Bijlage 2 Overzicht aantal voetbalteams per vereniging

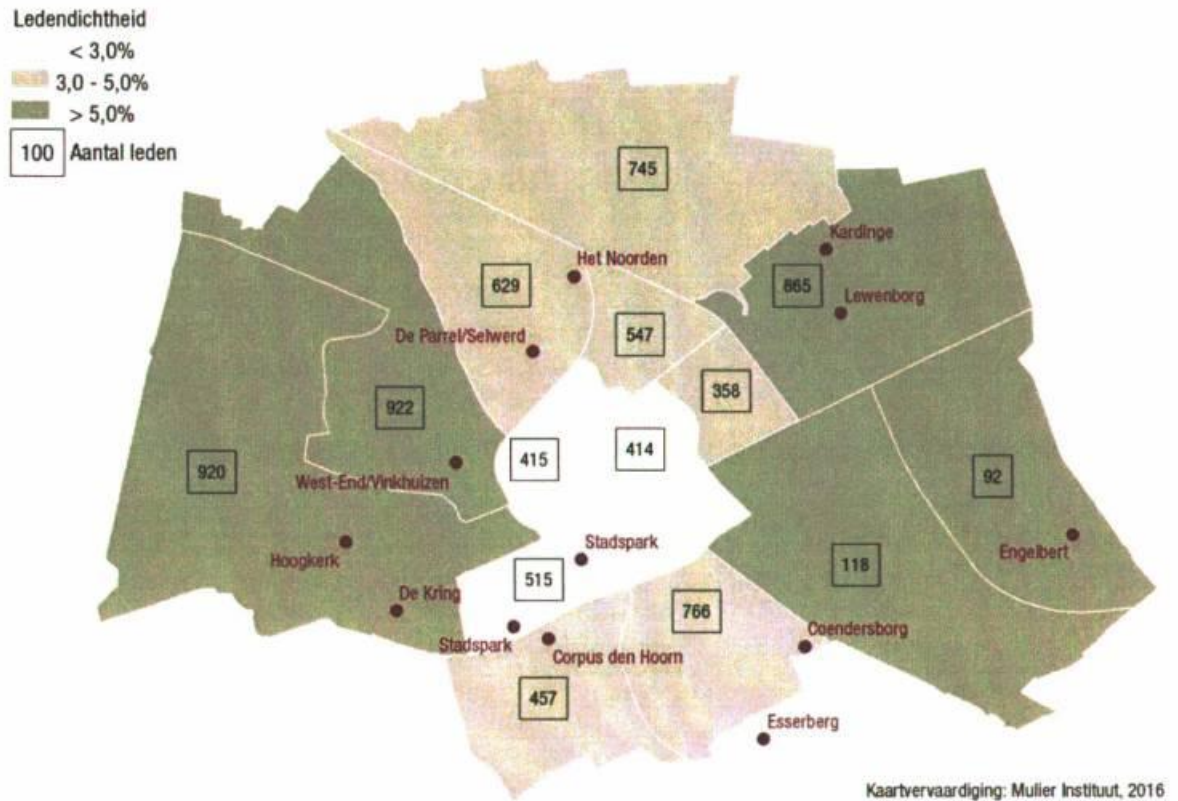
Tabel B2.1 Aantal voetbalteams per categorie en per vereniging (seizoen 2015 - 2016)

Sportpark	Voetbalvereniging(en)	Aantal teams										Totaal
		Senioren		Junioren				Pupillen			Overig	
		Za	Zo	A	B	C	mC-7	D	E-9	F-7	G	
Het Noorden	VV Groningen	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	5
	Potetos	5	0	0	0	1	0	0	2	2	0	10
	VVK	8	4	1	0	0	0	1	3	2	0	19
	Kids United	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	Totaal Het Noorden	16	6	1	0	1	0	1	5	4	4	38
De Kring	PKC'83	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	4
De Parrel/Selwerd	Italian Boys	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Mamio	4	0	0	0	1	0	1	0	1	0	7
	Totaal De Parrel/Selwerd	4	1	0	0	1	0	1	0	1	0	8
Hoogkerk	HFC'15	6	4	3	3	8	0	8	13	10	0	55
West-End/Vinkhuizen	Groninger Boys	2	3	0	0	0	0	1	1	1	0	8
	Gruno	2	5	0	2	1	0	0	1	1	0	12
	Lycurgus	16	0	3	6	5	0	8	8	9	0	55
	OZW	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	Totaal West-End/Vinkhuizen	20	10	3	8	6	0	9	10	11	0	77
Coendersborg	Amicitia VMC	6	6	0	0	1	0	3	2	5	0	23
	Blauw Geel	0	3	0	0	1	0	0	0	0	0	4
	Oranje Nassau	9	0	1	0	1	0	2	3	3	0	19
	Totaal Coendersborg	15	9	1	0	3	0	5	5	8	0	46
Corpus den Hoorn	RVO FC Groningen/Cambuur											
	GRC Groningen	4	4	1	2	3	0	4	7	7	0	32
	Groen Geel	11	4	0	0	0	0	0	0	0	0	15
	Totaal Corpus den Hoorn*	15	8	1	2	3	0	4	7	7	0	47
Esserberg	Be Quick 1887	4	5	3	4	0	7	6	8	7	0	44
	Helpman	9	5	4	3	5	0	5	9	8	0	48
	Totaal Esserberg	13	10	7	7	5	7	11	17	15	0	92
Stadspark	SC Stadspark	10	5	0	0	1	0	1	2	4	0	23

	Velocitas 1897	3	4	1	3	3	0	3	7	7	0	31
	Totaal Stadspark	13	9	1	3	4	0	4	9	11	0	54
Engelbert	Engelbert	2	1	1	1	1	0	2	1	2	0	11
Kardinge	DIO Groningen	3	0	0	0	1	0	1	2	1	0	8
	DIVA'83	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	GVAV Rapiditas	3	4	5	7	9	0	8	12	10	0	58
	Oosterparkers	3	1	0	1	1	0	1	1	2	0	10
	Totaal Kardinge	10	5	5	8	11	0	10	15	13	0	77
Lewenborg	FC Lewenborg	0	5	2	3	4	0	5	7	8	0	34
		117	68	25	36	47	7	60	89	90	4	543

Bijlage 3 Herkomst voetballeden

Figuur B3.1 Aantal en percentage voetballers per wijk

Bijlage 4 Bevolkingsprognose

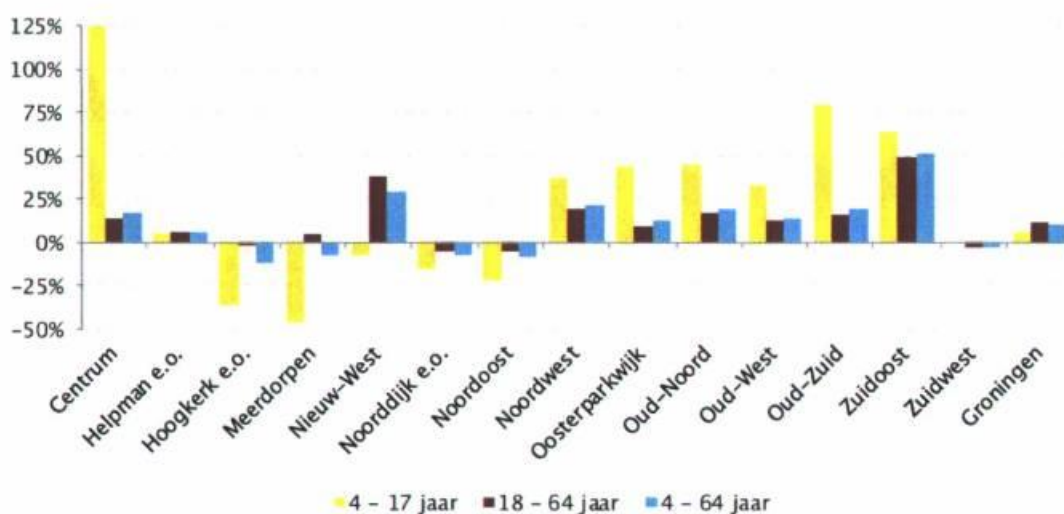
De bevolking in Groningen groeit tot 2030 met 14 procent tot ruim 228.000 inwoners (tabel B4.1). Ten opzichte van de bevolkingsprognose van 2012 is de bevolking in Groningen in totaal sterker gegroeid dan voorspeld. In afzonderlijke leeftijdscategorieën komt het voor dat een categorie minder sterk gegroeid is dan eerder voorspeld. De sterkere groei van de bevolking betekent dat de geprognosticeerde aantallen voor 2015, 2020 en 2030 uit het onderzoek van 2012 vaak een onderschatting zullen zijn.

Tabel B4.1 Bevolkingsprognose gemeente Groningen naar leeftijdsgroep

	2015	2020	2025	2030
6 - 11 jaar	9.336	9.740	9.730	10.008
Groei t.o.v. 2015 (%)		104%	104%	107%
12 - 17 jaar	9.419	9.459	10.016	10.066
Groei t.o.v. 2015 (%)		100%	106%	107%
18 - 54 jaar	126.819	132.332	137.446	142.690
Groei t.o.v. 2015 (%)		104%	108%	113%
6 - 54 jaar	145.574	151.531	157.192	162.764
Groei t.o.v. 2015 (%)		104%	108%	112%
alle leeftijden (0 - 100)	200.270	210.034	219.449	228.251
Groei t.o.v. 2015 (%)		105%	110%	114%

De bevolkingsgroei verschilt per wijk en per leeftijdscategorie. In onderstaande figuur is per wijk de bevolkingsontwikkeling tot 2030 zichtbaar voor de leeftijden 4 - 17 jaar, 18 - 64 jaar en 4 - 64 jaar. Dit zijn de leeftijdscategorieën die vanuit sport als meeste van belang worden gezien. De wijk Zuidoost laat in deze leeftijdscategorieën de grootste groei zien, terwijl in de wijken Hoogkerk, Meerdorpen, Noorddijk, Noordoost en Zuidwest een daling in het aantal inwoners tussen 4 en 64 jaar wordt verwacht. De gemiddelde groei is voor de 4 - 17 jarigen 6 procent tot 2030 en 11 procent voor de groep 18 - 64 jaar.

Figuur B4.1 Bevolkingsontwikkeling (2015 -2030) per wijk en leeftijdscategorie

Bijlage 5 Bezetting gymzalen per maand

Tabel B5.1 Bezetting gymzalen per maand (procenten)

	aug	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli
Agaatstr.	12	17	21	28	27	28	28	26	26	22	19	12
Canadaln.	52	57	55	64	63	65	64	53	54	50	50	44
Chopinln.	48	50	56	59	58	61	59	53	50	47	49	42
Corpushuys	35	49	53	67	69	65	66	64	67	47	37	34
Danszaal_Corpushuys	12	40	37	40	37	39	40	36	37	33	28	24
Folkingedw	21	24	26	28	29	27	26	25	24	25	23	16
Goudlaan	53	62	64	60	59	56	65	58	64	57	52	40
Goudrp.	52	55	56	61	59	60	60	56	60	51	52	47
Dojo_Goudrp.	9	10	11	8	8	10	9	8	8	8	9	8
Kam. Onnes_1	51	57	54	55	54	54	55	42	50	120	53	47
Kam. Onnes_2	50	56	55	52	53	53	53	40	48	120	51	47
Kam. Onnes_3	57	57	57	56	56	56	58	43	51	120	56	52
Kapteynln.	64	65	64	64	65	65	65	60	63	61	62	55
Dojo Kardinge	73	79	80	81	79	77	80	73	79	75	79	74
Kiel	43	47	48	47	46	50	50	49	50	51	51	44
Kluiverboo_1	30	46	47	47	46	49	47	44	41	9	7	6
Kluiverboo_2	38	60	59	59	58	60	59	55	21	19	9	6
Kluiverboo_3	36	54	52	53	52	51	53	48	17	14	13	11
Kruitgrach	56	57	59	60	61	63	58	44	52	51	54	51
Maresius	57	59	58	58	58	57	55	52	54	53	55	47
Melisseweg_1L	30	29	29	29	29	29	29	27	29	28	29	28
Melisseweg_2R	33	32	31	32	31	30	30	27	30	28	30	28
Molukenstr	45	46	43	47	46	56	55	53	58	54	55	44
Multatuli	43	54	58	59	57	61	61	56	51	50	51	41
Ossehoeder	58	64	64	66	67	68	67	63	65	63	67	54
Semmelweis	49	59	58	63	64	68	68	61	63	59	53	48
Siersteen	62	65	64	66	65	66	66	62	63	61	58	50
Slenk	46	56	55	56	56	56	56	54	56	52	52	44
Stjansnw	60	62	61	63	66	65	62	47	57	56	62	57
Stoepemah	45	51	49	55	53	57	57	52	57	49	48	39
Sweelinckl	39	56	59	60	60	56	60	59	54	52	57	44
Venstersch	52	53	51	57	52	54	53	51	51	47	43	32
Verl.Lodew	60	66	69	65	64	69	64	59	69	59	62	38
Vestdijkl	49	57	57	54	54	66	64	57	60	54	51	44
Violenstr_1	47	53	57	59	60	63	61	61	60	56	53	47
Violenstr_2	59	69	66	64	62	64	65	60	64	54	52	49
Zuiderweg	55	57	55	56	56	59	58	52	57	55	57	54
Totaal	46	52	52	54	54	55	55	50	50	52	46	39

Bijlage 6 Overzicht geïnterviewde organisaties

- Topsport Talentschool Werkman College (Rob Nieboer)
- Alfa-college (Josephien Rosens)
- Regionaal Trainingscentrum Basketbal (Harry Kuiper)
- Openbare Onderwijs Groep Groningen (Minke Dijkstra, per mail)
- Vereniging Christelijk Onderwijs Groningen (Petra van der Meulen)
- Sportcentrum RUG (Albert Koster)

Bijlage 7 Vraag-aanbodanalyse voetbal - variant

Tabel B7.1 Resultaat huidige capaciteit en benodigde capaciteit per sportpark (speeldag eindigt om 16.30 uur)

Sportpark	Capaciteit		Behoefte		Overschot/tekort	
	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden	Wedstrijd- velden	Trainings- velden
Het Noorden	3	2	4	2	-1	0
De Kring	1	2	1	1	0	1
De Parrel/Selwerd	2,5	1,5	1	1	1,5	0,5
Hoogkerk	3,5	2,5	6	2	-2,5	0,5
West-End/Vinkhuizen	8,5	4,5	8	4	0,5	0,5
Coendersborg	5	2	5	2	0	0
Corpus den Hoorn	5	4	5	2	0	2
Esserberg	7	3	10	4	-3	-1
Stadspark	1,5	1,5	2	1	-1,0*	0,5
Velocitas	2	1	3	1	-1	0
Engelbert	1	1	1	1	0	0
Kardinge	8	4	8	3	0	1
Lewenborg	2	2	3	1	-1	1
Totaal sportparken	50	31	57	25		

Tabel B7.2 Conclusies per sportpark

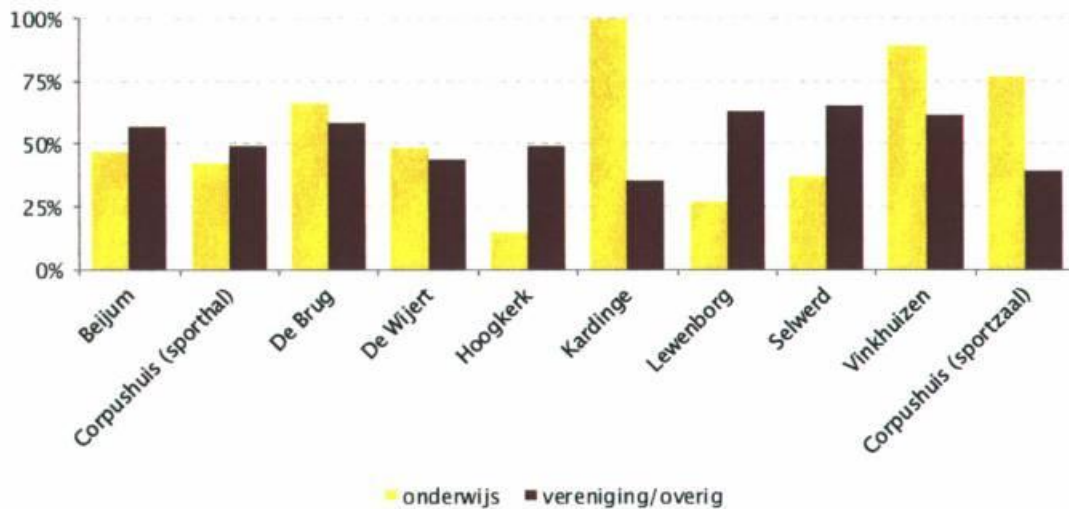
Sportpark	Resultaten per sportpark
Esserberg	Tekort van 3 wedstrijdvelden en 1 trainingsveld
Hoogkerk	Tekort van 2,5 wedstrijdveld en overschot van 0,5 trainingsveld
Het Noorden	Tekort van 1 wedstrijdveld
Velocitas	Tekort van 1 wedstrijdveld
Stadspark	Tekort van 1 wedstrijdveld en overschot van 0,5 trainingsveld
Lewenborg	Tekort van 1 wedstrijdveld en overschot van 1 trainingsveld
Engelbert	Conform behoefte
Coendersbrog	Conform behoefte
De Kring	Overschot van 1 trainingsveld
Kardinge	Overschot van 1 trainingsveld
Corpus den Hoorn	Overschot van 2 trainingsvelden
West-End/Vinkhuizen	Overschot van 0,5 wedstrijdveld en 0,5 trainingsveld
De Parrel/Selwerd	Overschot van 1,5 wedstrijdveld en 0,5 trainingsveld

Tabel B7.3 Conclusies per stadsdeel

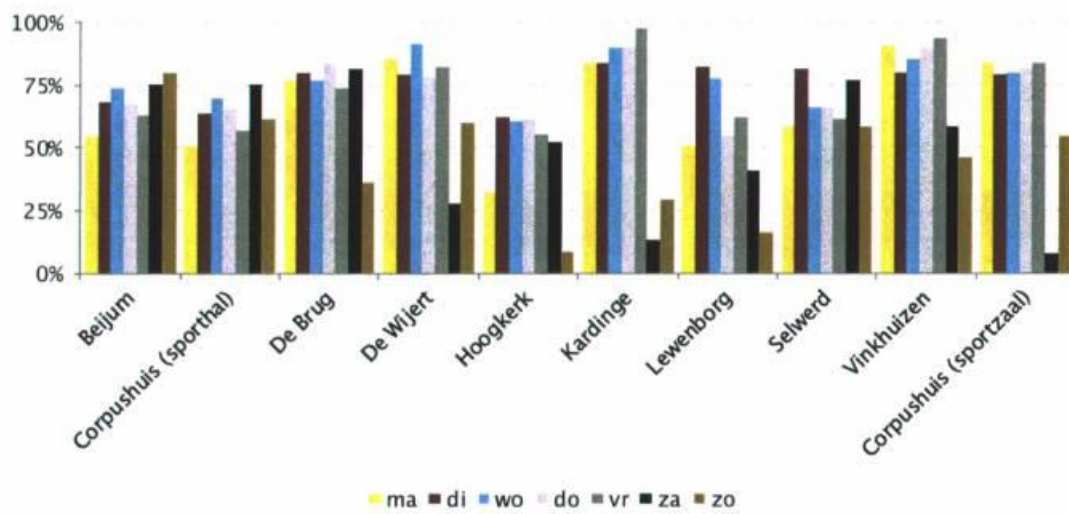
Stadsdeel	Sportparken	Optelling resultaten afzonderlijke sportparken
Centrum/Oude Wijken	Het Noorden	Tekort van 1 wedstrijdveld
Zuid	Coendersborg, Corpus den Hoorn, Esserberg Stadspark, Velocitas	Tekort van 5 wedstrijdvelden en overschot van 1,5 trainingsveld
Noorddijk	Engelbert, Kardinge, Lewenborg	Tekort van 1 wedstrijdveld en overschot 2 trainingsvelden
Noordwest	De Kring, De Parrel, Hoogkerk, West-End	Tekort van 0,5 wedstrijdveld en overschot van 2,5 trainingsveld

Bijlage 8 Bezetting per sporthal - uitsplitsingen

B8.1 Bezetting overdag (onderwijs) en 's avonds (vereniging/overig), per sporthal

B8.2 Bezetting in de maand februari, per dag en per sporthal

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl

bijlage 25g

bij college / raadsvoorstel
[(co)investeringsfonds sportaccommodaties
en Mulieronderzoek]

Behoeftte aan overdekt zwemwater in Groningen

Koen Breedveld

Corry Floor

Harold van der Werff

Björn Schadenberg

Behoefte aan overdekt zwembad in Groningen

in opdracht van de gemeente Groningen

**Koen Breedveld, Corry Floor, Harold van der Werff en Björn
Schadenberg**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Leeswijzer	8
2.	Huidige situatie	9
2.1	Zwembaden in Groningen	9
2.2	Bezoek Groningse zwembaden	10
2.3	Bezoekers Groningse zwembaden	12
2.4	Leden van zwem- en duikverenigingen	21
3.	Toekomstige vraag naar zwemmen	23
3.1	Zwemdeelname	23
3.2	Verandering in de demografie in Groningen	24
3.3	Veranderingen naar buurt	26
3.4	Vergelijking met andere gemeenten	27
3.5	Visie zwembadmanagers en zwemverenigingen	30
4.	Samenvatting en conclusie	33
	Literatuur	38
	Bijlage 1: Vragenlijst	40
	Bijlage 2: Additionele figuren	44

1. Inleiding

Voor het nemen van gefundeerde besluiten over welke aanpassingen in aanmerking komen voor financiering vanuit het door de gemeente Groningen op te zetten investeringsfonds, heeft de gemeente actuele gegevens nodig over de huidige en toekomstige vraag naar en aanbod van zwemwater. Met de prognoses die in dit onderzoek naar voren komen, kan de gemeente een juiste inschatting maken welke investeringen er op korte en lange termijn nodig zijn op het gebied van de zwemsport.

Het project maakt deel uit van een breder onderzoek naar de behoefte aan ruimte voor de buiten- en binnensport, nu en in de toekomst. Ook in 2008 en 2012 heeft het Mulier Instituut een dergelijk onderzoek voor de gemeente Groningen uitgevoerd, waarbij toen geen uitgebreide aandacht was voor zwembaden. De uitkomsten van het bredere onderzoek voor de buiten- en binnensport zijn separaat gepubliceerd in 'Ruimte voor sport in Groningen 2016 - 2030. Een vraag-aanbod analyse van buitensport- en binnensportaccommodaties, 2016 - 2030' (Wezenberg-Hoenderkamp, 2016).

In het voorliggende rapport wordt verslag gedaan van het onderzoek naar de behoefte aan zwemwater. Daarbij staat de volgende vraag centraal: *wat is de huidige en toekomstige (2020, 2025 en 2030) vraag naar overdekt zwemwater in de gemeente Groningen en hoe verhoudt dit zich tot het huidige aanbod?*

Daarbij zijn de volgende vier onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de huidige en toekomstige (2020, 2025 en 2030) vraag naar overdekt zwemwater voor zwemlesaanbieders, zwemverenigingen en recreatief gebruik in de gemeente Groningen?
2. Waar zijn per overdekt zwembad in de gemeente Groningen de betreffende bezoekers woonachtig, en hoe ver reizen zij gemiddeld naar het zwembad?
3. Wat is, op basis van vergelijkbare gemeenten met Groningen en buurgemeenten van Groningen, een minimaal benodigd verzorgingsgebied dan wel regionaal draagvlak voor overdekte zwembaden?
4. Welke zwembadconfiguratie voorziet in de actuele en toekomstige behoefte aan overdekte zwemvoorzieningen in de gemeente Groningen?

Het dient te worden opgemerkt dat het hier niet een onderzoek betreft naar de tevredenheid van de gebruikers met de kwaliteit van de Groningse zwembaden (in termen van dienstverlening, prijsstelling etc.). Evenmin betreft het hier een onderzoek naar de vraag of het huidige aanbod vanuit beheersmatig oogpunt voldoet (in termen van kosteneffectiviteit, marktgerichtheid of bestuurlijke besluitvorming). Het onderzoek betreft primair de vraag naar de (toekomstige) behoefte aan overdekt zwemwater¹.

¹ De Papiermolen en zwembad Hoogkerk zijn als buitenbaden niet meegenomen omdat deze baden zich uit hun karakter niet (structureel) lenen voor leeszweemen of voor benutting door de zwemsport, en dus niet kan worden betrokken bij de vraag of de stad voor die functies over voldoende badwater beschikt. Daarmee is niet gezegd dat De Papiermolen (of andere buitenbaden) geen belangrijke maatschappelijke functie vervullen voor de stad.

Om de vragen die in dit onderzoek centraal staan te beantwoorden, is gebruik gemaakt van de volgende methoden:

- Informatie over de Groningse zwembaden (bezoekcijfers, weekroosters, eerder verrichte onderzoeken);
- Enquête onder bezoekers van de drie Groningse zwembaden;
- Interviews met het hoofd zwembaden van de gemeente Groningen, bestuurders van zwemverenigingen en eigenaren van zwemscholen;
- Ontwikkeling van deelname aan zwemmen aan de hand van bezoekcijfers van het CBS, ledentalontwikkelingen bij de KNZB en landelijke sportdeelname-onderzoeken;
- Het doorrekenen van de ontwikkeling van de omvang en samenstelling van de bevolking (naar leeftijd) van Groningen;
- Inventarisatie van zwembaden in zeven buurgemeenten (Bedum, Ten Boer, Haren, Hoogezand, Leek, Zuidhorn en Drachten) en in vijf met Groningen vergelijkbare gemeenten (Enschede, Tilburg, Nijmegen, Zwolle, Arnhem).

1.1 Leeswijzer

De opbouw van het rapport is als volgt. In hoofdstuk twee beschrijven we eerst op hoofdlijnen de huidige situatie: de zwembaden die er zijn in Groningen en de bezoekers die daarvan gebruikmaken. In hoofdstuk drie vertalen we deze uitkomsten naar een prognose van de toekomstige behoefte aan overdekt zwemwater in de gemeente. We doen dat door te berekenen wat de implicaties zijn van de veranderende demografie in de gemeenten, door de weekroosters van de zwembaden te analyseren, door te kijken naar het aanbod aan zwemwater in vergelijking met andere gemeenten en door de uitkomsten uit de interviews met zwembadmanagers, verenigingen en zwemscholen te analyseren. We sluiten het rapport in hoofdstuk vier af met onze conclusies en aanbevelingen.

2. Huidige situatie

In dit hoofdstuk beschrijven we de actuele situatie wat betreft het aanbod van en vraag naar (overdekt) zwemwater.

2.1 Zwembaden in Groningen

De gemeente Groningen beschikt over drie openbare, overdekte zwembaden, die alle in eigen beheer worden geëxploiteerd (door Werkmaatschappij Sport en Recreatie). Zwembad Kardinge is onderdeel van het Sportcentrum Kardinge, het grootste multifunctionele sportcentrum van Noord-Nederland. Dit sportcentrum trekt jaarlijks ruim een half miljoen bezoekers. In het sportcentrum kan men naast zwemmen ook schaatsen, zwemmen, tennissen, of squashen. In de sporthal of dojo kunnen nog andere sporten worden beoefend. Daarnaast beschikt het sportcentrum over een apart horecadeel. Het bad telt vijf bassins, waaronder een 25 meter bad en een uitgebreid recreatiebad.

Zwembad De Parrel is een kleiner opgezet zwembad met een sterke buurtfunctie en alleen een 25 meter bad en een instructiebad. Het Helperzwembad is een buurt- en verenigingsbad en ligt het zuidelijkst van de drie baden. Dit in 1925 geopende zwembad kenmerkt zich vooral door de karakteristieke buitenkant en sfeervolle inrichting en telt twee (smallere) 25 meter baden.

Tabel 2.1 Enkele karakteristieken van de Groningse openbare, overdekte zwembaden

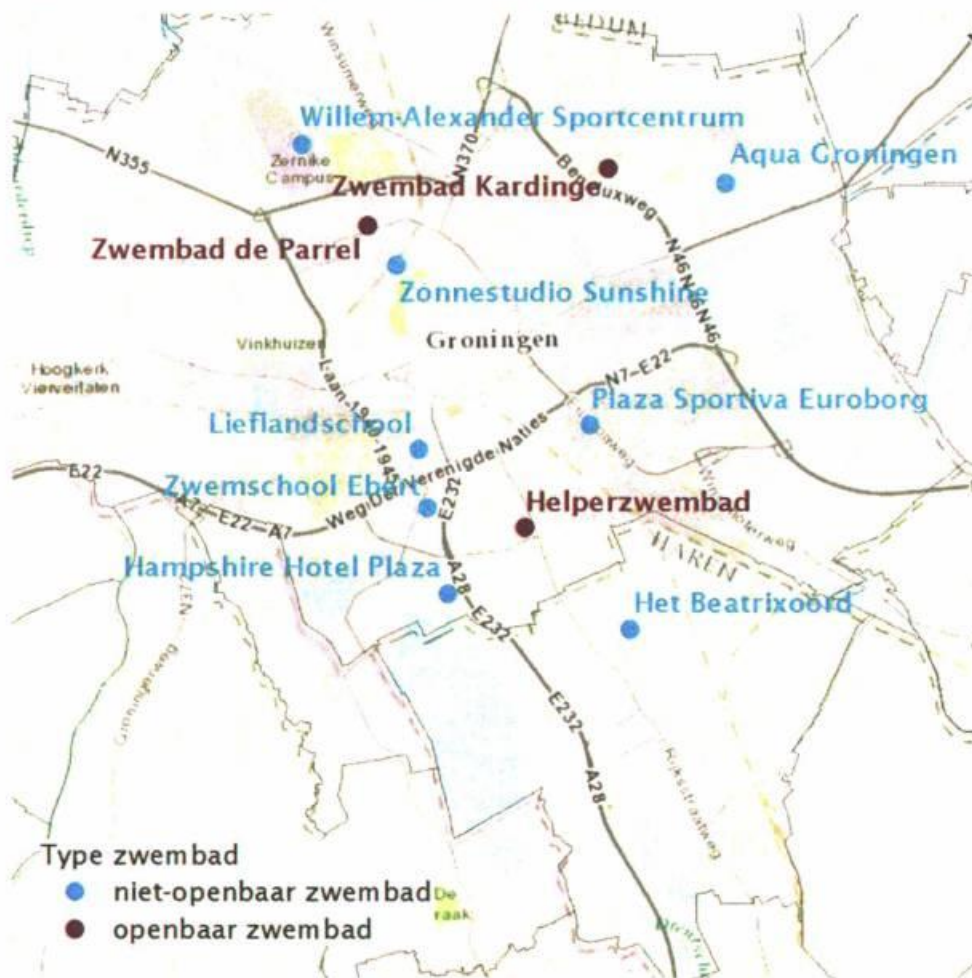
	Kardinge	Helperbad	De Parrel
Aantal bassins (zonder buitenbad)	5	2	2
Totale wateroppervlakte (zonder buitenbad)	1.045	650	490
Aparte horeca	Ja	Ja / nee	Nee
Geopend in het jaar	1992	1925	

Bron: gemeente Groningen, 2016

Naast de drie genoemde zwembaden wordt in Groningen ook gezwommen in acht andere, deels openbare baden waaronder ook het 25-meterbad in het Willem-Alexander Sportcentrum² (kaart 2.1). Het betreft hier onder andere leszwemmen in baden die eigendom zijn van particuliere zwemscholen of door hen worden gehuurd. In totaal zijn in de gemeente twaalf zwemscholen en negentien zwemverenigingen actief.

² In het bad op het Willem-Alexander Sportcentrum (Zernike campus) wordt (in onderwijsperiodes) doordeweeks en overdag gebruik gemaakt voor lessen van de ALO. Naschools geeft de ALO er als leerwerkplek zwemles aan kinderen uit de stad. In de avond zijn studentenverenigingen De Golfbreker (wedstrijdzwemmen) en De Walvisch (waterpolo) in het bad actief en is het bad verder vrijwel doorlopend beschikbaar voor bezitters van de ACLO-pas (studentensport). Op zaterdagmiddag is er wisselend gebruik door de ACLO. Op zondagochtend wordt het bad vanaf 2017 gebruikt door een commerciële zwemschool.

Kaart 2.1: Groningse overdekte zwembaden anno 2016

Bron: inventarisatie Mulier Instituut, 2016

2.2 Bezoek Groningse zwembaden

De drie Groningse openbare, overdekte zwembaden trekken elk jaar samen zo'n 400.000 bezoekers (tabel 2.2). In 2013 waren er aanzienlijk minder, wat voor rekening komt van Kardinge. Van mei 2013 t/m begin maart 2014 vond in dat zwembad een grootscheepse verbouwing plaats, waarbij het zwembad in juli en augustus voor het publiek was gesloten. Als 2013 buiten beschouwing wordt gelaten, is het bezoek aan de drie zwembaden constant. Bij die constatering past wel de kanttekening dat de omvang van de stad in de periode 2005-2015 is gegroeid (van 180.000 in 2005 naar 198.000 in 2015). Per hoofd van de bevolking was er dus ook in Groningen sprake van een lichte daling van het zwembadbezoek (van 2,3 per hoofd van de bevolking in 2005 naar 2,1 in 2015).

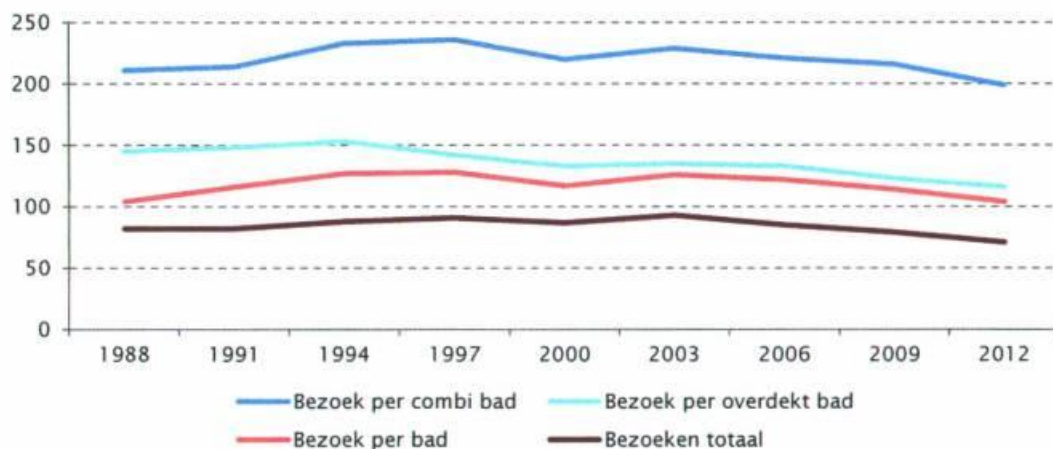
Tabel 2.2 Aantal bezoeken aan overdekte openbare zwembaden in Groningen

	2005 *	2010 *	2012	2013	2014	2015
Kardinge	217.927	197.600	194.171	149.022	189.654	200.658
Helperzwembad	93.813	89.611	93.452	101.054	105.689	103.997
De Parrel	98.297	94.100	110.202	116.661	110.410	107.417
Totaal	410.037	381.311	397.825	366.737	405.753	412.072

Bron: Sportmonitor Groningen 2015 (*) / opgave gemeente

Het licht dalende aantal bezoekers per hoofd van de Groningse bevolking past overigens in het landelijke beeld. Cijfers van het CBS laten zien dat ook landelijk de bezoeken aan zwembaden (al langer) onder druk staan (figuur 2.1; zie ook Van der Werff & Breedveld, 2013).

Figuur 2.1: Ontwikkeling bezoekcijfers zwembaden landelijk, 1988-2012

Noot: Bezoek totaal * 1 miljoen, per bad per jaar * 1.000

Bron: CBS (www.statline.cbs.nl)

Met meer dan 200.000 inwoners geven de ruim 412.000 bezoekers aan de drie openbare, overdekte Groningse zwembaden een 'animocijfer' van 2,1. Landelijk trokken dergelijke zwembaden in 2012 39 miljoen bezoekers (cijfers CBS, uit bron figuur 2.2). Op een totaal van 16,7 miljoen inwoners geeft dat landelijk voor overdekte zwembaden een animocijfer van 2,3. De landelijke cijfers zijn echter over 2012, maar ook in dat jaar was het animocijfer voor de drie Groningse zwembaden 2,1 (397.825 bezoeken). Het animocijfer van de Groningse zwembaden ligt dus net onder het landelijk gemiddelde.

Afgezet tegen het aantal inwoners trekken de Groningse openbare, overdekte zwembaden per m² overdekt zwemwater³ 189 bezoekers. Landelijk geldt een getal van 250 als gemiddeld (en 300 als 'erg druk bezet'). Het relatief lage aantal inwoners per meter zwemwater is indicatief voor het feit dat in Groningen ook gebruik wordt gemaakt van andere baden, met name voor leszwemmen, maar ook voor het verenigingszwemmen.

³ Zie voor details over oppervlakte zwemwater hoofdstuk drie.

2.3 Bezoekers Groningse zwembaden

Om meer informatie te verzamelen over het gebruik van de Groningse zwembaden, zijn van 12 maart tot en met 6 april op uiteenlopende dagen en tijden onder de bezoekers van de drie Groningse zwembaden vragenlijsten afgenomen. Dit is gebeurd door studenten van de Hanzehogeschool Groningen, onder supervisie van de staf. In totaal zijn 566 vragenlijsten afgenomen⁴ bij verschillende doelgroepen.

Achtergrondkenmerken

Uit de enquêtes komt naar voren dat in alle zwembaden meer vrouwen dan mannen zwemmen (tabel 2.3). Dat verschil is in Kardingse het grootst. Naar leeftijd doen zich tussen de drie zwembaden enige accentverschillen voor. Het Helperzwembad kent de laagste gemiddelde leeftijd (39 jaar) en De Parrel de hoogste (46 jaar). Het Helperzwembad telt de meeste bezoekers die lid zijn van een zwem- of duikvereniging (33%).

Tabel 2.3 Bezoekers naar geslacht, leeftijd en verenigingslidmaatschap (n=640)

		Totaal	Kardingse	Helperzwembad	De Parrel
Geslacht	Man	43	45	47	35
	Vrouw	57	55	54	65
Leeftijd	- 19 jaar	16	18	19	11
	20 - 39 jaar	32	33	34	28
	40 - 59 jaar	27	22	29	31
	60+	25	27	19	29
Lid van een zwem- of duikvereniging	Ja	19	12	33	10
	Nee	81	88	67	90

Afstand en reistijd

De deels verschillende functies van de zwembaden vertaalt zich ook in de reisafstand van de bezoekers. Twee derde van de bezoekers van De Parrel is minder dan tien minuten onderweg om bij dit zwembad te komen (tabel 2.4). Bij Kardingse en het Helperzwembad is ongeveer de helft binnen die tijd bij het zwembad.

Tabel 2.4 Gemiddelde reistijd naar een zwembad (in procenten)

	Totaal	Kardingse	Helperzwembad	De Parrel
0 tot 10 minuten	58	51	57	68
10 tot 30 minuten	37	44	41	25
30 minuten of langer	5	5	3	7

⁴ Zwembad Kardingse 197, Helperzwembad 200 en De Parrel 169. In bijlage 1 is de complete vragenlijst opgenomen.

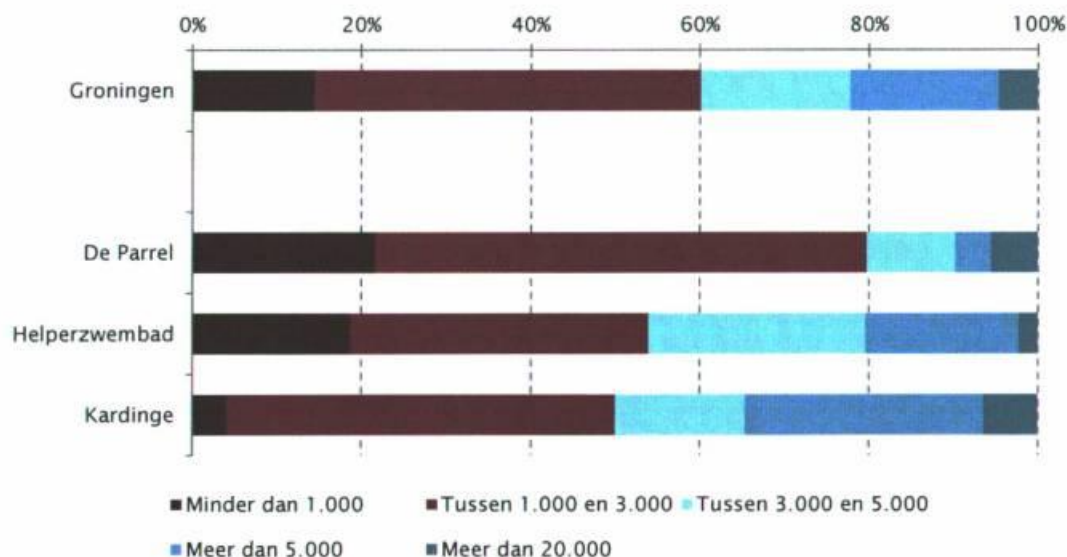
Van de bezoekers is naast de reistijd in minuten ook de reisafstand in meters bekend. De gemiddelde afstand naar Kardinge is bijna 8 kilometer en naar het Helperzwembad en De Parrel is dit beide 4 kilometer (tabel 2.5). De gemiddelde afstand wordt echter sterk beïnvloed door een aantal bezoekers die ver weg wonen. Als wordt gekeken naar de mediaan (de helft van de bezoekers reist minder dan die afstand, de andere helft reist meer), ontstaat een ander beeld: de helft van de bezoekers van Kardinge reist niet meer dan drie kilometer en bij De Parrel is dat minder dan 2 kilometer.

Tabel 2.5 Reisafstand naar een zwembad (in meters)

	Totaal	Kardinge	Helperzwembad	De Parrel
Gemiddeld	5.351	7.850	4.086	3.938
Mediaan	2.429	3.003	2.381	1.896

Ook figuur 2.2 geeft een beeld van de afstand die de bezoekers hebben moeten afleggen naar het zwembad. De Parrel is duidelijk een zwembad met een lokaal verzorgingsgebied. 80 procent van de bezoekers woont binnen een straal van 3 kilometer. Kardinge heeft een groter verzorgingsgebied. 4 procent woont binnen een straal van één kilometer van het zwembad en 35 procent woont buiten een straal van 5 kilometer. Het Helperzwembad zit daar tussenin.

Figuur 2.2 Verdeling van bezoekers Groningse zwembaden naar afstand

Het bovenstaande wordt bevestigd als we kijken naar de 'stippenwolk' van de bezoekers van de drie baden (kaart 2.2). Bij De Parrel is er een sterke concentratie van stippen direct om het zwembad heen en bij Kardinge zijn de stippen meer over de gemeente verspreid. We merken op dat bezoekers die ver buiten Groningen wonen niet in de kaarten zijn opgenomen.

Kaart 2.2 Verdeling van bezoekers Groningse zwembaden naar afstand

Bron: gemeente Groningen (bewerking Mulier Instituut)

Behalve postcodes van de bezoekers die de vragenlijst hebben ingevuld, zijn ook postcodes van de abonneerders bekend. Hierbij kan geen onderscheid worden gemaakt naar zwembad, omdat de abonnementen voor elk van de drie openbare, overdekte zwembaden geldig zijn. Uit de administratie van de zwembaden blijkt dat 90 procent van de abonneerders in Groningen woont (bron: gemeente Groningen; zie bijlage 2).

Vervoermiddel

Het meest gebruikte vervoermiddel naar het zwembad is de fiets (50%). Een derde kiest voor de auto of de motorfiets (36%). Acht procent gaat te voet, drie procent komt met het openbaar vervoer en een enkeling komt met de bromfiets of scooter (1%). Kardinge is hierin licht afwijkend omdat daar de helft met de auto of motorfiets komt (50%) en 41 procent met de fiets. Verenigingsleden nemen relatief vaker de auto (47%) en minder de fiets (43%).

Bezoek aan andere zwembaden

Enigszins in lijn met deze bevinding is de constatering dat 59 procent van de bezoekers ook andere zwembaden bezoekt dan het bad waar zij de vragenlijst hebben ingevuld (tabel 2.6). Een derde (32%) zwemt (ook) in zwembaden buiten Groningen. In welke mate dit gebeurt (met regelmaat of eerder incidenteel) kon op basis van de uitgezette vragenlijst niet worden vastgesteld.

De helft van de bezoekers van Kardinge (53%) bezoekt ook andere zwembaden. Bij het Helperzwembad (59%) en De Parrel (65%) zijn de bezoekers minder honkvast.

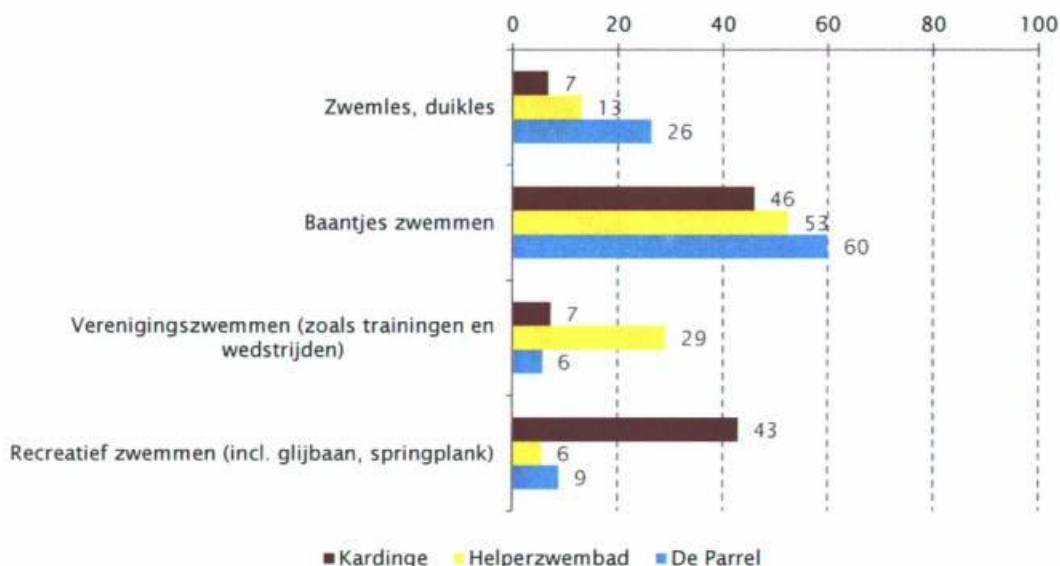
Tabel 2.6 Bezoek aan andere zwembaden (in procenten)

	Totaal	Kardinge	Helperzwembad	De Parrel
Ja, in Groningen	39	27	43	48
Ja, buiten Groningen	32	37	31	27
Nee	41	47	41	35

Activiteiten en frequentie

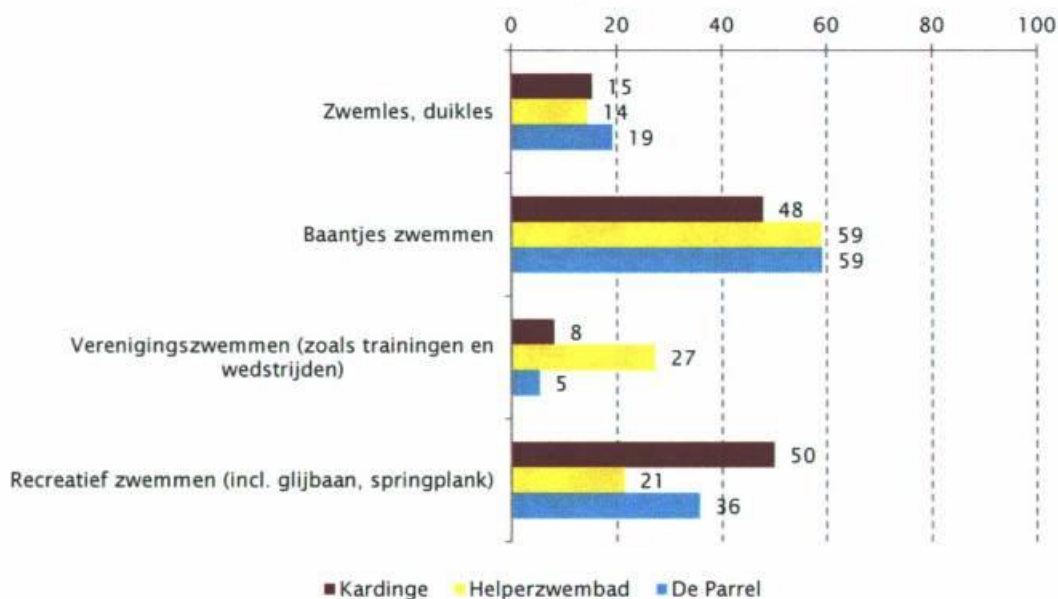
Uit een vraag naar de ondernomen activiteiten in het zwembad komt eens te meer de 'kleur' van de diverse baden naar voren. Kardinge kent het grootste aandeel recreatieve zwemmers, het Helperzwembad het grootste aandeel verenigingszwemmers. De Parrel heeft het grootste aandeel baantjeszwemmers, hoewel de twee andere zwembaden daar niet veel bij achterblijven (figuur 2.3). Naar leeftijd gekeken, valt vooral de oververtegenwoordiging van de groep van 19 jaar en jonger bij het verenigingszwemmen (23%) op. In baantjeszwemmen is de jeugd (15%) echter veel minder geïnteresseerd. Een groot deel van de personen van 60 jaar en ouder (72%) doet juist wel aan baantjeszwemmen.

Figuur 2.3 Activiteiten tijdens het bezoek (in procenten)

Verder is gevraagd naar welke activiteiten tijdens andere bezoeken aan de drie Groningse openbare, overdekte zwembaden worden ondernomen. Die activiteiten wijken niet veel af van de activiteiten bij het laatste bezoek (figuur 2.4). Bij andere bezoeken wordt zwemles/duikles vaker genoemd door bezoekers van Kardingse. Bezoekers die in het Helperzwembad of in De Parrel zijn geënquêteerd, noemen vaker dat ze bij andere bezoeken ook recreatief zwemmen.

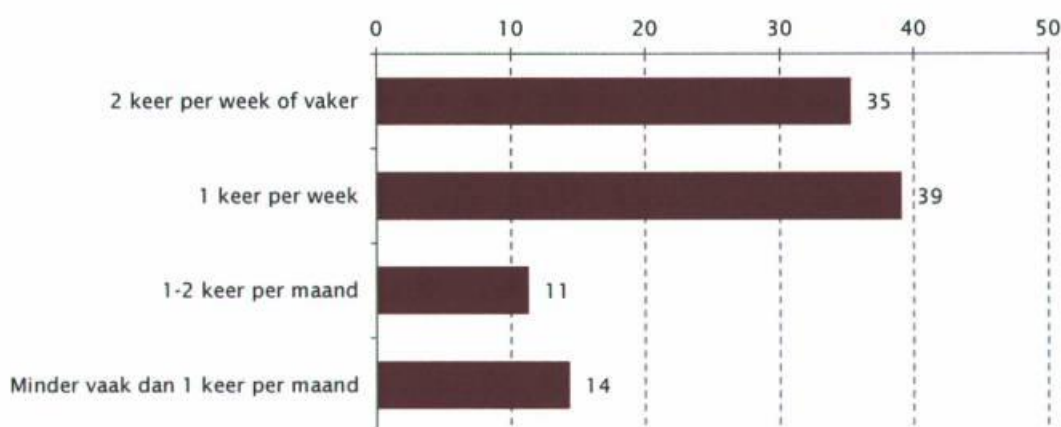
Figuur 2.4 Activiteiten tijdens andere bezoeken aan de drie Groningse openbare, overdekte zwembaden (in procenten)

Ook is gevraagd hoe vaak de drie Groningse openbare, overdekte zwembaden de afgelopen twaalf maanden zijn bezocht. Een derde gaat minimaal twee keer per week naar het zwembad en een iets groter deel doet dat één keer per week (figuur 2.5). 11 procent bezoekt de zwembaden één tot twee keer per maand en 14 procent gaat minder vaak dan één keer per maand.

Met name de leden van zwem- en duikverenigingen bezoeken het zwembad frequent. 60 procent van hen is minimaal twee keer per week in het zwembad te vinden. Ook oudere bezoekers bezoeken de zwembaden veelvuldig. Van de bezoekers van 40-59 jaar gaat 89 procent minimaal wekelijks naar het zwembad en van de leeftijdsgroep 60 jaar en ouder is dat liefst 94 procent.

Figuur 2.5 Het aantal bezoeken aan de drie Groningse openbare, overdekte zwembaden in de laatste twaalf maanden (in procenten)

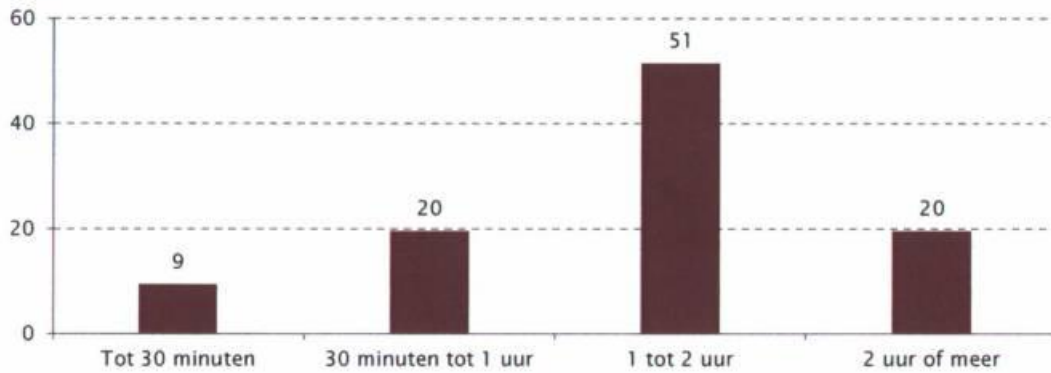

Verblijfsduur

Bij het afnemen van de vragenlijst is het tijdstip van het afnemen van de enquête genoteerd en in de vragenlijst is gevraagd hoe laat de bezoekers die dag zijn aangekomen. De gemiddelde bezoekduur bedraagt bijna anderhalf uur. Als mensen alleen hun kind ophalen of wegbrengen voor bijvoorbeeld een zwemles duurt het bezoek slechts enkele minuten. In totaal blijft 9 procent hooguit een half uur in het zwembad en 20 procent blijft een half uur tot een uur. De helft is één tot twee uur in het zwembad en 20 procent zelf twee uur of langer (figuur 2.6).

De bezoekers van Kardingse (ruim 2 uur) verblijven gemiddeld langer in het zwembad dan bezoekers van het Helperzwembad (1 uur en 16 minuten) en De Parrel (53 min.). Bezoekers tot en met 19 jaar (2 uur), zijn langer in het zwembad dan bezoekers van 20-39 jaar (1 uur en 30 min.), van 40-59 jaar (1 uur en 10 min.) en 60 jaar en ouder (1 uur en 12 min.). Recreatieve zwemmers (2 uur en 30 min.) blijven het langst in het zwembad en leswemmers (49 min.) het kortst. Daarbij merken we op dat een aantal ouders enkel en alleen hun kind wegbracht of voor het leswemmen heeft opgehaald.

Figuur 2.6 Duur van het bezoek aan een openbaar, overdekt zwembad in Groningen (n=552)

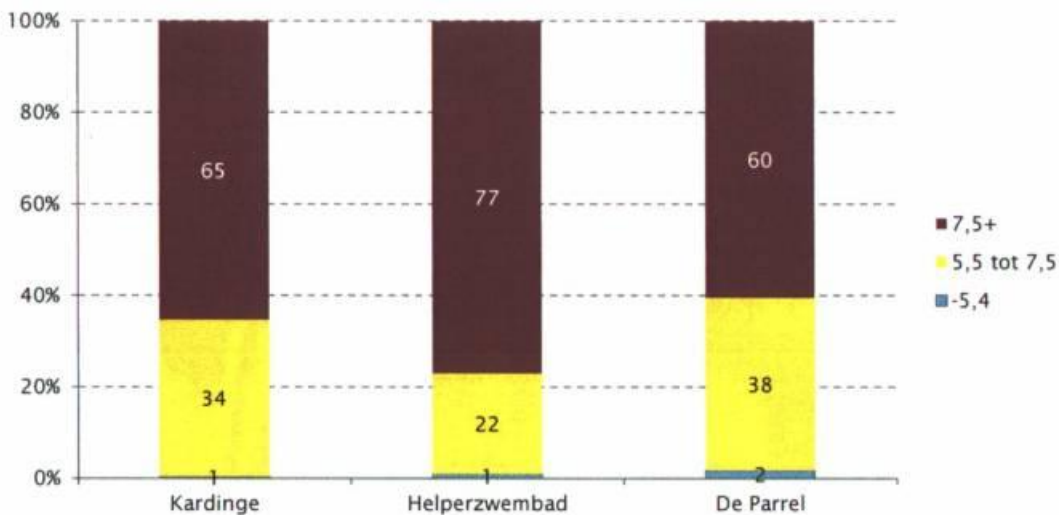

Waardering

De bezoekers waarderen de zwembaden in Groningen gemiddeld met een 7,8. Twee derde geeft een 7,5 of hoger en bijna een derde een cijfer van 5,5 tot 7,5. Een enkeling geeft een onvoldoende.

De drie zwembaden verschillen in geringe mate in de waardering die ze krijgen (zie figuur 2.7). Het Helperzwembad scoort gemiddeld het best (8,0), maar Kardingse (7,8) en De Parrel (7,7) zitten daar niet ver onder.

Figuur 2.7 Waardering voor de zwembaden (rapportcijfer)

Aan de bezoekers is in een open vraag voorgelegd wat voor hen de belangrijkste sterke punten en aandachtspunten van het zwembad zijn. De meeste bezoekers noemen een of twee punten en sommigen noemen er drie of meer. Opvallend is dat wat sommige bezoekers als sterk punt ervaren, voor anderen juist een punt van aandacht kan zijn. De verschillen tussen de zwembaden zijn gering. Het betreft vooral accentverschillen.

De meest genoemde sterke punten van Kardinge zijn: de vele recreatieve voorzieningen (bubbelbad, duikplank, glijbaan, golfslagbad, stroomversnelling, horeca), ook voor de doelgroep kinderen; verschillende bassins; ruime openingstijden; schoon; ruim en overzichtelijk opgezet; gezellige sfeer; vriendelijk personeel; ruime openingstijden; de nabijheid van het zwembad en goede bereikbaarheid. De meest genoemde aandachtspunten van Kardinge zijn: koude douches; slechte hygiëne; gladde vloeren. Daarnaast geven bezoekers nog enkele wensen voor dit bad aan, te weten: groter buitenbad; meer uren voor banenzwemmen; meer glijbanen en ruimere openingstijden.

Bij Het Helperzwembad worden met name de volgende sterke punten genoemd: mooi en sfeervol zwembad (historie); goede watertemperatuur; goede voorzieningen; vriendelijk personeel; ruime openingstijden; en nabijheid.

Als aandachtspunten worden aangegeven: watertemperatuur (zowel te warm als te koud wordt genoemd); openstelling in de zomer (nu is het zwembad dicht in de zomer); de openingstijden van de kantine; en meer regulering van banenzwemmen.

De meest genoemde sterke punten van De Parrel zijn: goede zwemlessen; goede openingstijden; niet te druk; gezellige en relaxte sfeer; vriendelijk personeel, recreatieve voorzieningen (duikplank, glijbaan, koffie in het café); nabijheid en goede bereikbaarheid.

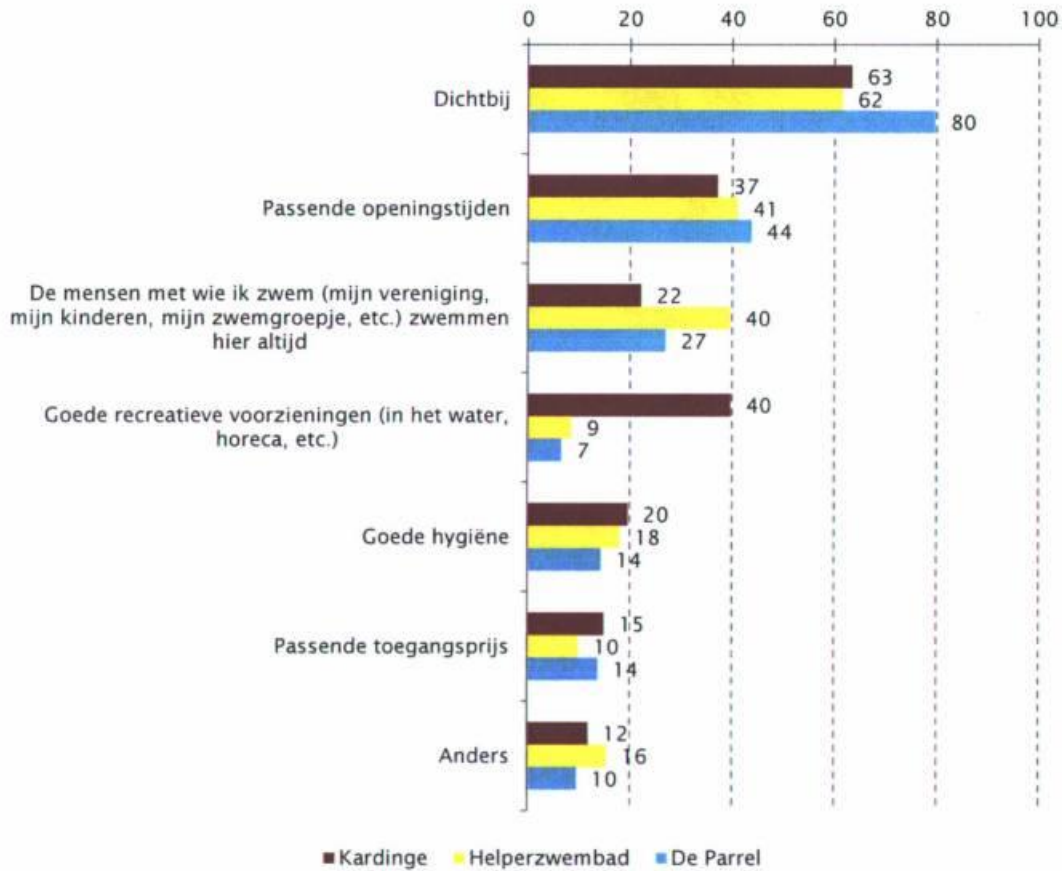
De aandachtspunten die worden genoemd zijn: de prijs (te duur); openingstijden mogen ruimer (met name voor recreatief zwemmen); watertemperatuur is te laag; ruimere/beter toegankelijke kleedvoorzieningen gewenst.

Bezoekredenen

In het onderzoek is ook gevraagd naar de redenen waarom mensen een bepaald zwembad bezochten. Hieruit komt naar voren dat de afstand (dichtbij) voor mensen de belangrijkste reden is om een bepaald zwembad te bezoeken, vooral voor bezoekers van De Parrel (figuur 2.8). Op enige afstand volgen dan de motieven 'openingstijden' en 'gezelschap'.

Bij verenigingszwemmers is 'gezelschap' uiteraard meer leidend (82%). Nabijheid (34%) en passende openingstijden (17%) worden minder vaak genoemd. Voor niet-leden is dichtbijheid (76%) veruit het belangrijkste en ook openingstijden (46%) spelen een rol. Voor niet-leden is het gezelschap (18%) minder van belang. Recreatieve voorzieningen, hygiëne en toegangsprijs spelen in veel mindere mate een rol, al zien we wel dat met name Kardinge vanwege zijn specifieke voorzieningen mensen trekt.

Figuur 2.8 Redenen om een openbaar overdekt zwembad in Groningen te bezoeken (in procenten)

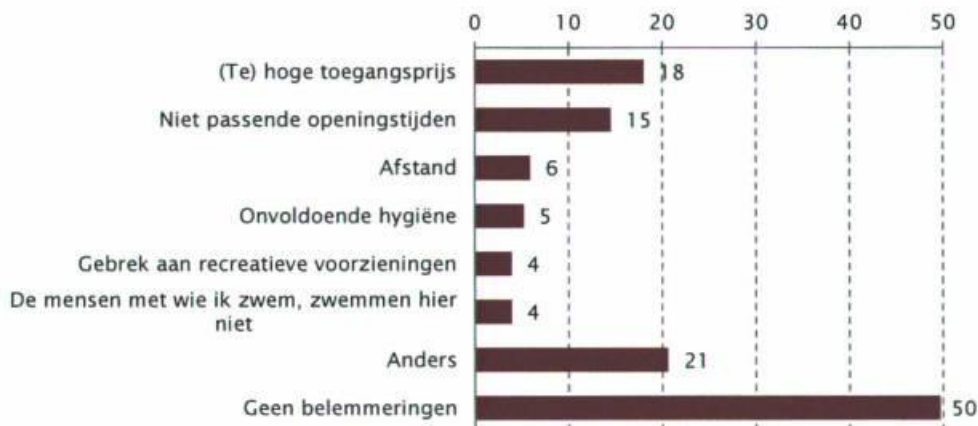

Toekomstig bezoek

Tot slot is ook gevraagd naar toekomstig zwembadbezoek. Daaruit komt naar voren dat ruim een derde (38%) van plan is om in de toekomst vaker een openbaar zwembad in Groningen te bezoeken, een kwart (27%) geeft aan dit misschien te doen en een derde (35%) geeft aan niet te verwachten vaker naar een Gronings openbaar zwembad te gaan. Klaarblijkelijk liggen er nog wel kansen voor zwembaden om hun bezoekersaantallen te vergroten, al blijft het de vraag in hoeverre dergelijke intenties zich in concreet gedrag om laten zetten. Hierover zij ook opgemerkt dat deze vraag alleen gesteld is aan mensen die al zwemmen, en niet aan mensen die nu niet zwemmen (althans niet in Groningse zwembaden).

Op de vraag of men ook belemmeringen ervaart om meer te gaan zwemmen, antwoordt de helft van ondervraagde bezoekers dat zij eigenlijk geen belemmeringen ervaren (figuur 2.9). Of mensen gaan zwemmen ligt klaarblijkelijk niet zozeer aan hoe het aanbod er in Groningen uitziet of hoe dat wordt vormgegeven, maar dat zwemmen meer in het algemeen niet wordt gezien als iets dat men vaker wil doen. De factor die het vaakst als belemmering wordt genoemd is een te hoge toegangsprijs (18%), gevolgd door openingstijden die niet passen (15%). Afstand speelt in veel mindere mate een rol (6%). Verder spelen er de nodige 'andere' belemmeringen.

Figuur 2.9 Belemmeringen om in de toekomst (nog) vaker een openbaar overdekt zwembad in Groningen te bezoeken (in procenten)

2.4 Leden van zwem- en duikverenigingen

In Groningen zijn 19 zwem- en duikverenigingen actief. Van de KNZB zijn gegevens verkregen van de inwoners van de stad die lid zijn van bij de bond aangesloten verenigingen. In totaal zijn er 1.333 Groningers lid van een bij de KNZB aangesloten zwemvereniging. Hoewel deze leden niet direct zijn te koppelen aan een zwembad, valt wel op dat de drie openbare, overdekte zwembaden zich bevinden in buurten met een relatief hoog aandeel verenigingszwemmers.

Van de grootste zwemvereniging in de stad, TriVia, komt 77% uit de stad en 23% van buiten de stad⁵.

Kaart 2.3 Percentage bewoners dat lid is van een bij de KNZB aangesloten vereniging

Bron: KNZB (bewerking Mulier Instituut)

⁵ Opgave TriVia.

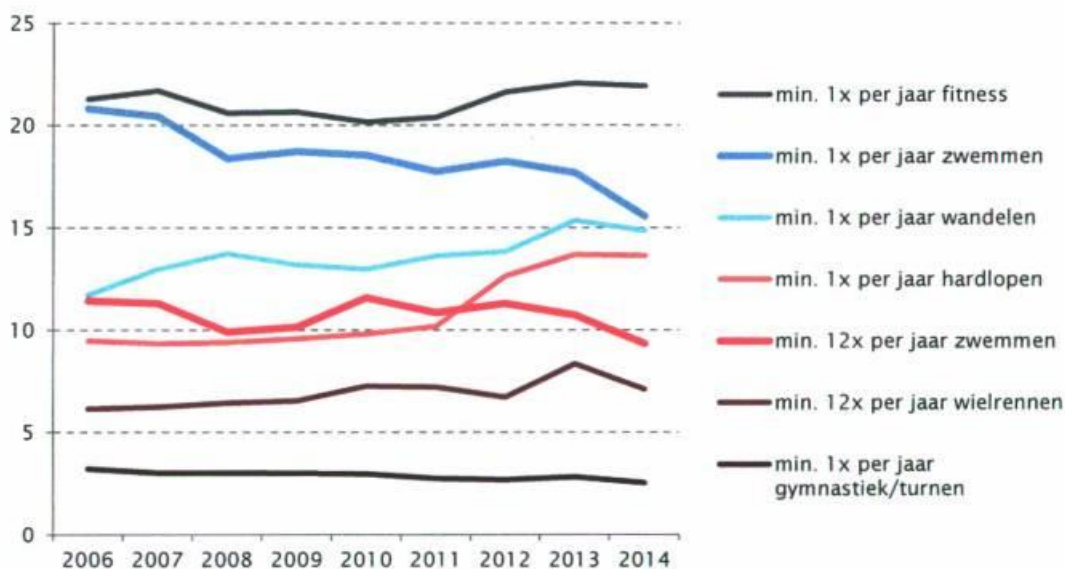
3. Toekomstige vraag naar zwemmen

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de toekomstige vraag naar zwemmen in overdekte zwembaden in Groningen. We doen dit door te kijken naar de veranderende demografische opbouw van de gemeente (par. 3.1); door de situatie in Groningen te vergelijken met die in andere gemeenten (par. 3.2) en door de antwoorden te analyseren van de gesprekken met de managers, de zwemverenigingen en de zwemscholen (par.3.3).

3.1 Zwemdeelname

Kijken we eerst naar de vraag naar zwemmen, dan valt op dat het zwemmen c.q. de zwemsport al een aantal jaren moeite heeft om zich staande te houden. Waar andere min of meer vergelijkbare sporten zoals hardlopen, wielrennen, wandelen en fitness de afgelopen jaren nog op groei mochten rekenen, kalfde het aandeel mensen dat zwemt de afgelopen jaren verder af (figuur 3.1). Van de bevolking van 6 tot 79 jaar had in 2014 16% gezwommen, tegen 21% in 2006. Het aandeel mensen dat minimaal eens per maand zwemt, daalde in die periode van 11% naar 9% (zie ook figuur 2.2). Het ledental van de KNZB ligt daarbij al decennia op 140.000-150.000, bij een groeiende bevolking en een - op de lange termijn - gestegen sportdeelname (Van der Werff & Breedveld, 2013; Breedveld & Hover, 2016). Een verklaring voor die daling is niet eenvoudig te geven. De recessie speelt zeker een rol. Aangetoond is dat de recessie vooral doorwerkt in sporten waar losse kaartverkoop een grote rol speelt, zoals het geval is bij zwemmen (Hoekman et al., 2014). Daarnaast bestaat het gevoel dat andere sporten (fitness, hardlopen) de afgelopen jaren meer in staat zijn gebleken om in te spelen op de wens van veel mensen om zonder veel poespas en plichtplegingen iets aan hun gezondheid te doen, in een sfeer die vernieuwing en dynamiek uitstraalt.

Figuur 3.1: Deelname aan zwemmen en gerelateerde sporten, 2006-2014 (in procenten van de Nederlandse bevolking 6-79 jaar)

Bron: Obin (bewerking Mulier Instituut)

Op grond van deze landelijke ontwikkeling is de verwachting dat de vraag naar zwemmen in Nederland de aankomende jaren eerder kleiner dan groter zal worden. De vraag is in hoeverre de situatie in Groningen van deze landelijke trends afwijkt.

3.2 Verandering in de demografie in Groningen

Zwemmen is een van de weinige sporten die niet een sterk verval naar leeftijd kent, zoals bijvoorbeeld voetbal, hockey en basketbal die wel kennen. Sterker nog, uit een analyse van de gegevens uit de Gezondheidsenquête van het CBS⁶, blijkt dat het aandeel mensen dat in een 'normale' week zwemt onder oudere bevolkingsgroepen niet veel lager ligt dan onder jongere leeftijdsgroepen. Gemiddeld zwemt in een willekeurige week 4,7% van de Nederlanders vanaf 10 jaar⁷, waarbij dit percentage alleen duidelijk hoger ligt voor de groep 20-29-jarigen en voor de 60-84-jarigen.

In welke mate hebben veranderingen in de omvang en samenstelling van de Groningse bevolking gevolgen voor de vraag naar zwemwater? In tabel 3.1 is het effect van de demografische verandering berekend, waarbij er vanuit is gegaan dat de zwemparticipatie per leeftijdsgroep niet verandert. De bevolking van Groningen groeit tussen 2015 en 2030 met bijna 28.000 personen⁸. Ook verandert de leeftijdsopbouw. Tussen 2015 en 2030 stijgt met name het aantal 20- tot 39-jarigen. Deze groep is verantwoordelijk voor precies de helft van de verwachte groei. De procentuele groei van deze leeftijdsgroep ligt ongeveer op het gemiddelde van heel Groningen. De procentuele groei van de leeftijdsgroep 70-79 jaar is 65 procent (+6.000). Ook de groep van 80-89 jaar kent een sterke procentuele stijging (+35%), maar valt in absolute aantallen (+2.000) minder in het oog. De groep tot en met 19 jaar kent een procentuele groei die onder het gemiddelde ligt. In absolute aantallen bedraagt die groei ongeveer 3.100.

Uit de Gezondheidsenquête 2012 is bekend dat 6,6 procent van de inwoners van Groningen van 19 jaar en ouder in een 'normale' week zwemt (incl. activiteiten waterpolo, aquarobic etc.). Dit percentage is

⁶ Voor deze enquête en deze grootheid - aandeel mensen in een week dat zwemt - is gekozen vanwege een aantal redenen. De belangrijkste daarvan was dat de omvang van dit onderzoek groot genoeg was om te differentiëren naar leeftijd zoals hier gevraagd. Soortgelijke analyses op andere bestanden, zoals bijvoorbeeld het 'OBIN-bestand' dat was gepresenteerd in figuur 3.1, geven iets andere deelnamecijfers naar leeftijd te zien zonder aan het basisprincipe (meer zwemmers op oudere leeftijd) afbreuk te doen. Bij doorrekening van de uitkomsten met dit databestand zou het aantal zwemmers in Groningen in 2030 in dezelfde mate zijn gestegen (zie tabel 3.1).

⁷ Dit mag niet geïnterpreteerd worden alsof 4,7% van de bevolking wekelijks zwemt. Ten eerste zijn dit landelijke data, en kunnen we niet uitsluiten dat er in Groningen meer of minder mensen aan zwemmen doen (hier zijn geen cijfers van). Ten tweede wil het feit dat in een willekeurige week 4,7% van de bevolking aangeeft te hebben gezwommen niet zeggen dat niet veel meer mensen met enige regelmaat zwemmen.

⁸ Omdat die ontwikkeling niet heel dramatisch en revolutionair is, is afgezien om de betreffende analyse uit te voeren voor de tussenliggende jaren 2020 en 2025. De Groningse studentenpopulatie is in alle getallen meegenomen, aangezien er geen harde cijfers zijn of studenten via ACLO alleen in het 'WA-bad' zwemmen, of dat zij ook gebruik maken van de andere baden. Gesteld dat alle studenten alleen in het WA-bad zouden zwemmen, dan zou dat betekenen dat er iets meer ruimte is in de gemeentelijke overdekte zwembaden is, dan hier gekwantificeerd (meer water per hoofd van de bevolking).

een onderschatting van het daadwerkelijke aantal Groningers dat zwemt, omdat de respondenten hooguit vier sporten konden invullen en omdat incidentele zwemmers buiten de definitie vallen. Voor een uitspraak over de ontwikkeling in de vraag naar zwemwater maakt de definitie niet uit.

Vermenigvuldigen we het aantal inwoners in Groningen met het aandeel wekelijkse zwemmers, dan zou Groningen in 2015 ongeveer 11.100 mensen tellen die in een 'normale' week zwemmen. De demografische ontwikkelingen leiden ertoe dat dit aantal in 2030 vermoedelijk stijgt tot 12.900, een groei van 16 procent (tabel 3.1). Deze groei is net wat sterker dan de groei van de bevolking (14%). Als we aannemen dat de zwemparticipatie met 10 procent afneemt, dan stijgt de zwemdeelname met 5%. In tabel 3.1 is verder te zien dat de groei met name zit in de categorieën 20-34 jaar en 65-79 jaar.

Tabel 3.1: Invloed demografische verandering op aantal zwemmers

	Bevolking Groningen			Zwemmers 2015 (%)	Aantal zwemmers Groningen		
	2015	2030	Index		2015	2030	Index
19 jaar en jonger	38,6	41,7	108	-	-	-	-
20-34 jaar	72,0	83,8	116	7,8	5,6	6,6	116
35-49 jaar	34,7	37,8	109	3,3	1,1	1,2	109
50-64 jaar	31,2	32,0	102	8,2	2,6	2,6	102
65-79 jaar	17,5	24,7	141	10,1	1,8	2,5	141
80 jaar en ouder	6,2	8,3	133	0,0	0,0	0,0	
Totaal	200,3	228,3	114	6,6	11,1	12,9	116
Trend -10%				5,9	10,0	11,6	105

Bron: gemeente Groningen / CBS Gezondheidsenquête 2012 (bewerkingen Mulier Instituut)

Ook is gekeken naar de bevolkingsontwikkeling in de provincie Groningen⁹. In de prognoses van het CBS groeit de bevolking van de gemeente Groningen tussen 2015 en 2030 met 16 procent (tabel 3.2). De bevolking van de provincie Groningen neemt in die periode toe met 3 procent. Als bij de provincie de ontwikkeling binnen de gemeente Groningen buiten beschouwing worden gelaten, blijkt dat het aantal inwoners van de provincie exclusief de gemeente Groningen daalt met 4 procent.

Tabel 3.2 Demografische ontwikkelingen in de gemeente Groningen, de provincie Groningen en Nederland (aantal inwoners x 1.000)

	Gemeente Groningen			Provincie Groningen			Provincie Groningen excl. gemeente Groningen		
	2015	2030	Index	2015	2030	Index	2015	2030	Index
Totaal	201	233	116	585	602	103	385	370	96

Bron: CBS, 2016

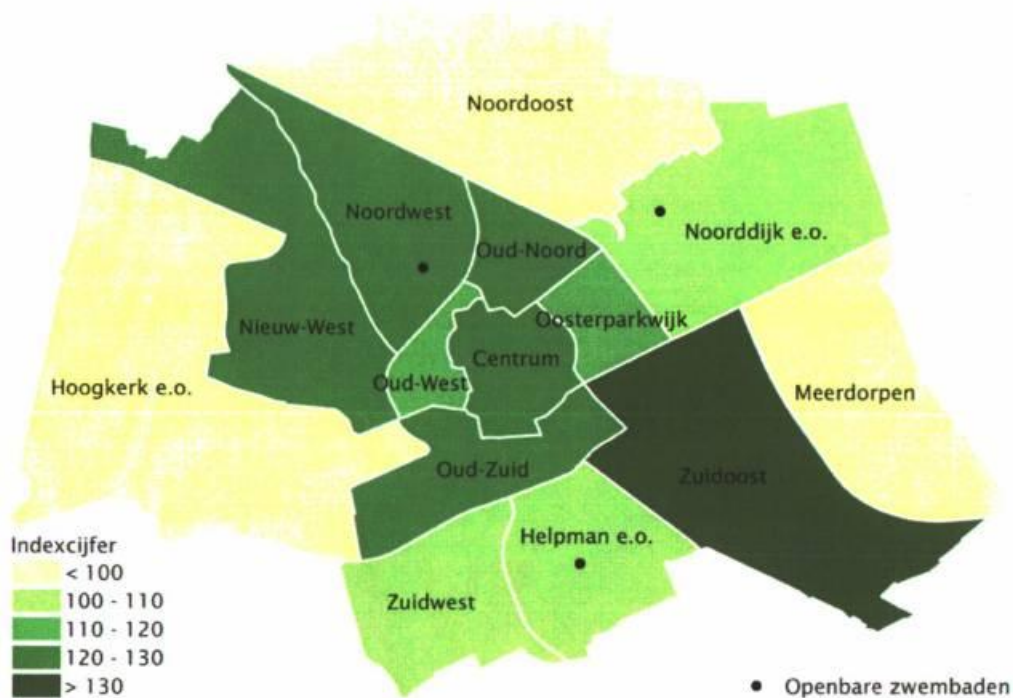
⁹ De prognose van de gemeente Groningen en die van het CBS wijken enigszins van elkaar af. Dat kan te maken hebben met het jaar dat de prognose is opgesteld.

Samengevat luidt de verwachting dat het aantal mensen dat in Groningen zwemt de aankomende jaren groeit. Als wordt uitgegaan van het pessimistische scenario, waarin wordt uitgegaan van een afname van de zwemparticipatie met 10 procent, blijft het aantal wekelijkse zwemmers min of meer gelijk (+500). Vermeldenswaardig daarbij is dat voor zover sprake is van een toename van het zwemmen, deze toename zich vooral voordoet in de leeftijdscategorieën 20-34 jaar en 65-79 jaar. De laatste groep heeft naar verhouding overdag en doordeweeks tijd om te gaan zwemmen. Dit kan er mede toe bijdragen dat de druk op de piekmomenten (doordeweeks vroeg in de avond) zal afnemen. Maar misschien dat dit effect deels teniet wordt gedaan door de 20- tot 34-jarigen.

3.3 Veranderingen naar buurt

Behalve naar leeftijd is ook gekeken naar de veranderingen van de bevolking tussen de buurten in Groningen (zie kaart 3.1 en bijlage 2 voor alle cijfers per buurt). In relatieve zin kent Zuidoost de sterkste groei (+58%), maar dit is een van de kleinste buurten. Nieuw-West, Oud-Noord, Noordwest (De Parrel), Centrum en Oud Zuid zijn grotere buurten met 16.900 tot 21.800 inwoners en deze buurten krijgen te maken met een bovengemiddelde groei (>20%). Oud-West, Oosterparkwijk en Helpman e.o. (Helperszwembad) kennen een groei rond het gemiddelde. In Zuidwest is de groei minimaal (+3%) en in Noorddijk e.o (Kardinge) en Noordoost is de groei verwaarloosbaar. Twee buurten krijgen te maken met een krimp van de bevolking, te weten Meerdorpen (-4%) en Hoogkerk e.o. (-6%).

Kaart 3.1 Groei van de bevolking per buurt

Bron: gemeente Groningen (bewerking Mulier Instituut)

3.4 Vergelijking met andere gemeenten

Voor zwemmen bestaan niet of nauwelijks normen voor de maximale capaciteit, zoals die wel bestaan voor bijvoorbeeld voetbal en hockey. Dat is voor zwemmen ook lastiger, omdat het zwembad voor meer doeleinden wordt gebruikt dan voor alleen de zwemsport (denk aan zwemles, baantjes trekken en doelgroepzwemmen, en het recreatieve zwemmen als drie meest duidelijk te herkennen categorieën).

De meest gebruikte, zij het wat verouderde vuistregel, is om het oppervlakte zwemwater uit te drukken als eenheid per aantal inwoners, waarbij 1 m² per 100 inwoners als een logische maat geldt. Daar moet bij worden gezegd dat die maat is ontwikkeld in een tijd dat de zwemsport een grotere populariteit genoot (cq minder concurrentie ondervond van andere sporten) dan thans het geval is.

Kijken we met deze bril naar het zwemwater in Groningen in vergelijking met de buurgemeenten, dan is te zien dat Groningen als grote stad over drie zwembaden beschikt. De buurgemeenten die een stuk kleiner zijn qua inwoneraantal beschikken over maximaal één zwembad per gemeente (zie kaart 3.2 en tabel 3.3).

Kaart 3.2 Openbare overdekte zwembaden in Groningen en omgeving

Bron: Databestand SportAanbod (DSA), 2016

Het is lastig om de situatie van Groningen te vergelijken met de situatie in de buurgemeenten Bedum, Haren, Hoogezand, Leek en Zuidhorn, aangezien deze qua inwoneraantallen sterk verschillen. Drachten (De Welle) is wellicht nog het beste te vergelijken. Dit is een iets grotere stad met één zwembad. Echter beschikt dit zwembad over een 50-meter bassin. Dit zorgt voor veel beschikbare m². Wat betreft de verdeling van het zwemwater in de verschillende gemeenten, valt het op dat met name voor recreatie veel zwemwater ter beschikking is in de buurgemeenten. Met Zwembad Landgoed Nienoord in Leek als uitschieter. Ook wat betreft badwater voor instructie is te zien dat er in Groningen veel

minder badwater per 100 inwoners beschikbaar is dan in de buurgemeenten, Zuidhorn uitgezonderd. Met name Bedum, Haren en Drachten zijn qua zwemcapaciteit overbedeeld¹⁰.

Tabel 3.3 Hoeveelheid (overdekte) zwembaden en (overdekt) zwemwater, in Groningen en zes buurgemeenten

Stad	Gronin- gen	Bedum	Haren	Hooge- zand	Leek	Zuid- horn	Drach- ten
Inwoneraantal	198.317	10.494	18.762	34.304	19.597	18.775	55.467
Zwembaden	3	1	1	1	1	1	1
Oppervlakte zwemwater (m ²)							
Totaal (excl kleuter/peuterbad)	2.155	360	463	531	1125	96	1.690
Instructie	1.715	353	463	525	375	96	1.450
Training	1.400	313	313	375	375	0	1.250
Oppervlakte per 100 inwoners							
Totaal (excl kleuter/peuterbad)	1,1	3,6	2,8	1,6	5,7	0,5	3,2
Instructie	0,9	3,4	2,5	1,5	1,9	0,5	3,0
Training	0,7	3,0	1,7	1,1	1,9	0,0	2,3

Bron: Mulier Instituut (onderzoek Groningen 2016)

Zoals aangegeven is het lastig om Groningen met zijn buurgemeenten te vergelijken. Een meer passende vergelijking volgt wanneer Groningen wordt vergeleken met vijf andere steden. We hebben daarbij gezocht naar steden van een min of meer zelfde omvang als Groningen en met een duidelijke centrale functie in de regio¹¹. Gekozen is voor Enschede, Zwolle, Nijmegen, Arnhem en Tilburg. Alle zes de genoemde steden beschikken over twee of drie zwembaden (tabel 3.4). Tilburg beschikt daarbij over het meeste (overdekte) zwemwater, maar kent ook de meeste inwoners. Nijmegen beschikt per hoofd van de bevolking¹² over het meeste zwemwater (1,7 m² per 100 inwoners). De andere steden zitten dichtbij elkaar in de range 1,0-1,3 m² overdekt zwemwater per 100 inwoners.

¹⁰ We hebben hier niet gekeken naar de openingstijden van de diverse baden.

¹¹ Steden die om uiteenlopende redenen afvielen waren bijvoorbeeld Eindhoven (atypisch door zwembad De Tongelreep), Utrecht (groter, en met veel grote randgemeenten in de directe nabijheid) en Almere (jonge stad met afwijkende leeftijdsopbouw).

¹² We zijn daarbij uitgegaan van alle inwoners in de stad, incl. eventuele studentenpopulaties. Dit is gedaan omdat onbekend is, voor Groningen maar ook voor de andere (studenten-)steden, in welke mate studenten gebruik maken van de openbare zwembaden of van een specifieke universitaire voorziening (zoals het WA-bad in Groningen).

Tabel 3.4 Hoeveelheid (overdekte) zwembaden en (overdekt) zwemwater, in Groningen en vijf vergelijkbare gemeenten

Stad	Groningen	Enschede	Tilburg	Nijmegen	Zwolle	Arnhem
Inwoneraantal	198.317	158.586	210.270	168.292	123.159	150.823
Zwembaden	3	3	3	3	2	2
Oppervlakte zwemwater (m ²)						
Totaal (zonder kleuter/peuterbad)	2.155	1.940	2.673	2.905	1.425	1.510
Instructie	1.715	1.150	1.913	2.280	1.060	1.265
Training	1.400	975	1.625	1.900	900	1.025
Oppervlakte per 100 inwoners						
Totaal (zonder kleuter/peuterbad)	1,1	1,2	1,3	1,7	1,2	1
Instructie	0,9	0,7	0,9	1,4	0,9	0,8
Training	0,7	0,6	0,8	1,1	0,7	0,7

Bron: Mulier Instituut (onderzoek Groningen 2016)

Laten we de recreatiebaden buiten beschouwing en kijken we alleen naar bassins die bedoeld/geschikt zijn voor zweminstructie en trainingen voor de zwemsport, dan zien we dat met uitzondering van de uitzonderlijk gunstige situatie in Nijmegen (1,4 m² instructie-/trainingswater per 100 inwoners) alle gemeenten in dezelfde bandbreedte zitten (0,7-0,9). Datzelfde beeld ontstaat ook als we alleen naar de baden kijken die voor zwemtrainingen geschikt zijn. Ook hier scoort Nijmegen het hoogste van alle hier genoemde gemeenten, zij het dat de verschillen niet heel groot zijn.

Een lastiger verhaal is om de zes gemeenten te vergelijken wat betreft de hoeveelheid water dat geschikt is om wedstrijden voor wedstrijdzwemmen en waterpolo in te houden. Enschede beschikt eigenlijk niet over zwemwater dat geschikt is voor wedstrijden voor wedstrijdzwemmen en waterpolo. Dit komt met name door de hoge watertemperatuur. Nijmegen kent een voor wedstrijden geschikt 50-meter bassin en een achtbaans 25-meter bassin. Tilburg kent in De Drieburcht een achtbaans 25-meter bassin dat geschikt is voor wedstrijden, en verder drie 25-meter bassins met (te) hoge watertemperaturen. Zwolle en Arnhem kennen beide maar twee zwembaden. Arnhem kent drie vijf- en zesbaans 25-meter bassins, die in principe geschikt zijn. Zwolle kent twee 25-meter bassins, een van achtbaans en een zesbaans, die wedstrijdgeschikt zijn. Groningen kent drie 25-meter bassins die alle in principe geschikt zijn voor beide doeleinden, ook qua temperatuur¹³, plus een smaller tweede 25 bad in het Helper zwembad (met een hogere watertemperatuur). In de andere steden zijn er vaak 25-meter bassins met een te hoge watertemperatuur.

De vergelijkingen hierboven zijn steeds op basis van openbare zwembaden gemaakt. Echter worden ook in veel niet-openbare zwembaden activiteiten als zwemles, aquasporten en recreatief zwemmen aangeboden. Binnen de gemeente Groningen is een vergelijking gemaakt van de openbare en niet-openbare zwembaden (zie tabel 3.5). De niet-openbare zwembaden die zijn opgenomen zijn de

¹³ Vanuit een van de verenigingen, TriVia, is aangegeven dat men graag ziet dat de watertemperatuur in de baden (om sporttechnische redenen) lager ligt.

zwembaden waar leszwemmen in wordt aangeboden¹⁴. Van deze bassins is de informatie over oppervlakte en diepte opgevraagd.

Tabel 3.5 Hoeveelheid (overdekte) zwembaden en (overdekt) zwemwater, in Groningen voor openbare en niet-openbare zwembaden waar leszwemmen wordt gegeven

Zwembaden in Groningen	Openbare zwembaden	Niet-openbare zwembaden	Totaal
Inwoneraantal	198.317	198.317	
Aantal zwembaden	3	8	11
Oppervlakte overdekt zwemwater (m ²)			
Totaal (zonder kleuter/peuterbad)	2.155	1.049	3.204
Instructie	1.715	1.049	2.764
Training	1.400	375	1.775
Oppervlakte per 100 inwoners			
Totaal (zonder kleuter/peuterbad)	1,1	0,5	1,6
Instructie	0,9	0,5	1,4
Training	0,7	0,2	0,9

Bron: Mulier Instituut (onderzoek Groningen 2016)

De niet-openbare zwembaden werken vaak met kleine bassins. Hierdoor zijn met name de mogelijkheden tot training beperkt. Enkel in het Willem-Alexander Sportcentrum is een volledig 25-meterbad waarin voor de zwem -en waterpolosport kan worden getraind. Wat betreft instructie vormen de niet-openbare baden echter een grote aanvulling ten opzichte van het beschikbare zwemwater in de openbare baden. Meer dan een derde van het totale beschikbare instructiezwemwater in Groningen bevindt zich buiten de openbare baden.

3.5 Visie zwembadmanagers en zwemverenigingen

Tot slot zijn met zwembadmanagers gesprekken gevoerd en is informatie ingewonnen bij de Groningse zwemverenigingen.

Zwembadmanagers

Om de visie van de zwembadmanagers te krijgen, is een interview gehouden met Hoofd Zwembaden in Groningen. Uit dit gesprek kwam naar voren dat de zwembaden een breed scala aan verschillende activiteiten aanbieden. Het aanbod verschilt per zwembad en de wijk waarin deze is gevestigd. De wijken verschillen sterk van karakter, de zwembaden passen hun aanbod hierop aan. De zwembaden trekken voornamelijk bezoekers op wijkniveau. Enkel het recreatiebad van Kardinge overstijgt dit wijkniveau. Alle drie de baden hebben een eigen doelgroep. In De Parrel wordt bijvoorbeeld ingezet op de doelgroepen zwemmen/gescheiden zwemmen, Kardinge richt zich op recreatief zwemmen en het

¹⁴ De opgenomen niet-openbare zwembaden zijn: Zwemschool Ebert, Plaza Sportiva Euroborg, Lieflandschool, Willem-Alexander Sportcentrum, Hampshire Hotel Plaza, Het Beatrixoord, Zonnestudio Sunshine, Aqua Groningen.

Helperzwembad richt zich voornamelijk op wedstrijdsport. De zwembadmanagers hebben veel flexibiliteit bij het inplannen van hun activiteiten.

Een probleem dat zich in alle drie de zwembaden voordoet is dat er meer vraag dan aanbod is, voornamelijk op de piekuren tussen 15:00-20:00 uur. Wat betreft incidentele evenementen zijn er geen problemen. De zwembaden voeren beleid dat incidentele evenementen zo nodig voorgaan op de reguliere programmering. Een ander probleem dat wordt aangegeven is de temperatuur van de zwembaden. Dit is altijd een discussiepunt. Het doelgroepenbad in Karding wordt bewust wat warmer gehouden voor speciale doelgroepen. De andere baden hebben een temperatuur van 28 graden en zijn zo geschikt voor meerdere doelgroepen.

Een van de zaken die erg goed gaat in de baden is de communicatie met de verenigingen. Het is belangrijk voor de zwembaden om deze communicatie goed te houden. Wat betreft concurrentie met andere baden wordt aangegeven dat er geen concurrentie is met de zwembaden in buurgemeenten. Ook met de andere commerciële aanbieders in de gemeente is er geen marketingstrijd. Deze andere commerciële aanbieders bieden zowel aquasporten als zwemlessen aan. In alle drie de openbare zwembaden wordt leszwemmen gegeven door de zwembaden zelf. De wachttijd voor deze zwemlessen is zes tot tien weken. Er zitten in principe geen commerciële zwemlesaanbieders in de openbare zwembaden.

Als laatste is er nog een wens voor de toekomst uitgesproken over de mogelijkheid van een 50-meterbad in de gemeente Groningen. Wel wordt aangegeven dat het bad in Drachten dan dicht zou moeten; twee 50-meterbaden in de regio zijn overbodig. Ook zou een van de huidige baden dan moeten sluiten om overcapaciteit te voorkomen. Naar de toekomst toe wordt ook verwacht dat een grotere groep actieve ouderen naar de zwembaden komt. Het is belangrijk om ook deze groep te voorzien van activiteiten. Als laatste is de verwachting dat de verenigingen een stevigere positie gaan krijgen in de zwembaden en dat er toegewerkt zal worden naar situaties met sleutelverenigingen (verenigingen die het bad zelf openen en sluiten zonder toezicht van zwembadpersoneel).

Zwemverenigingen

Voor dit onderzoek zijn twintig zwem- en waterverenigingen benaderd in de gemeente Groningen. Van deze twintig verenigingen hebben tien verenigingen¹⁵ een reactie gegeven. Ook is een duikcentrum benaderd dat gebruik maakt van de openbare baden. De tien verenigingen die zijn opgenomen in dit verslag zijn vrij divers, dit zijn zwem- en waterpoloverenigingen, triathlonverenigingen, duikverenigingen, de reddingsbrigade en verenigingen voor gehandicapte/bepaalde zwemmers.

De tien verenigingen verschillen sterk qua ledental. Er zijn vijf verenigingen met minder dan 100 leden, vier verenigingen met een ledental tussen de 150-250 en één vereniging met meer dan 1100 leden. Het duikcentrum ken geen leden. In totaal gebruiken zeven van de ondervraagde verenigingen en het duikcentrum badwater in de openbare zwembaden. De andere drie verenigingen huren enkel badwater in het Willem Alexander Sportcentrum (WAS).

¹⁵ De verenigingen die zijn opgenomen zijn: De Watervrienden, GBD Calamari, Golfbreker, GVAV Triathlon, HSZG, Noord Oosten, Reddingbrigade Groningen, Triathlon Tritanium, Trivia, Zwemvogels.

Drie van de tien Groningse verenigingen geven zelf ook zwemles. Zo telt TriVia 300 diploma-zwemmende leden. Eén van de drie verenigingen met zwemlessen geeft aan geen wachtlijsten te hebben. De andere twee verenigingen hebben wel wachtlijsten die verschillen van enkele weken of maanden tot een jaar. Daarnaast geeft het duikcentrum duikles, hiervoor hebben zij geen wachtlijsten.

De acht gebruikers van de openbare zwembaden geven aan tevreden te zijn met de huidige situatie. Echter zijn er wel enige punten ter verbetering. Met name de tijden waarop wordt gezwommen. De gemeente heeft zelf veel eigen activiteiten waardoor er minder water beschikbaar is, en niet altijd alle vraag kan worden ingevuld. Daarnaast zijn de baden in de vakantie gesloten wat één van de verenigingen aangeeft als niet wenselijk¹⁶. Ook is er weinig mogelijkheid tot schuiven met tijden. De programmering staat altijd vast. Daarnaast wordt aangegeven dat de temperatuur van de zwembaden niet altijd voor verenigingen geschikt is. Ook de gladde vloeren in Kardinge en de communicatie tussen de gemeente en het zwembad zijn punten ter verbetering. De gebruikers van het 'WA-bad' zijn ook tevreden met het zwembad dat zij gebruiken. Hier wordt echter ook aangedragen dat er veel concurrentie is voor de tijden.

In het algemeen gezien zijn de meeste gebruikers tevreden met de huidige situatie en hebben zij niet de ambitie om hier veel verandering in aan te brengen. Twee van de gebruikers geven aan uitbreiding te willen met betrekking tot badwater om daarmee voldoende capaciteit te creëren voor de nieuwe aanwas. Zeven gebruikers geven aan dat een beperkte ledengroei wenselijk is. Deze groei is dan om het huidige badwater te vullen of om de vereniging in stand te houden zoals deze nu bestaat. Drie gebruikers geven aan geen concrete ambitie te hebben om te groeien.

¹⁶ Hier staat tegenover dat het bad in het Willem-Alexander Sportcentrum buiten de onderwijsperiodes voor een deel onbenut blijft.

4. Samenvatting en conclusie

De gemeente Groningen heeft het Mulier Instituut opdracht gegeven om actuele gegevens te verstrekken over de huidige en toekomstige vraag naar en aanbod van zwemwater. Het project maakt deel uit van een breder onderzoek naar de behoefte aan ruimte voor de buiten- en binnensport nu en in de toekomst (zie Wezenberg-Hoenderkamp, 2016). In het project stonden de volgende vragen centraal:

1. Wat is de huidige en toekomstige (2020, 2025 en 2030) vraag naar overdekt zwemwater voor zwemlesaanbieders, zwemverenigingen en recreatief gebruik in de gemeente Groningen?
2. Waar zijn per overdekt zwembad in de gemeente Groningen de betreffende bezoekers woonachtig, en hoe ver reizen zij gemiddeld naar het zwembad?
3. Wat is, op basis van vergelijkbare gemeenten met Groningen en buurgemeenten van Groningen, een minimaal benodigd verzorgingsgebied dan wel regionaal draagvlak voor overdekte zwembaden?
4. Welke zwembadconfiguratie voorziet in de actuele en toekomstige behoefte aan overdekte zwemvoorzieningen in de gemeente Groningen?

Het betrof niet een onderzoek naar de tevredenheid van de gebruikers over de kwaliteit van de Groningse zwembaden (in termen van dienstverlening, prijsstelling etc.) of naar de vraag of het huidige aanbod vanuit beheersmatig oogpunt voldoet (in termen van kosteneffectiviteit, marktgerichtheid of bestuurlijke besluitvorming).

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens die door de gemeente zijn aangereikt, van landelijke data (CBS etc.), van een inventarisatie die door het Mulier Instituut is gemaakt van zwemwater in andere gemeenten, van enquêtes onder 566 zwembadbezoekers, van een vraagsprek met het Hoofd Zwembaden, en van interviews met tien van de twintig zwemverenigingen. Er is alleen gekeken naar het overdekte zwemwater. Het zwaartepunt voor het onderzoek lag in de maanden maart en april. De uitkomsten uit het onderzoek zijn besproken met een vertegenwoordiging van de opdrachtgever en van Groningse stakeholders, tijdens sessies op 16 juni en 30 augustus 2016.

Bevindingen

Groningen beschikt over drie overdekte zwembaden, met een duidelijke spreiding over de stad. De baden verschillen van karakter. Kardinge in het noordoosten bedient een groter publiek met recreatieve elementen; in het Helperzwembad in zuidoost staat de zwemsport met zwemvereniging TriVia centraal en De Parrel (noordwest) is eerder een wijkbad. Negentig procent van de bezoekers aan de baden komt vanuit de stad zelf. Afstand is een belangrijke factor, zeker voor De Parrel. Daarnaast zijn er in Groningen acht niet-openbare zwembaden. Hierin wordt vooral leszwemmen gegeven. Het bad van de Hanzehogeschool Groningen op het Willem-Alexander Sportcentrum op de Zernike-campus is daarvan het grootste.

De verwachting is dat de stad tussen nu en 2030 met 14 procent gaat groeien, met name aan de (noord-) west kant van de stad en in het centrumgebied, en met name in de leeftijdscategorieën 20-34 jaar en 65-plus. Voor de provincie buiten de stad wordt een lichte krimp voorspeld (-4%). Wat dit betekent voor de deelname aan het zwemmen is lastig te bepalen. De laatste jaren zien we het aandeel mensen dat zwemt dalen. Omdat er geen aanwijzingen zijn dat die trend zich zal keren, rekenen we richting 2030 op een groei in het aantal zwemmers dat lager ligt dan de demografische groei van 14 procent.

Met de drie genoemde zwembaden heeft de stad nu een capaciteit aan zwemwater van 2200 m², (waarvan 1700 m² geschikt is voor instructie en 1400 m² - drie bassins - gebruikt kan worden voor zwemsport). Daarmee wijkt Groningen niet heel erg af van steden als Enschede, Tilburg en Zwolle, die ook allen over twee of drie zwembaden beschikken en per hoofd van de bevolking ook over ongeveer evenveel zwemwater beschikken. Alleen een stad als Nijmegen heeft per hoofd van de bevolking de beschikking over duidelijk meer zwemwater. De hoeveelheid zwemwater lijkt ons daarmee in Groningen passend, zowel voor nu als voor 2030. Daarmee nemen we ook in ogenschouw dat:

- Er in de stad acht plaatsen zijn waar ook zwemles wordt gegeven, waarvan het bad op het Willem-Alexander Sportcentrum (Zernike-campus) ook gebruikt wordt door de omvangrijke Groningse studentenpopulatie;
- Er geen buitensporige wachtlijsten zijn voor zwemles;
- De Parrel weliswaar een kleiner bad is met een beperkte (buurt-)functie (en waarvan een eventueel verlies mogelijk deels zou kunnen worden opgevangen door de acht niet-openbare baden en eventueel slim gebruik van het 'W.A-bad'), maar De Parrel ligt ook in een deel van de stad dat sterk groeit en waar gegeven de bevolkingssamenstelling een 'sportieve impuls' niet misstaat;
- De stad weliswaar in omvang groeit, maar de zwemsport eerder te maken heeft met afnemende belangstelling. Een deel van de groei doet zich bovendien voor in oudere leeftijdsgroepen waar zich meer mogelijkheden voordoen voor gebruik van zwembaden overdag doordeeweeks, buiten piekdruktes om.

Het was geen aspect van dit project om te inventariseren wat de plannen zijn van buurgemeenten met hun zwembaden. Gegeven dat de bevolking in de provincie licht krimpt, valt niet uit te sluiten dat Groningse buurgemeenten zich genoodzaakt zien om hun baden te sluiten. Dat zou kunnen betekenen dat er meer druk komt op de baden in de stad Groningen, bijvoorbeeld voor zwemles. In welke mate dit gebeurt is niet bekend. Op dit moment komt 90 procent van de bezoekers van de Groningse baden uit de stad zelf. Ons advies aan de stad is om met buurgemeenten hierover in contact te blijven.

Het zwembad in Drachten heeft als enige een 50-meterbad. Stel dat dit bad sluit, dan zou het op basis van de analyses in dit onderzoek geen uitgemaakte zaak zijn dat er zo'n bad in de stad Groningen zou moeten komen. Een (additioneel) 50 meter bad in Groningen zou leiden tot een situatie van (grote) overcapaciteit aan zwemwater voor de stad¹⁷.

¹⁷ Er is niet een analyse gemaakt van wat een 50 meter bad de stad zou kunnen opleveren, bijvoorbeeld omdat de stad meer 'smoel' krijgt als topsportstad.

Zwemstimulering

We hebben geschetst dat de deelname aan het zwemmen en het zwembadbezoek landelijk afneemt. De cijfers van de gemeente over het bezoek aan de Groningse overdekte zwembaden zijn de afgelopen tien jaar constant. Daarbij moet worden opgetekend dat de omvang van de stad in de periode 2005-2015 is gegroeid (van 180.000 inwoners in 2005 naar 198.000 in 2015). Per hoofd van de bevolking was er dus ook in Groningen sprake van een lichte daling van het zwembadbezoek.

Ook landelijk hebben we gezien dat de afgelopen jaren minder mensen zijn gaan zwemmen. De achtergrond van die voor zwemmen negatieve ontwikkeling is niet eenvoudig te geven. In feite heeft zwemmen veel mee dat voor zich spreekt (Van der Werff & Breedveld, 2013). Zwemmen heeft een positief imago, kan worden beoefend ook als de gezondheid te wensen overlaat (overgewicht, blessures), is (mede door gemeentelijke financiële steun) niet overdreven duur, vereist geen lidmaatschap van sportverenigingen en is daarmee flexibel, biedt gelegenheid om sociale contacten te onderhouden, en spreekt met zijn elementen van spel en plezier ook mensen aan die niet per se 'sportminded' zijn. Zwemmen is daarmee bij uitstek geschikt om mensen tot bewegen aan te zetten in doelgroepen die doorgaans als 'lastig' worden beschreven (ouderen, obesitas, lage SES) (Van den Dool, 2015, 2016).

Dat zwemmen desondanks in de 'verdrukking' lijkt te zitten, hangt met een combinatie van factoren samen. Met zijn systeem van openingstijden is een zwembad minder flexibel dan bijvoorbeeld een commercieel fitnesscentrum of het hardlopen. Deze beide sporten hebben bovendien een sterke industrie achter zich alsmede een zeer zichtbare en luidruchtige pr-machine. Fitnesscentra zijn zeer actief in de media, hardlopen is erg zichtbaar in het straatbeeld via bijvoorbeeld de diverse evenementen (zoals de 4 Mijl van Groningen). Dat werkt aanstekelijk. Het zwembad daarentegen, is eerder naar binnen gekeerd. Dat geldt zeker voor De Parrel of voor het Helperzwembad, zwembaden die geen van beide naar buiten toe erg uitnodigend zijn, en evenmin erg zichtbaar in het straatbeeld. En dat geldt zelfs voor Kardinge, met zijn ligging aan de noord-oost rand van de stad. In een wereld waarin zoveel te doen is en waarin zoveel aanbod zich opdringt aan de consument, is meer gevraagd om op het netvlies te komen en te blijven van de consument dan de veelal timide opstelling die het zwemmen kenmerkt.

Het is opvallend dat van de ondervraagde zwemmers 50 procent geen belemmering kan noemen om meer te gaan zwemmen (zie figuur 2.9). Prijs (18%) en openingstijden (15%) worden genoemd, maar lijken niet doorslaggevend. Klaarblijkelijk ziet men vooral geen stimulans om meer te gaan zwemmen.

Met zijn drie baden houdt de stad een goed gespreid zwemvoorzieningenaanbod. De analyse van reisafstanden (60 procent woont binnen één kilometer, figuur 2.2), van vervoermiddel (fiets is met 50 procent meest gebruikt, tabel 2.6) en van motieven (dichtbijheid is belangrijkste motief voor keuze zwembad, figuur 2.8) maken duidelijk dat die spreiding van groot belang is. Een zwembad in de directe nabijheid is een belangrijke voorwaarde om niet-zwemmers aan te zetten om te zwemmen. Zwemmen is, net als trouwens veel andere sporten, niet iets dat snel wordt gemist, als het er niet is (of niet wordt gepromoot). Je merkt het niet direct als je het niet doet, en ook niet zo belangrijk vindt. Dat effect

komt pas later, als zich welvaartsziekten manifesteren. En wie wel wil sporten, heeft buiten het zwemmen diverse alternatieven voor handen.

Maar om mensen aan te zetten om te gáán zwemmen, is meer nodig dan alleen de voorziening zelf (de *hardware*). Om het zwemmen te stimuleren is het belangrijk dat¹⁸:

- Het zwemmen actief onder de aandacht wordt gebracht;
- Dit niet alleen 'passief' gebeurt via flyers, brochures en advertenties in de media ('papier') of via de website;
- Dit juist gebeurt door actief verbintenissen aan te gaan met mensen in de wijk en de stad. Met andere woorden: door als zwembad naar buiten te treden. Door zoveel mogelijk organisaties en partijen (scholen; cultuur-, gezondheids- en welzijnsorganisaties; buurtorganisaties, belangengroeperingen en patiëntenorganisaties, clubs en verenigingen) te benaderen om het zwembad te benutten voor hun doeleinden, daar activiteiten te ontplooiën en projecten mee op te starten;
- Via *challenges* en programma's kansen worden geboden aan zwemmers om zich op een doel te richten, zich langdurig aan het zwembadbezoek te committeren ('retentie') (geen 10-badenkaart maar toewerken naar een evenement over tien weken), en een band met het bad op te bouwen ('*community*');
- Door steeds met nieuwe programma's en projecten te komen, de aandacht op het bad gevestigd te houden ('*attentiewaarde*');
- Bezoekers te stimuleren vrienden en bekenden méé te nemen (olievlekwerking, zwaan-kleef-aan-effect).

Behalve dat hier mankracht voor moet worden vrij gemaakt binnen de werkmaatschappij, kunnen ook buurtsportcoaches hier een belangrijke rol in spelen (alsmede uiteraard, de zwemverenigingen, die als stakeholder actief betrokken moeten worden in de planvorming).

Vanzelfsprekend moet er in de roostering ruimte zijn om in te kunnen spelen op behoeften van partijen (de roostering mag dus niet te star zijn). Ook op andere vlakken zal een consumentgerichte benadering centraal dienen te staan (denk aan KTO's (klanttevredenheidsonderzoek) en onderzoek onder niet-gebruikers, waarvan de input mede richting kan geven aan discussies over de programmering en over modernisering van de voorzieningen).

Als op die manier de Groningse zwembaden ook met org- en software worden ondersteund, kan het niet anders dat de hardware die is opgebouwd in de toekomst nog meer gaat renderen. Zo krijgt het zwemmen een impuls en wordt de kracht van het zwemmen voor een vitaal Groningen benut.

¹⁸ Voor deze tekst over zwemstimulering is niet een analyse gemaakt van het beleid van de gemeente in deze. De tekst is dan ook niet bedoeld als evaluatie van het gevoerde beleid, maar veeleer als een prikkel om dat beleid nader onder de loep te nemen en de vraag te stellen: wat kan er hier anders, of beter?

Literatuur

Dool, R. van den (2015). *Gedagsverandering bij 'moeilijke' groepen. Kansen om sport en bewegen te stimuleren?*. Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den (2016). *Anders georganiseerde sport. Sport buiten sportverenigingen om*. Utrecht: Mulier Instituut.

Jong, L. de, Kolstein, M. en Stinissen, A. (2016). *Sportmonitor Groningen. Tussenmeting 2015. 2^e concept*. Groningen: Onderzoek en Statistiek Groningen. Embargo.

Jong, L. de, Kolstein, M. en Stinissen, A. (2016). *Sportmonitor Groningen. Tussenmeting 2015 Bijlagen*. Groningen: Onderzoek en Statistiek Groningen. Embargo.

Hoekman, R., Straatmeijer, J. en Breedveld, K. (2014). *Voorstudie financiële aspecten van sport*. Utrecht: Mulier Instituut.

Werff, H. van der en Breedveld, K. (Red.), (2013). *Zwemmen in Nederland. De zwemsport in al zijn facetten nader belicht*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Wezenberg-Hoenderkamp, K. (2016). *Ruimte voor sport in Groningen 2016 - 2030. Een vraag-aanbod analyse van buitensport- en binnensportaccommodaties, 2016 - 2030*. Utrecht: Mulier Instituut.

Bijlage 1: Vragenlijst

mulier instituut

<i>In te vullen door de enquêteur</i>	
Zwembad	☐ Zwembad Kardingse ☐ Helperzwembad ☐ Zwembad De Parrel
Dag / tijdstip /

Vragenlijst openbare overdekte zwembaden in Groningen

A. Zwembadbezoek

1. Hoe laat was u vandaag in dit zwembad? (Noteer de tijd als bijv. 13:30).

Aankomsttijd:

2. Heeft u een vast moment in de week dat u zwemt in een openbaar overdekt zwembad in Groningen?

Meer antwoorden mogelijk

- Ja, dat is dit moment
- Ja, dat is (ook) op (vul a.u.b. de dag, aankomsttijd en vertrektijd in)
 - a. Op(dag) van tot
 - b. Op(dag) van tot
- Nee, ik heb geen vast moment in de week

3. Zijn er ook andere momenten dat u wel eens een openbaar overdekt zwembad in Groningen bezoekt?

Meer antwoorden mogelijk

	Door de week	Zaterdag	Zondag	NEE
Ochtend	0	0	0	0
Middag	0	0	0	
Avond	0	0	0	

4. Bezoekt u ook andere zwembaden dan het zwembad dat u nu bezoekt of heeft bezocht?

Meer antwoorden mogelijk

- Ja, in Groningen
- Ja, buiten Groningen
- Nee

5. Kunt u aangeven hoe vaak u de drie Groningse openbare overdekte zwembaden de afgelopen twaalf maanden heeft bezocht? (Zwembad Kardinge, Helperzwembad, Zwembad De Parrel)

Het bezoek van vandaag mag u meetellen.

- 2 keer per week of vaker
- 1 keer per week
- 1-2 keer per maand
- Minder vaak dan 1 keer per maand

6. Welke van de onderstaande activiteiten heeft u vandaag of bij andere bezoeken (ook aan andere Groningse openbare overdekte zwembaden) ondernomen?

	Vandaag	Bij andere bezoeken
Zwemles, duikles	0	0
Verenigingszwemmen (zoals trainingen en wedstrijden)	0	0
Baantjes zwemmen	0	0
Recreatief zwemmen (incl. glijbaan, springplank)	0	0
Evenementen, zoals Zwem4daagse of Open Dag	0	0
Doelgroepzwemmen (familiezwemmen, babyzwemmen, discozwemmen, aquajogging, revalidatie, etc.)	0	0
Iemand weggebracht naar of opgehaald van het zwembad	0	0
Andere activiteiten	0	0

7. Welk rapportcijfer geeft u het zwembad voor dit bezoek?

Met één getal achter de komma

Rapportcijfer (1 = zeer slecht, 10 = uitmuntend)

8. Waarom zwemt u in dit zwembad?

Meer antwoorden mogelijk.

- Goede recreatieve voorzieningen (in het water, horeca, etc.)
- Dichtbij
- Passende openingstijden
- Passende toegangsprijs
- Goede hygiëne
- De mensen met wie ik zwem (mijn vereniging, mijn kinderen, mijn zwemgroepje, etc.) zwemmen hier altijd
- Anders, namelijk

9. Wat zijn volgens u de belangrijkste **STERKE** punten van dit zwembad?

Maximaal drie

.....
.....
.....

10. Wat zijn volgens u de belangrijkste **AANDACHTSPUNTEN** om uw bezoek aan dit zwembad (nog) aangenamer te maken?

Maximaal drie

.....
.....
.....

11. Wat is de reistijd van uw woning naar dit zwembad? Ga uit van een enkele reis.

- 0 tot 10 minuten
- 10 tot 30 minuten
- 30 minuten of langer

12. Hoe bent u vandaag naar dit zwembad gegaan?

- Lopend
- Fiets
- Bromfiets, scooter
- Auto, motorfiets
- Openbaar vervoer
- Anders

13. Bent u van plan in de toekomst vaker in een Gronings openbaar overdekt zwembad te zwemmen dan u de afgelopen twaalf maanden deed?

- Ja
- Misschien
- Nee
- Weet ik niet

14. Welke belemmeringen ervaart u om (nog) vaker een Gronings openbaar overdekt zwembad te bezoeken?

Meer antwoorden mogelijk

- Gebrek aan recreatieve voorzieningen (in het water, horeca, etc.)
- Afstand
- Niet passende openingstijden
- (Te) hoge toegangsprijs
- Onvoldoende hygiëne
- De mensen met wie ik zwem (mijn vereniging, mijn kinderen, mijn zwemgroepje, etc.) zwemmen hier niet
- Anders, namelijk
- Geen belemmeringen

B. UW ACHTERGRONDEN

15. Bent u lid van een zwem-, waterpolo- of duikvereniging?

- Ja
- Nee

16. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

17. Wat is uw geboortejaar?

Geboortejaar:

18. Wat is uw postcode? (6-digit)

Postcode:

Het onderzoek bij de Groningse zwembaden wordt in juni afgerond. Indien u geïnteresseerd bent in de uitkomsten, vul dan hieronder uw e-mailadres in. We sturen u dan een samenvatting van de uitkomsten. Uw e-mailadres zal niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

- Ja, ik ben geïnteresseerd in de uitkomsten en ontvang graag een samenvatting.
Mijn e-mailadres is:
- Nee, ik wil geen samenvatting ontvangen

Heeft u nog opmerkingen, dan kunt u deze hieronder noteren.

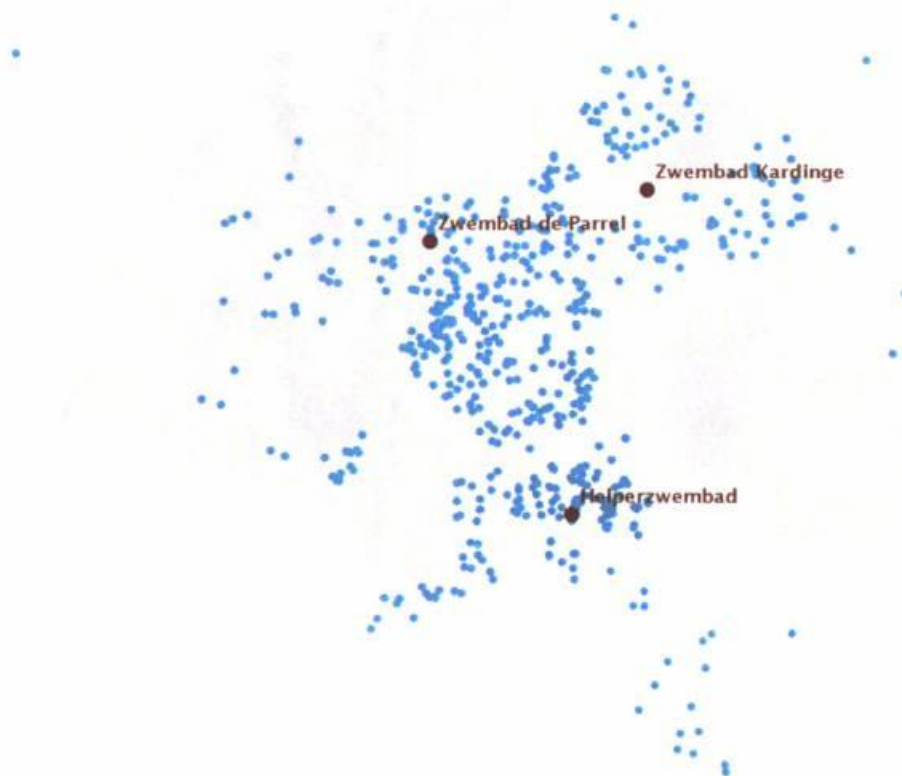
.....
.....
.....
.....
.....

Dit is het einde van de vragenlijst.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2: Additionele figuren

Kaart B1 Abonnementshouders van Groningse openbare zwembaden, naar postcode

Bron: gemeente Groningen (bewerking Mulier Instituut)

Tabel B1 Abonnementshouders van Groningse openbare zwembaden, naar buurt

Wijk	Abonnementshouders	Inwoners	%
Centrum	64	21.560	0,3
Helpman e.o.	95	18.875	0,5
Hoogkerk e.o.	25	12.245	0,2
Meerdorpen	3	1.040	0,3
Nieuw-West	21	16.870	0,1
Noorddijk e.o.	58	16.510	0,4
Noordoost	60	16.635	0,4
Noordwest	44	17.885	0,2
Oosterparkwijk	28	11.680	0,2
Oud-Noord	37	18.215	0,2
Oud-West	55	14.780	0,4
Oud-Zuid	63	20.350	0,3
Zuidoost	7	2.025	0,3
Zuidwest	35	11.020	0,3
Buiten Groningen	70	-	-
Totaal	665	199.690	0,3

Bron: gemeente Groningen (bewerking Mulier Instituut)

Tabel B2 Bevolkingsprognose naar buurt

Wijk	Aantal inwoners			Index
	2015	2030	Groei	
Zuidoost	2.029	3.206	1.177	158
Nieuw-West	16.874	21.379	4.505	127
Oud-Noord	18.218	22.513	4.295	124
Noordwest	17.911	21.763	3.852	122
Centrum	21.737	26.410	4.673	121
Oud-Zuid	20.442	24.636	4.194	121
Oud-West	14.879	17.388	2.509	117
Oosterparkwijk	11.777	13.413	1.636	114
Helpman e.o.	18.927	20.453	1.526	108
Zuidwest	11.029	11.324	295	103
Noorddijk e.o.	16.525	16.632	107	101
Noordoost	16.634	16.582	-52	100
Meerdorpen	1.045	1.006	-39	96
Hoogkerk e.o.	12.243	11.546	-697	94
Groningen	200.270	228.251	27.981	114

Bron: gemeente Groningen (bewerking Mulier Instituut)

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl